

ENGLISH-WELSH HANDBOOK.

LLAWIADUR
I'R
IAITH SEISONIG.

Pris.—Llian, 1s. 6c.

PB2123

PJ5

159103

7B2123
P55

TO HIS HIGHNESS

THE PRINCE LOUIS-LUCIEN BONAPARTE,

SENATOR OF FRANCE,

ETC., ETC.,

HIMSELF A PROFICIENT IN, AND ADMIRER OF, THE
WELSH LANGUAGE,

THIS LITTLE BOOK

IS, WITH PERMISSION, MOST RESPECTFULLY DEDICATED,

BY

HIS HIGHNESS'S OBLIGED

AND OBEDIENT SERVANT,

T. LLOYD PHILLIPS.

BOSTON COLLEGE LIBRARY
CHESTNUT HILL, MASS. /

RHAGYMDRODD.

I GYMRO, awyddus am ddiwyllio ei feddwl a gwellhau ei amgylchiadau, y mae gwybodaeth o'r iaith Seisonig, nid yn unig yn addurn boneddigaidd, ond yn anhebgorol angenrheidiol. Siaredir hi yn awr yn fwy cyffredinol nag un arall; ac y mae lle cryf i gasglu y bydd i iaith Lloegr, America, ac Awstralia, cyn diwedd y canrif presennol, trwy gynnydd y boblogaeth yn unig, fod yn famiaith i o ddeutu cant a hanner o filiynau o'r hil ddynol.

Y mae yr iaith hon, sydd mor bwysig i'r efrydydd o herwydd ei hystorfaau digyffelyb o lenyddiaeth, ac i'r masnachydd fel cyfrwng gohebiaeth cyfled a'r byd, yn cael ei hamgylchynu gan rwystrau sydd yn ei gwneuthur yn fwy anhawdd ei dysgu gan Gymro uniaith na chan rai o genedloedd y Cyfandir. Ac eto, y mae yn ddigon amlwg fod gwybod yr iaith Seisonig yn fwy o bwys a chanlyniadau iddo ef nag iddynt hwy. Y mae trigolion Ffrainc, a'r Almaen, yr Eidal, ac Yspaen, i.e., a Rwssia hefyd, wedi eu cynnysgaethu yn well â mân lyfrau elfenol i'r dyben hwn na'r Cymro. Y mae yn wir fod gan y Cymro ei ramadegau a'i eirlyfrau, a rhai rhagorol ydynt hefyd; ond y mae arno angen am y llyfrau cyntaf, o ba rai y gall ddysgu egwyddorion blaenaf yr iaith Seisonig trwy gyfrwng ei dafodiaith ei hun, yn debyg i'r llyfrau a ddefnyddir, neu a ddylent gael eu defnyddio, yn ysgolion y Seison i ddysgu y Ffrancaeg neu yr Ellmynaeg.

Wrth efrydu iaith fyw, hyny yw, iaith a fyddo mewn ymarferiad, yr amcan yn gyffredin ydyw, nid yn unig bod yn alluog i'w darllen a'i hysgrifenu, ond hefyd ei siarad yn rhwydd a dealladwy. Yr unig ffordd effeithiol i ddysgu siarad unrhyw iaith ydyw trwy ymdrafodiad cyfeillgar â'r rhai a'i siaradant. Ar yr un pryd, gellir gwneuthur y gwahanol ffurfiau o amlygu y meddwl mewn cyleh-ymddyddan yn hyddysg ac amlwg i'r efrydydd trwy lyfrau cymhwys i hyny; ac yna ychydig o ymarfer-

iad a'i galluoga i osod allan ei feddwl yn eglur a chywir. Nid yw y gramadeg a darllen yn unig yn ddigonol, heb y cyfryw gynnorthwyon.

Ond tra y cadwyd mewn golwg angen yr efrydwyr hyny a lafurient i'w haddysgu eu hunain, amcan arall wrth barotoi y llyfryn hwn, oedd gosod yn llaw athrawon ysgolion plwyfol, ac ysgolion ereill, yr hyn a allai wasanaethu fel testyn-lyfr yn eu gwersi Seisonig. Y mae yr vsgrifenydd wedi gweled yr angen mawr sydd am y cyfryw gynnorthwy yn ysgolion y dywysogaeth—yn enwedig yn y rhai hyny (ac nid ychydig yw eu nifer) sydd â Seison yn athrawon ynddynt, a lle y mae y plant, o ganlyniad, yn gorfod dysgu Seisoneg cyn y gallont ddysgu dim arall i unrhyw ddyben.

Hwyrach mai nid allan o le fyddai ychydig o awgrymiadau pa fodd i ddefnyddio y llyfr yma, gan un a gafodd gryn brawf yn y dull hwn o addysgu.

Bydded i'r athraw ddarllen y geiriau a'r brawddegau Seisonig i'w ysgolheigion, pan yn rhoddi eu gwersi iddynt i'w dysgu; a mynu gwybod yn sicr eu bod yn alluog i seinio y geiriau yn gywir cyn dechreu o honynt eu dysgu.

Gwell yw rhoddi gwersi byrion, a bod yn ofalus am iddynt gael eu dysgu yn berffaith. Byddai yn dda weithiau gofyn y geiriau a'r brawddegau blith-draphlith, ac weithiau yn Seisoneg, bryd arall yn Gymraeg, a throi yr ysgolor i lawr am wall bychan. Y mae y dull hwn, y mae yn wir, yn rhoddi mwy o drafferth i'r athraw; ond rhydd fwy o foddlonrwydd wrth weled ei ysgolheigion yn myned rhagddynt yn fwy cyflym.

Ceir fod yr ail ran yn cynnwys cyfres o dasgwersi tra buddiol, a gellir eu harfer a'u dysgu gyda'r rhan gyntaf. Y mae yr arferiad o dreiglo brawddegau yn dra chyffredin yn ysgolion yr Almaen, a hyny yn eu hiaith eu hunain, yr hon a ddysgir mor reolaidd a'r Lladin a'r Groeg. Y ferf, neu, y prifair "Ysgrifenu," a gymmerwyd, yn benaf, drwy ganiatâd yr awdwr, o ramadeg Lladin rhagorel y proffeswr Key, yr hwn sydd yn ben ac yn brif-athraw ar sefydliad addysg mawr ac enwog.

COLEG Y BRIFYSGOL, LLUNDAIN, *Awst 31ain*, 1856.

HAND-BOOK.—LLAWIADUR.

PART I.

RHAN I.

I. SUBSTANTIVES.

I. ENWAU CEDYRN.

1. Of the World in general.

1. Am y Byd yn gyffredinol.

<i>singular.</i>	<i>plural.</i>	<i>unigol.</i>	<i>lluosog.</i>
the world,		y byd,	bydoedd.
the earth,		y ddaiar.	
the sky,	skies,	y wybr,	wybrenau.
the sun,		yr haul,	heuliau.
the moon,		y lleuad,	lleuadau.
a star,		seren,	ser.
a cloud,		cwmwl,	cymylau.
light,		goleu, goleuni,	goleuadau.
darkness,		tywyllwch.	
an island,		ynys,	ynysoedd.
a country,	countries,	gwlad,	gwledydd.
a kingdom,		teyrnas,	teyrnasoedd.
a mountain,		mynydd,	mynyddoedd.
a hill,		bryn,	bryniau.
a valley,	vallies,	dyffryn,	dyffrynoedd.
a forest,		coedwig,	coedwigoedd.
a rock,		craig,	creigiau.
a stone,		careg,	ceryg.
a wave,		ton,	tonau.
the tide,		y llanw.	
a river,		afon,	afonydd.
a brook,		aber, nant, aberoedd,	nentydd.
a lake,		llyn,	llynau.
a pool,		pwll,	pyllau.
the shore,		y lan,	glenydd, glanau.
dust,		llwch.	
mud,		llaid.	
dirt,		tom.	

a cave,
a precipice,
a hole,
height,
depth,
length,
breadth,

ogof,
clogwyn,
twll,
uchder.
dyfnder.
hyd.
lled.

ogofâau.
clogwyni.
tyllau.

THE METALS.

gold,
silver,
copper,
brass,
tin,
lead,
iron,
rust,
steel,
the ore,

aur.
arian.
efydd.
pres.
elydr.
plwm.
haiarn.
rhwd.
dur.
y mŵn.

Y METELOEDD.

THE ELEMENTS.

earth,
air,
fire,
water,
a spring, }
a well, }

daiar.
awyr.
tân,
dwfr,
ffynnon,

YR ELFENAU.

tânau.
dyfroedd.
ffynnonau.

POINTS OF THE COMPASS.

north,
south,
east,
west,

gogledd.
deheu.
dwyrain.
gorllewin.

PWYNTIAU Y COMPAWD.

THE WEATHER.

rain,
hail,
snow,
a storm,
a shower,
frost,
ice,
a thaw,
the cold,
the heat,
the wind,

Y TYWYDD.
gwlaw, gwlawogydd.
cenllysg.
eira.
tymmestl, tymmestloedd.
cawod, cawodydd.
rhew.
ia.
meiriol.
yr oerni.
y gwres.
y gwynt, gwyntoedd.

the dew,	y gwlith.	
thunder,	taran,	taranau.
a peal (clap) of thunder,	trwst taran.	
a thunderbolt,	taranfollt,	taranfolлтаu.
lightning,	mellten,	mellt.
a flash of lightning,	mellten, llucheden.	

2. Of Man.

2. Am Ddyn.

a man,	men, dyn,	dynion.
a woman,	women, benyw,	benywod.
a child,	children, plentyn,	plant.
an infant, a baby,	baban,	babanod.
a boy,	bachgen,	bechgyn.
a girl,	geneth,	genethod.

THE HUMAN BODY.

Y CORFF DYNOL.

the head,	y pen,	penau.
the hair,	y gwallt.	
a hair,	blewyn,	blew.
the face,	y gwyneb,	gwynebau.
the forehead,	y talcen,	talcenau.
the brain,	y menydd,	menyddiau.
the skull,	y penglog,	penglogau.
the eye,	y llygad,	llygaidd.
the eyeball,	canwyll y llygad.	
the eyelid,	yr amrant,	amrantau.
the eyelash,	blew yr amrant.	
the eyebrow,	ael y llygad.	
the nose,	y trwyn,	trwynau.
a nostril,	ffroen,	ffroenau.
a cheek,	boch,	bochau.
the ear,	y glust,	clustiau.
the mouth,	y genau,	geneuau.
the lips,	y wefus,	gwefusau.
a tooth,	dant,	dannedd.
the gums,	cig y dannedd.	
the tongue,	y tafod,	tafodau.
the jaw.	asgwrn yr ên.	
the chin,	yr ên.	
the whiskers,	y cernflew.	
the beard,	y farf,	barfau.
the neck,	y gwddf,	gyddfau.
the throat,	y corn gwddf.	
the shoulder,	yr ysgwydd,	ysgwyddau.

the arm,	y fraich,	breichiau.
the elbow,	y penelin,	penelinod.
the wrist,	yr arddwrn,	arddyrnau.
the hand,	y llaw,	dwylaw.
the right hand,	y llaw ddeheu.	
the left hand,	y llaw aswy.	
the palm,	cledr y llaw.	
a finger,	bys,	bysedd.
the thumb,	y fawd,	bodiau.
a nail,	ewin,	ewinedd.
a knuckle,	cymmal y bysedd.	
the fist,	y dwrn,	dyrnau.
the breast,	y fron,	bronau.
the rib,	yr asen,	asenau.
the belly,	y bol,	boliau.
the back,	y cefn,	cefnau.
the hip,	y clun,	cluniau.
the waist,	y canol, y meingorff.	
the thigh,	y morddwyd, morddwydydd.	
the leg,	y goes,	coesau.
the small of the leg,	meinedd y goes.	
the knee,	y glin, y penlin,	gliniau.
the ancle,	y ffer,	fferau.
a foot,	feet, troed,	traed.
the heel,	y sawdl,	sodlau.
a toe,	bys y troed, bysedd y troed.	
the body,	bodies, y corff,	cyrff.
the limb,	yr aelod,	aelodau.
the joint,	y cymmal,	cymmalau.
a bone,	asgwrn,	esgyrn.
the blood,	y gwaed.	
the flesh,	y cnawd.	
the skin,	y croen,	crwyn.
the fat,	y brasder.	
the heart,	y galon,	calonau.
the lung,	yr ysgyfaint,	ysgyfeint.
the liver,	yr afu.	
the muscle,	y cyhyr,	cyhyrau.
the nerve,	y giewyn,	giau.
the vein,	y wythen,	gwythenau.
the breath,	yr anadl.	
the voice,	y llais,	lleisiau.
a tear,	deigryn,	dagrau.
sleep,	cwsg.	
a dream,	breuddwyd, breuddwydion.	

a laugh,
a groan, }
a sigh, }
a sneeze,
a kiss,
sweat,
hunger,
thirst,
the five senses,
the hearing,
the sight,
the smell,
the taste,
the touch, the feeling,
beauty,
ugliness,
strength,
weakness,
health,
sickness,
pain,
a wound,
a sore, .

chwerthiniad.
ochenaid, ocheneidiau.
tisiad, trew.
kisses, cusan, cusanau.
chwys.
chwant bwyd, newyn.
syched.
y pum synwyr.
y clyw.
y golwg.
yr arogliaid.
yr archwaethiad.
y teimlad.
prydfferthwch.
gwrthuni.
cryfder.
gwendid.
iechyd.
afiechyd.
poen, poenau.
archoll, archollion.
briw, briwiau.

DISEASES.

CLEFYDAU.

a fever,
consumption,
the small-pox,
the measles,
the rheumatism,
a cold,
a cough,
the hiccup (hiccough),
the head-ache,
the tooth-ache,
the stomach-ache,
a fit,
vomiting,
a corn,
a chilblain,
a boil,
a pimple,

twymyn, llucheden.
darfodedigaeth.
y frech wen.
y frech goch.
y cryd cymalau.
anwyd.
peswch.
yr igian.
cur yn y pen.
y ddannodd.
poen yn y cylla, poen yn y bol.
llewyg, llewygfeydd.
cyfogiad.
corn, cyrn.
llosg eira.
{ pen ddüyn, pen ddüynod.
{ cornwyd, cornwydydd.
llinoryn, llinorynod.

REMEDIES.

MEDDYGINIAETHAU.

medicine,

cyffer, cyfferi

a dose,	dogn,	dognau.
ointment,	eli.	
a pill,	pelen,	peleni.
a powder,	powdr, llwch.	
a plaster,	plastr.	
a blister,	plister.	

3. Kindred and Relations.

parents,
father,
mother,
grandfather,
grandmother,
child,
son,
daughter,
brother,
sister,
husband,
wife,
uncle,
aunt,
nephew,
niece,

cousin,

widower,
widow,

orphan,

family,
our forefathers,
our descendants,
a neighbour,
a friend,
a companion,
a tenant,
a lodger,
a guest,
a landlord,
a lover,

children,

wives,

families,

3. Tylwyth a Pherthynasau.

rhieni.	
tad,	tadau.
mam,	mamau.
taid,	teidiau.
nain,	neinoedd.
plentyn,	plant.
mab,	meibion.
merch,	merched.
brawd,	brodyr.
chwaer,	chwiorydd.
gwr,	gwŷr.
gwraig,	gwragedd.
ewythr,	ewythredd.
modryb,	modrybedd.
nai,	neiaint.
nith,	nithoedd.
{ cefnder, (<i>male</i>)	cefndyr.
{ cyfnither, (<i>f.</i>)	cyfnitheroedd.
{ car, (<i>male</i>)	ceraint.
{ cares, (<i>fem.</i>)	caresau.
gŵr gweddw, gwŷr gweddwon.	
gwraig weddw,	gwragedd gweddwon.
plentyn amddifad,	plant amddifaid.
teulu,	teuluoedd.
ein henafiaid.	
ein hiliogaeth.	
cymmydog,	cymmydogion.
cyfaill,	cyfeillion.
cydymaith,	cydymeithion.
tenant,	tenantiaid.
llettywr,	llettywyr.
ymwelwr,	ymwelwyr.
meistr tir,	meistriaid tiroedd.
cariad,	cariadau.

TITLES.

TEITLAU.

emperor,		ymherawdwr,	ymherawdwyr.
king,		brenin,	breninoedd.
queen,		brenines,	breninesau.
prince,		tywysog,	tywysogion.
princess,	princesses,	tywysoges,	tywysogesau.
lord,		arglwydd,	arglwyddi.
lady,	ladies,	arglwyddes,	arglwyddesau.
nobleman,	noblemen,	pendefig,	pendefigion.
gentleman,	gentlemen,	boneddig,	boneddigion.
lady,	ladies,	boneddiges,	boneddigesau.

4. Clothing, &c.

USED BY MEN.

a suit of clothes,
a hat,
a cap,
a coat,
 a great coat,
 a pocket,
 a sleeve,
 a button,
a waistcoat,
a pair of trousers,
 breeches,
 gaiters,
 boots,
 shoes,
 gloves,
 braces,
 stockings,
a handkerchief,
a shirt,
a collar,
a watch,
a brush,
a comb,
a razor,
a hone.

USED BY WOMEN.

a gown,
the skirt,

4. Dillad, Gwisgoedd, &c.

A ARFERIR GAN DDYNION.

pâr o ddillad.	
het,	hetiau.
cap,	capiau.
{ côb,	cobau.
{ hugan,	huganau.
côb uchaf,	
{ poced,	pocedau.
{ llogell,	llogellau.
lawes,	llawesi.
botwm,	botymau.
gwasgod,	gwasgodau.
pâr o drouers, pâr o lodrau.	
clos.	
pâr o gaiters, amgoesau.	
fotasau.	
esgidiau.	
fenyg.	
fraces, cyfreion llofrau.	
hosanau.	
cadach,	cadachau.
crys,	crysau.
coler,	colerau.
watch, oriawr,	oriorau.
brws, ysgubell.	
crib,	cribau.
ellyn,	ellynau.
careg hogi,	ceryg hogi.

A ARFERIR GAN FERCHED.

gŵn, gynau.
godrau.

a tuck,	plyg, twca.	
a hem,	ymyl, gwrym.	
a bonnet,	bonet, hodell.	
a cap,	cap,	capiau.
a bow,	dolen,	dolenau.
the strings,	y llinyn,	llinynau.
the border,	yr ymyl, y border.	
a ribbon,	ruban, ysnoden,	rubanau.
a chemise,	crys,	crysau.
a petticoat,	pais,	peisiau.
a pair of stays,	pâr o stays.	
a shawl,	shawl.	
a cloak,	clôg,	clogau.
an apron,	arffedog,	arffedogau.
a pocket,	{ poced,	pocedau.
	{ llogell,	llogellau.
	{ côd,	cydau.
	{ coden,	codenau.
	{ basged,	basgedi.
	{ cawell,	cawelli.
a bag,	modrwy,	modrwyau.
	pin,	pinau.
a ring,	nydwydd,	nydwyddau.
a pin,	gwnïadur,	gwnïaduron.
a needle,	edaf,	edafedd.
a thimble,	sidan,	sidanau.
thread.	cotwm.	
silk,	o wlan.	
cotton,	gwlanen,	gwlaneni.
woollen,	worsted, hir-wlan.	
flannel,	brethyn,	brethynau.
worsted,	calico.	
cloth,		
calico,		

5. Food.

meat,
 roast meat,
 boiled meat,
 beef,
 mutton,
 veal,
 lamb,
 pork,
 bacon,
 a flitch,

5. Ymborth.

cig, cigau.
 cig wedi ei rostio, cig rhost.
 cig berwedig.
 cig eidion.
 cig dafad.
 cig llo.
 cig oen.
 cig mochyn.
 bacwn.
 ystlys o facwn, hannerob.

a nam,		ham.	
poultry,		adar dofion.	
a fowl or chicken,		cyw,	cywion.
a hen,		iâr,	ieir.
an egg,		ŵy,	wyau.
a cock,		ceiliog,	ceiliogod.
a goose,	geese,	gŵydd,	gwyddau.
a duck,		hwyad,	hwyaid.

VEGETABLES.

LLYSIAU.

a potato,	potatoes,	{ pytaten,	pytatwys.
		{ cloronen,	cloron.
a cabbage,		bresychen,	bresych.
a carrot,		moronen,	moron.
a turnip,		meipen,	maip.
a parsnip,		moronen wen,	moron gwynion.
a cauliflower,		cauliflower,	blodfresychen.
a pea,		pysen,	pys.
a bean,		ffaen,	ffa.
an onion,		wynwynyn,	wynwyn.
a young onion,		sibol.	
garlick,		garllegan,	garlleg.
a leek,		ceninen,	cenin.
a lettuce,		lettysen,	lettys.
a mushroom,		mushroom,	mushrooms.
parsley,		persli.	
mint,		mintys.	
rhubarb,		rhiwbarb.	
mustard,		mwstard.	
cress,	cresses,	berwy ffreinig,	berwy yr ardd.
water-cress,	water-cresses,	berwy y dwfr.	
herbs,		llysiau.	

FRUIT.

FFRWYTHAU.

an apple,		afal,	afalau.
a pear,		gellygen,	gellaig.
a plum,		eirinen,	eirin.
a cherry,	cherries,	ceiriosen,	ceirios.
a black cherry,		surian,	suriain.
a gooseberry,	gooseberries,	{ gooseberry,	gooseberries.
		{ eirinen Mair,	eirin Mair.
a currant,		currant, rhyfonen,	rhyfon.
a raspberry,	raspberries,	mafonen,	mafon.
a strawberry,	strawberries,	mefusen,	mefus.
a nut,		cneuen,	cnau.

a walnut,		cneuen ffreinig, cnau ffreinig.	
bread,		bara.	
the crust,		crystyn,	crystiau.
the crumb,		mwydion.	
crumbs,		briwsion.	
a loaf,	loaves,	torth,	torthau.
butter,		ymenyn.	
cheese,		cosyn,	caws.
cake,		{ cacen,	cacenau.
		{ teisen,	teisenau.
water,		dwfr,	dyfroedd.
milk,		llaeth.	
the first milk,		y blaenion.	
fresh milk,		llefrith, llaeth ffres.	
skim milk,		llaeth dihufen.	
butter milk,		llaeth enwyn.	
cream,		hufen.	
whey,		maidd.	
beer,		cwrw.	
wine,		gwin,	gwinoedd.
spirits,		gwirod.	
tea,		tê.	
coffee,		coffi.	
ground coffee,		coffi wedi ei falu.	
soup,		cawl, isgell.	
broth,		potes, cawl.	
vinegar,		gwinegr.	
sauce,		saws, sibr.	
pickles,		pickles.	
oil,		olew.	
sugar,		siwgr, sugr.	
white (loaf) sugar,		siwgr gwyn, sugr gwyn.	
brown (moist) sugar,		siwgr coch, sugr coch	
honey,		mêl.	
salt,		halen.	

SPICES.

SPICES.

pepper,	pupyr.
ginger,	sinsir.
nutmeg,	nutmeg.
carraway,	carwe.
cinnamon,	sinnamon.
cloves,	cloves.
capers,	capers.

MEALS.

breakfast,
dinner,
tea,
supper,
lunch,

TABLE REQUISITES.

a table cloth,	
a dish,	dishes,
a plate,	
a knife,	knives,
a fork,	
a spoon,	
a table spoon,	
a tea spoon,	
a glass,	glasses,
a bottle,	
a cork,	
a jug,	
a saltceller,	
a mustard pot,	
a pepper box,	pepper boxes,
a corkscrew,	
a tea-pot,	
a coffee-pot,	
a cup,	
a saucer,	
a sugar-basin,	
a cream jug,	
a tea-caddy,	tea-caddies,
a tray,	

PRYDIAU.

boreubryd, boreufwyd.
ciniaw.
te.
swper.
lunch.

PETHAU Y BWRDD.

llian bwrdd.	
dysgl,	dysglau.
plât,	platiaw.
cylllell,	cyllyll.
fforcen,	ffyr.
llwy,	llwyau.
llwy fawr, llwy ford.	
llwy de.	
gwydryn,	gwydrau.
potel, costrel,	potelau.
corcyn, corc,	corcynau.
jwg, ystên,	jwgiau, ystênau.
saltceller, halenai.	
pot mwstard.	
blwch pupyr,	blychau pupyr.
corkscrew, corcyll.	
te-pot.	
coffi-pot.	
cwpan,	cwpanau.
dysgl de,	dysgliau te.
basin siwgr.	
cream jug, cogan hufen.	
cistan de.	
tray.	

6. Quadrupeds.

DOMESTIC ANIMALS.

a horse,	
a mare,	
a colt,	
a donkey,	
cattle,	
an ox,	oxen,
the horns,	
the tail,	
a bull,	

6. Anifeiliaid Pedwar-carnol.

ANIFEILIAID DOF.

ceffyl,	ceffylau.
caseg,	cesyg.
ebol,	ebolion.
mul, asyn,	mulod, asynod.
gwartheg, catal.	
ych,	ychain.
y corn,	cyrn.
y gynffon,	cynffonau.
tarw,	teirw.

a cow,		buwch,	buchod.
a calf,	calves,	llo,	lloi.
a heifer,		heffer, anner,	heffrod.
a sheep,		dafad,	defaid.
a ram,		hwrdd,	hyrddod.
an ewe,		mammog,	mammogion.
a wether,		molltyn,	myllt.
a lamb,		oen,	wyn.
a goat,		gafr,	geifr.
a kid,		myn,	mynod.
a pig,		mochyn,	moch.
a boar,		baedd,	baeddod.
the bristles,		y gwrych.	
a sow,		hwch,	hychod.
a litter of pigs,		{ torllwyth o berchyll.	
		{ porchelliad.	
a dog,		ci,	cwn.
a bitch,	bitches,	gast,	geist.
a puppy,	puppies,	ci bach,	cwn bychain.
a cat,		cath,	cathod.
a kitten,		cath fach,	cathod bychain.

WILD ANIMALS.

a lion (a lioness),		llew (<i>f.</i> llewes),	llewod.
a tiger,		dywalgi,	dywalgwn.
a leopard,		lewparad,	lewpardiaid.
a bear,		arth (<i>f.</i> arthes),	eirth.
a wolf,	wolves,	blaidd,	bleiddiau.
a fox,	foxes,	llwynog,	llwynogod.
a hare,		ysgyfarnog,	ysgyfarnogod.
a rabbit,		cwningen,	cwningod.
a rat,		llygoden ffreinig,	llygoden
		fawr,	llygod ffreinig.
a mouse,	mice,	llygoden,	llygod.
a ferret,		ffured,	ffuredau.
a weasel,		wenci,	wencwn.

ANIFEILIAID GWYLLTION.

7. Birds.

fowls,		adar dofion.	
poultry,		adar dofion.	
a turkey,		twrci.	
a goose,	geese,	gwydd,	gwyddau.
a gander,		ceiliogwydd.	
a duck,		hwyaden,	hwyaid.
a drake,		ceiliog hwyad, barlad.	

7. Adar.

a cock,		ceiliog,	ceiliogod.
a hen,		iâr,	ieir.
a chicken,		cyw,	cywion.
a pigeon,		colomen,	colomenod.
an eagle,		eryr,	eryrod.
a crow,		brân,	brain.
a blackbird,		aderyn du,	adar duon.
an owl,		dylluan,	dylluanod.
a goldfinch,	goldfinches,	peneuryn,	peneuraid.
a starling,		starling, drudwy.	
a sparrow,		aderyn y tô,	adar y tô.
a swallow,		gwenol,	gwenoliaid.
a thrush,	thrushes,	bronfraith,	adar bronfraith.
a bird,		aderyn,	adar.
the feathers,		y pluf.	
the bill, the beak,		y pig.	
the wings,		yr adenydd, yr edyn.	
the claws,		y crafangau, y traed, yr ewinedd.	
the nest.		y nyth,	nythod.
the eggs.		yr wyau.	
a cage.		cage, cawell.	

8. Fishes and Insects.

8. Pysgod a Phryfaid.

a fish,	fishes,	pysgodyn,	pysgod.
the fins,		edyn y pysgodyn.	
the gills,		y dagell,	tagellau.
the scales,		y cen.	
a salmon,		salmon.	
a trout,		brithyll,	brithylliaid.
a sparring,		brwyniad,	brwyniaid.
an eel,		llysŵen.	
a herring,		penwag, ysgadwyn,	penweig.
an oyster,		wystrysen, oestrysen,	wystry.
a cockle,		cocysen,	cocos.
a sole,		sole.	
a lobster,		lobster, ceimwch.	
a crab,		cranc,	crancod.
a muscle,		mwsel.	
a shrimp,		shrimp, bardys.	
a whale,		morfil,	morflod.
a shark,		morgi,	morgwn.
an insect,		pryfyfyn,	pryfaid.
a fly,	flies,	piwiedyn,	piwiaid.

a bee,		gwenynen,	gwenyn.
a caterpillar,		llindysyn,	llindys.
a moth,		gwyfyn.	
a butterfly,	butterflies,	glöyn byw.	
a beetle,		chwilén,	chwilod.
a wasp,		cacynen,	cacwn.
an ant,		morgrugyn,	morgrug.
a gnat,		gwybedyn,	gwybed.
a flea,		chwanen,	chwain.
a bug,		bug, trogen,	trogod.
a louse,	lice,	lleuen,	llau.
a spider,		pryf coryn, copyn,	pryfaid copyn.
a cricket,		criced.	
a grasshopper,		ceiliog rhedyn,	ceiliogod rhedyn.
a worm,		abwydyn.	
a snail,		malwoden,	malwod.

REPTILES.

YMLUSGIAID.

a snake,		sarff,	seirff.
an adder,		neidr,	nadroedd.
a lizard,		geneu goeg, lysard.	
a toad,		llyffant du,	llyffaint duon.
a frog,		llyffant melyn,	llyffaint melynion.

9. Of a City or Town.

9. Am Ddinas neu Dref.

a parish,	parishes,	plwyf,	plwyfydd.
a street,		heol,	heolydd.
a lane,		lôn,	lonydd.
a court,		cyntedd, cwrt,	cyrtiau.
a bridge,		pont,	pontydd.
an arch,	arches,	bwa,	bwäau.
a church,	churches,	eglwys,	eglwysydd.
the tower,		y tŵr,	tyrau.
the steeple,		y clochdy,	clochdai.
a chapel,		capel,	capelydd.
the pulpit,		y pulpud,	pulpudau.
the churchyard,		y fynwent,	mynwentydd.
a grave, }		bedd,	beddau.
a tomb, }			
a coffin,		arch,	eirch.
a funeral,		angladd, cynhebrwng.	
the post-office,		y post, y llythyrdy,	llythyrdai.

the letter-box,
an inn,

a house,
a shop.

the prison,
the stocks,
the town-hall,
the news-room,
the market,
a fair,
the inhabitants,

y llythyrgell, y llythyrgist.
gwestty, tafarn, gwesttai,
tafarndai.
tŷ, tai.
siop, masnachdy, siopau, mas-
nachdai.
y carchar, carcharau.
y cyffion.
neuadd y dref.
y news-room.
y farchnad, marchnadoedd.
ffair, ffeiriau.
y trigolion.

10. Of a House.

10. Am Dy.

the door,
the back door,
the lock,
the key,
the bolt,
the handle,
the latch,
the hinges,

the bell,
the mat,
the passage,
the stairs,

a step,
a room,
a bedroom,

the kitchen,
the cellar,
the dairy,
the garret,
a wall,
the floor, }
the ground, }
the ceiling,
a chimney,
a window,
a pane of glass,
the shutters,
the fireplace,
a grate,

latches,

dairies,

y drws, drysau.
drws y cefn.
y clo, clöau.
yr agoriad, agoriadau.
y follt, bolltau.
y dwrn.
y glicied, cliciedau.
bachau y drws, yr hinges.
y gloch, clychau.
y mat, rhestog.
y passage.
y grisiau.
gris, grisiau.
ystafell, ystafelloedd.
ystafell wely, llofft.
y gegin, ceginau.
y seler, selerau.
y dairy, y llaethdy, llaethdai.
y garret, y nen-lofft.
wal, mur, waliau, muriau.
y llawr, lloriau.
y ceiling, y nenfwd,
simnai, simneiau.
ffenestr, ffenestri.
cwarel o wydr.
y shutters, cauadau y ffen-
y lle tân. [estr.
grât, alch.

the bars,	y barau.	
the hearth,	yr aelwyd,	aelwydydd.
an oven,	pobty, ffwrn.	
a boiler,	boiler, pair,	peiriau.
a board,	astyllen,	astyllod.
a beam,	trawst,	trawstiau.
a brick,	priddfaen,	priddfeini.
the roof,	y gronglwyd.	
a tile,	priddlech,	priddlechau.
a slate,	yslaten, llech,	llechau.
the thatch,	y to.	
the yard,	y buarth, y rhewl.	
a pump,	pwmp.	
the handle,	y goes.	
the spout,	y pistyll.	
the trough,	y cafn.	
the stable,	yr ystabl,	ystablau.
a stall,	côr,	corau.
a manger,	preseb,	presebau.
a rack,	clwyd, rhastal,	clwydydd.
a loft,	taflawd,	taflodydd.
the cow-house,	y beudy,	beudai.
a cow-tie,	eurwy,	eurwyau.
the tie-post,	y buddel,	buddelau.
the pig-sty,	y cwt mochyn,	cytiau moch.
the dung-hill,	y domen,	tomenydd.
the ash-heap,	y domen ludw.	
a garden,	gardd,	gerddi.

11. Of Furniture.

a table,	bwrdd,	byrddau.
a chair,	cadair,	cadeiriau.
an arm-chair,	cadair freichiau.	
the seat,	yr eisteddle.	
the cushion,	y glustog,	clustogau.
a stool,	ystôl,	ystolion.
a footstool,	ystôl-droed.	
a bench,	benches, mainc,	meinciau.
a bedstead,	pren gwely.	
the posts,	y pyst.	
a bed,	gwely,	gwelyau.
a feather bed,	gwely pluf.	
the bolster,	y gobenydd.	
a pillow,	pillow, clustog.	

the bed-clothes,		y dillad gwely.	
the quilt, or counterpane,		y cwrlyd.	
a sheet,		cynfas,	cynfasau.
a blanket,		gwrthban,	gwrthbanau.
a washing stand,		bwrdd ymolchi.	
a jug,		jwg, ystên, jygiau, ystênau.	
a bason,		bason, cawg ymolchi.	
soap,		sebon.	
a towel,		tywel, llïan,	llieiniau.
a looking-glass,		drych,	drychau.
a chest of drawers,		chest of drawers, treillgist.	
a box,	boxes,	bocs, cist,	cistau.
a basket,		basged,	basgedau.
a dresser,		dresser, trestl.	
the shelves,		y silffodd.	
a clock,		cloc,	clociau.
a bell,		cloch,	clychau.
the fire-irons,		yr heiyrn tân.	
the shovel,		y rhaw,	rhawiau.
the tongs,		yr efail.	
the poker,		y procyr.	
the fender,		y fender, yr aelwydgylch.	
a coal-skuttle,		hawg glo.	
the bellcws,		y fegin,	meginau.
a candlestick.		canwyllbren,	canwyllbreni.
the snuffers,		y snuffers.	
a bath,		bâdd.	
a frying-pan,		padell-ffrio.	
a pot,		pot, crochan, potiau, crochanau.	
the handle,		y goes,	coesau.
a kettle,		cettel, callawr.	
the lid,		y cauad,	cauadau.
the spout,		y big.	
a saucepan,		saucepan.	
a pail,		celwrn,	celyrnod.
a bucket,		bwced, ystwc.	
a barrel,		baril,	barilau.
a tub,		twb,	tybiau.
a lantern,		lantern,	lanternau.
a cupboard,		cwpbwrdd,	cypbyrddau.
a picture,		pictiwr, arlun,	arluniau.
the frame,		y ffrâm, ystram.	
the fire,		y tân,	tanau.
a flame,		fflam,	fflamau.
a spark,		gwreichionen, gwreichion.	

smoke,	mŵg.	
soot,	huddygl.	
a candle,	canwyll,	canwyllau
a rushlight,	canwyll frwynen,	canwyllau
the wick,	y wick, y pabwyrn.	[brwyn.
the snuff,	pen y ganwyll.	
the tallow,	y gwêr.	
fuel,	tanwydd.	
wood,	coed.	
coal,	glo.	
cinders,	cinders, marwor.	
ashes,	lludw.	
peat,	mawnen,	mawn.

12. Of the Country.

the county,	counties, y sir,	siroedd.
a parish,	parishes, plwyf,	plwyfydd.
a village,	pentref,	pentrefydd.
a road, a way,	ffordd,	ffyrdd.
a path,	llwybr,	llwybrau.
a gate,	llidiard,	llidiardau.
a farm,	fferm,	ffermydd.
a field,	cae,	caeau.
a meadow,	dôl, gweirglawdd,	gwaen
	dolydd, gweirgloddiau.	
a barn,	ysgubor,	ysguboriau.
a rick, stack,	tâs,	teisi, tasa.
a hedge,	gwrych,	gwrychoedd.
a wall,	wal, mur,	waliau, muriau.
grass,	grasses, porfa, glaswellt,	porfeydd.
hay,	gwair,	gweiriau.
straw,	gwellt.	
grain,	grawn.	
wheat,	gwenith.	
flour,	blawd.	
bran,	bran, ebran.	
barley,	haidd.	
oats,	ceirch.	
vetches,	ffacby.	
the harvest,	y cynauaf.	
a crop,	cnwd,	cnydau.
a ditch,	ditches, ffos,	ffosydd.
a drain,	dyfrffos,	dyfrffosydd.
a furrow,	cwys,	cwysi.

a row,	rhes,	rhesi.
manure,	gwrtaiith.	
dung,	tail.	
a countryman,	countrymen,	gwladwyr.

IMPLEMENTS.

OFFER ANAETHYDDIAETH.

a plough,	aradr,	erydr.
the share,	y swch.	
the coulter,	y cwlltwr.	
a harrow,	ôg,	ogau.
a roller,	rowl, rhol-bren.	
a waggon,	gwagen, men bedair-olwyn.	
a wheel,	olwyn,	olwynion.
a spoke,	aden,	edyn.
a felly,	camog,	camogau.
the axle-tree,	yr echel,	echelau.
the nave,	y fôth,	bothau.
the shaft,	y fraich,	breichiau.
a cart,	trol, men,	troliau.
a wheelbarrow,	berfa.	

TOOLS AND INSTRUMENTS.

ARFAU AC OFFERYNAU.

a scythe,	pladyr,	pladyriau.
a sickle, or reaping-hook,	cryman,	crymanau.
a bill,	cryman cau, bwyellgaib.	
a hatchet,	bwyell,	bwyellau.
a spade,	rhaw,	rhawiau.
a rake,	cribyn,	cribynau.
a fork,	fforch,	ffyrch.
a hoe,	matog.	
a pike, pitchfork,	pigfforch,	pigffyrch.
a pickaxe,	caib pig, cyfegydd.	
a flail,	ffust,	ffustiau.
a ladder,	ysgol,	ysgolion.
a hammer,	morthwyl,	morthwylion.
a saw,	llif,	llifiau.
a plane,	plân, llyfniedydd.	
a chisel,	cŷn,	cynion.
a gimlet,	gwimbill.	
an auger,	ebill,	ebillion.
a screw,	screw, sidrwy.	
screw-driver,	screw-driver.	
a file,	file, durlif,	durlifiau.
a pair of compasses,	cwmpas, compawd.	
an axe,	bwyell,	bwyell.
an anvil,	eingion,	eingionau.

a forge,	gefail,	gefeiliau.
a vice,	feis, cogwrn tro.	
a last,	pren troed,	prenau traed.
an awl,	mynawyd.	
a nail,	hoel, hoelen,	hoelion.
a hook,	bach,	bachau.
a press,	presses, gwasg.	
the pincers,	yr efail.	
a gun,	gwn, dryll,	gynau.
the barrel,	y baril.	
the ramrod,	y ramrod.	
the trigger,	y trigger.	
powder,	powdwr, pylor.	
shot,	shot.	
a fishing rod,	gwialen bysgota.	
the line,	y lein.	
the bait,	yr abwyd.	
a net,	rhwyd,	rhwydi.

TREES.

PRENAU.

a tree,	pren, coeden,	prenau, coed.
the wood,	y pren.	
the bark,	y rhisgl.	
the trunk,	y boncyff,	boncyffion.
a bough, a branch,	cangen,	cangennau.
a leaf,	deilen,	dail.
the root,	y gwreiddyn,	gwreiddiau.
the foliage,	y cangennau deiliog.	
a bush,	bushes, perth, llwyn,	perthi, llwyni.
an oak, an oak-tree,	derwen,	derw.
an acorn,	mesen,	mês.
an elm, an elm-tree,	llwyfan, llwyfanen,	llwyfanod.
a sycamore, a sycamore-tree,	masarnen, sycamorwydden.	
a chestnut, a chestnut-tree,	castan, castanwydden.	
an ash, ash-tree,	onen,	yn.
a fir, a fir-tree,	{ pygwydden, pinwydden,	
	{ ffynnidwydden,	pygwydd.
a poplar,	poplysen,	poplys.
an aspen,	aethnen.	
a beech, a beech-tree,	ffawydd,	ffawydd.
an elder,	ysgawen,	ysgaw.
a laurel,	llawryf, llawrwydd.	
a willow,	helygen,	helyg.
a thorn,	draenen,	drain.
an apple-tree,	pren afalau, afalwydden.	

a pear-tree,	pren gellaig, pren gellyg.
a walnut-tree,	collen ffreinig.
a nut-tree,	collen, cyll.
a plum-tree,	pren eirin, prenau eirin.
a cherry-tree,	pren cherries, pren ceirios.
a gooseberry-bush, gooseberry-	pren gooseberries, prenau
bushes,	gooseberries.
a currant-tree,	pren currants, pren rhyfon.
a spray,	brigyn, brigau.
a rose-tree,	pren rhosyn, rhoswydden.

FLOWERS.

BLODAU.

a flower,	blodeuyn, blodau.
a blossom,	blodeuyn.
a nosegay,	blodeuglwm.
a rose,	rhosyn, rhosynau.
a bud,	blaguryn, blagur.
a pink,	pinc.
a tulip,	tiwlib.
a lilac,	lilac.
a gilliflower,	gilliflower, blodau Gorphenaf.
a forget-me-not,	ysgorpionllys y gors.
a primrose,	briallu.
a cowslip,	briallu Mair.
a daisy,	daisies, llygad y dydd, llygaid y dydd.
a violet,	llysiau y Drindod.
a snow-drop,	blodau yr eira.
a poppy,	poppies, poppy, llysiau y cwsg.
a lily,	lilies, lili.

13. Of a School.

13. Am Ysgol.

the committee,	y pwyllgor, y cyfeisteddfod.
a member of the committee,	aelod o'r pwyllgor.
the schoolmaster,	yr ysgolfeistr, ysgolfeistriaid.
the schoolmistress, schoolmis-	yr ysgolfeistres, ysgolfeistresi.
tresses,	
the teacher,	yr athraw, athrawon.
a scholar,	ysgolor, dysgybl, dysgyblion.
a monitor,	isathraw, isathrawon.
a pupil-teacher,	dysgathraw, goathraw.
the inspector,	yr arolygwr, arolygwyr
a desk,	ysgrifenfwrdd.
a form or bench,	mainc, meinciau.
a stool,	ystôl, ystolion.
a ruler,	ruler, llinellur. llinellbren.

a pointer,		cyfeirydd, pwyntydd.	
a map,		map, daiarlen, darlunlen.	
a black-board,		astell ddu, bwrdd du	ysgrifenu
a slate,		yslaten, llechen,	llechau.
the frame,		y ffrâm,	fframiau.
a pen,		pin, ysgrifell,	pinau.
a quill pen,		plufen, plufyn.	
the nib,		y pwynt, y blaen.	
a steel pen,		pin dur,	pinau dur.
a penholder,		penholder, pinddaliedydd.	
a penknife,	penknives,	penknife, pin-gyllell.	
a pencil,		pencil, pwyntel.	
a lead-pencil,		pwyntel plwm.	
a slate-pencil,		pwyntel careg.	
the point,		y pwynt, y blaen.	
ink,		inc, ysgrifwy.	
an inkstand,		inc-corn.	
a bookshelf,	bookshelves,	astell lyfrau,	estyll llyfrau.
a book,		llyfr,	llyfrau.
a volume,		cyfrol, cyflyfr,	cyfrolau.
a leaf,	leaves,	dalen,	dalenau.
a page,		tudalen,	tudalenau.
the title,		teitl llyfr, yr enwad-ddalen.	
a line,		llinell,	llinellau.
a word,		gair,	geiriau.
a syllable,		sill, silleb,	sillau.
a letter,		llythyren,	llythyrenau.
the cover,		yr amlen, y caes,	amlenau.
the binding,		y rhwymiad.	
the edges,		yr ymylau.	
the back,		y cefn.	
the sides,		yr ochrau.	
the corners,		y cornelau, y conglau.	
the inside,		y tu mewn.	
the outside,		y tu allan.	
the beginning,		y dechreu.	
the end,		y diwedd.	
a stop,		nôd,	nodau.
a comma,		gwahanai.	
a semicolon,		adwahanai.	
a colon,		gorwahanai.	
the full-stop,		diweddnod.	
a copy-book,		ysgriflyfr,	ysgriflyfrau.
small hand,		llaw fân.	
large hand,		llaw fras.	

running hand,		llaw fuan.	
paper,		papyr.	
writing paper,		papyr ysgrifen.	
letter paper,		papyr llythyr.	
blotting paper,		papyr blotio, sugn-bapyr.	
a quire of paper,		quire o bapyr, llen o bapyr.	
a sheet of paper,		papyrlen, papyrleni.	
a letter,		llythyr, llythyrau.	
the envelope,		y cauadlen, cauadleni.	
the seal,		y sel.	
the wafer,		y wafer, y llethen.	
the stamp,		y stamp.	
a class,	classes,	dosbarth, dosbeirth.	
the top,		y lle uchaf.	
the bottom,		y lle isaf.	
a place,		lle, lleoedd.	
a lesson,		gwrs, gwersi.	
a correction,		diwygiad, diwygiadau.	
a mistake,		camgymmeriad.	
a fault,		bai, beiau.	
an exercise,		preithiad, preithiadau.	
a translation,		cyfieithiad, cyfieithiadau.	
an examination,		arholiad, arholiadau.	
repetition,		ailadroddiad, ailadroddiadau.	
arithmetic,		rhifyddiaeth.	
a sum,		swm, symiau.	
the proof,		y prawf, profion.	
the answer,		yr atebiad, atebion.	
a number,		nifer, rhif, niferi.	
a figure,		ffugyr, ffugyrau.	
writing,		ysgrifen, ysgrifeniadau.	
a blot,		blotyn, blotiau.	
reading,		darllen.	
spelling,		silliadu, sillebu.	
singing,		canu.	
geography,		daiaryddiaeth.	
grammar,		gramadeg.	
a dictionary,	dictionaries,	geiriadur, geiriaduron.	
the alphabet,		yr egwyddor.	
the Bible,		y Beibl.	
a prize,		gwobr, gwobrau.	
school-time,		amser ysgol.	
play-time,		amser chwareu.	
the play-ground,		y chwareufa.	
the holidays,		toriad yr ysgol, y gŵyliau.	

a Dutchman,	gŵr o'r Isallmaen, Iselimyn.
Turkey,	Twrci.
Turkish,	Tyrcaeg.
a Turk,	Twrc, Tyrciaid.
India,	India.
an Indian,	Indiad, Indiaid.

15. Trades and Professions.

16. Galwedigaethau.

a doctor,	doctor,	doctoriaid.
a surgeon,	llawfeddyg,	llawfeddygon.
a lawyer,	cyfreithiwr,	cyfreithwyr.
an artist,	celfyddwr,	celfyddwyr.
a secretary,	secretaries, ysgrifenydd,	ysgrifenyddion.
a merchant,	masnachwr,	masnachwyr.
a tradesman,	tradesmen, masnachwr,	masnachwyr.
a mechanic,	crefftwr,	crefftwyr.
a shopkeeper,	siopwr,	siopwyr.
a printer,	argraffydd,	argraffwyr.
a bookbinder,	llyfr-rwymwr,	llyfr-rwymwyr.
a bookseller,	llyfrwerthwr,	llyfrwerthwyr.
a druggist,	druggist, cyfferiwr,	cyfferiwyr.
a draper,	brethynwr,	brethynwyr.
a baker,	pobwr,	pobwyr.
a painter,	paentiwr,	paentwyr.
a tailor,	dilladydd,	dilladwyr.
a shoemaker,	crydd,	cryddion.
a carpenter,	saer,	saeri.
a gardener,	garddwr,	garddwyr.
a joiner,	joiner, coedasiwr,	coedaswyr.
a blacksmith,	gôf,	gofaint.
a glazier,	gwydrwr,	gwydrwyr.
a barber,	barfwr,	barfwyr.
a mason,	saer maen,	seiri meini.
a builder,	adeiladwr,	adeiladwyr.
a sawyer,	llifiwr,	llifwyr.
a watchmaker,	oriadurwr,	oriadurwyr.
a butcher,	cigydd,	cigyddion.
a chimney-sweep,	ysgubwr simnai,	ysgubwyr simneiau.
a milliner,	milliner, penwisgyddes.	
a dressmaker,	dressmaker, dilladyddes.	
a washerwoman,	washer- women, golchyddes,	golchyddesau.
a servant-man,	gwas, gweinidog,	gweision.

a servantwoman,		morwyn, gweinidog, morwyn- ion.
a coachman,	coachmen,	gyrwr cerbyd.
a farmer,		amaethwr, amaethwyr.
a shepherd,		bugail, bugeiliaid.
a waggoner,		gwagenwr, gwagenwyr.
a labourer,		llafurwr, llafurwyr.
a ploughman,	ploughmen,	trowr, aradrwr, aradrwyr.
a workman,	workmen,	gweithiwr, gweithwyr.

16. Terms used in Trade.

16. Geiriau arferedig mewn Masnach.

a trade,	masnach.	
a business,	busnes, gorchwyl.	
a partner,	cyd-driniwr, partner.	
a bankrupt,	methdalwr,	methdalwyr.
wholesale,	cyfanwerth.	
retail,	adwerth.	
an office,	swyddfa.	
a warehouse,	masnachdy,	masnachdai.
goods,	nwyddau.	
a parcel,	sypyn,	sypynau.
interest,	llôg,	llogau.
the payment,	y taliad,	taliadau.
the receipt,	y taleb,	talebion.
a bill,	dyleb,	dylebau.
an account,	cyfrif,	cyfrifon.
the profit,	yr ennill.	
the gain,	yr elw.	
the loss,	y golled.	
credit,	coel.	
ready money,	arian parod.	
the balance,	y gweddill.	
a bargain,	bargen,	bargenion.
an exchange,	newidfa.	
a creditor,	gofynwr,	gofynwyr.
a debtor,	dyledwr,	dyledwyr.
a customer,	cysmer,	cysmeriaid.
a buyer, a purchaser,	prynwr,	prynwyr.
a seller,	gwerthwr,	gwerthwyr.
the owner,	perchenog,	perchenogwyr.
property,	eiddo.	
the price,	y pris,	prisiau.
the change,	y newid.	
the signature,	arwyddnod.	

MONEY.

a pound,
a crown,
half-a-crown,
a shilling,
a penny, pence,
sixpence, halfpence,
a halfpenny,
a farthing,

ARIAN BATHOL.

punt, punnoedd, punnau.
coron, coronau.
hanner coron, hanner coronau.
swllt, sylltau.
ceiniog, ceiniogau.
chwecheiniog, chwecheiniogau.
dimai, dimeiau.
ffyrlling, ffyrllingau.

WEIGHTS.

a ton,
a hundredweight (*cwt.*),
a pound (*lb.*),
an ounce (*oz.*),
a grain,

PWYSAU.

tynell, tynellau.
cant, canpwys, cannoedd.
pwys, pwysau.
wns.
gronyn, gronynau.

MEASURES.

a mile,
a yard,
a foot, feet,
an inch, inches,
a bushel,
a peck,
a quart,
a pint,

MESUR.

milltir, milltiroedd.
llathen, llatheni.
troedfedd, troedfeddi.
modfedd, modfeddi.
{ pwysel, pwyseli.
{ cibyn, cibynau.
pec, peceidiau.
chwart, chwartiau.
peint, peintiau.

17. Of Time.

an age, a century, centuries,
a year,
leap-year,
a month,
a week,
a day,
a night,
an hour,
a minute,
a moment, a second, an instant,
the morning,
noon,
the afternoon,
the evening,

17. Am Amser.

{ oes, oesoedd.
{ canrif, canrifoedd.
blwyddyn, blyneddoedd.
blwyddyn naid.
mis, misoedd.
wythnos, wythnosau.
dydd, dyddiau.
noswaith, nosweithiau.
awr, oriau.
mynyd, mynydau.
{ eiliad, eiliadau.
{ amrantiad, amrantiadau.
y bore, boreuau.
canol dydd, hanner dydd.
y prydawn, prydawnau.
yr hwyr, hwyrâu.

the night,
midnight,
daybreak, dawn,
sunrise,
sunset,
daylight,
twilight,

nos, nosweithiau.
hanner nos.
plygain, cynddydd, gwawr.
codiad haul.
machludiad haul.
goleuni dydd.
cyfnos, gwyll y nos.

THE SEASONS.

Y TYMMORAU.

spring,
summer,
autumn,
winter,

gwanwyn.
haf.
cynauaf.
gauaf.

THE MONTHS OF THE YEAR.

MISOEDD Y FLWYDDYN.

January,
February,
March,
April,
May,
June,
July,
August,
September,
October,
November,
December,

Ionawr.
Chwefror.
Mawrth.
Ebrill.
Mai.
Mehefin.
Gorphenaf.
Awst.
Medi.
Hydref.
Tachwedd.
Rhagfyr.

THE DAYS OF THE WEEK.

DYDDIAU YR WYTHNOS.

Sunday, the Sabbath,
Monday,
Tuesday,
Wednesday,
Thursday,
Friday,
Saturday,

Dydd Sul, y Sabbath.
Llun.
Mawrth.
Mercher.
Iau.
Gwener.
Sadwrn.

New Year's Day,
Candlemas,
Good Friday,
Easter,
Lent,
Midsummer,
Michaelmas,
Christmas,

Dydd Calan.
Gŵyl Fair y Canwyllau.
Dydd Gwener y Groglith.
Y Pasc.
Y Grawys.
Canol haf.
Gŵyl Mihangel.
Nadolig.

18. Abstract Subjects.

RELIGION.

a bishop,
 a clergyman,
 a priest,
 a deacon,
 a minister,
 a preacher,
 a hearer,
 the singers,
 the clerk,
 God,
 the Lord,
 the Almighty,
 the Creator,
 Jesus Christ,
 the Saviour,
 the Holy Ghost,
 the Trinity,
 an angel,
 a spirit,
 a saint,
 a sinner,
 a prophet,
 an evangelist,
 an apostle,
 a disciple,
 the devil,
 a devil,
 a Christian,
 a Jew,
 a heathen,
 a missionary, missionaries,
 heaven,
 hell,
 the fall,
 revelation,
 salvation,
 condemnation,
 justification,
 sanctification,
 pardon,
 sin,
 eternity,

18. Enwau Dansoddol.

CREFYDD.

esgob,	esgobion.
clerigwr,	clerigwyr.
offeiriad,	offeiriaid.
diacon,	diaconiaid.
gweinidog,	gweinidogion.
pregethwr,	pregethwyr.
gwrandawr,	gwrandawyr.
y cantorion.	
y clochydd,	clochyddion.
Duw.	
yr Arglwydd.	
yr Hollalluog.	
y Creawdwr.	
Iesu Grist.	
y Gwaredwr.	
yr Ysbryd Glân.	
y Drindod.	
angel,	angelion.
ysbryd,	ysbrydion.
sant,	seintiau.
pechadur,	pechaduriaid.
prophwyd,	prophwydi.
efengylwr,	efengylwyr.
apostol,	apostolion.
dysgybl,	dysgyblion.
y diafol,	
cythraul,	cythreuliaid.
Cristion,	Cristionogion.
Iuddew,	Iuddewon.
pagan,	paganiaid.
cenadwr,	cenadon.
y nef,	y nefoedd.
uffern.	
y codwm. <i>cyngor</i>	
dadguddiad,	dadguddiadau.
iachawdwriaeth.	
damnedigaeth.	
cyfiawnhâd.	
sancteiddhâd.	
maddeuant.	
pechod,	pechodau.
tragwyddoldeb.	

happiness,		dedwyddwch, gwynfyd.	
misery,		trueni.	
the soul,		yr enaid.	
conversion,		dychweliad, tröedigaeth.	
baptism,		bedydd.	
the sacrament,		y sacrament.	
the holy communion,		y cymun.	
the Lord's Supper,		Swper yr Arglwydd.	
a society,	societies,	cymdeithas,	cymdeithasau.
a meeting,		cyfarfod,	cyfarfodydd.
the chairman,	chairmen,	y llywydd,	llywyddion.
a speaker,		{ areithiwr,	areithwyr.
		{ siaradwr,	siaradwyr.
a speech,	speeches,	araeth,	areithiau.
a lecture,		darlith,	darlithiau.
the church,	churches,	y llan, yr eglwys,	llanau,
			eglwysydd.
the pulpit,		y pulpud,	pulpudau.
the altar,		yr allor,	allorau.
a pew,		eisteddgell, eisteddgelloedd.	
a seat,		eisteddle, eisteddleoedd.	
a chapel,		capel,	capeli.
divine service,		gwasanaeth dwyfol.	
a prayer,		gweddi,	gweddïau.
the Lord's Prayer,		Gweddi yr Arglwydd.	
the Ten Commandments,		y Deg Gorchymyn.	
a psalm,		salm,	salmau.
a hymn,		{ emyn,	emynau.
		{ hymn,	hymnau.
the creed,		y credo,	credoau.
the sermon,		y bregeth,	pregethau.
the benediction,		y bendithiad.	
the Bible,		y Beibl.	
the Old Testament,		yr Hen Destament.	
a law,		cyfraith,	cyfreithiau.
a prophecy,	prophecies,	prophwydoliaeth,	prophwydoliaethau.
the New Testament,		y Testament Newydd.	
a gospel,		efengyl.	
an epistle,		epistol.	
a chapter,		pennod,	pennodau.
a verse,		adnod,	adnodau.

THE MIND.

the understanding,

Y MEDDWL.

y deall.

the judgment,
reason,
sense,
the imagination,
the will,
a thought,
an idea,
comparison,
knowledge,
ignorance,
folly,
stupidity,
weakness,

y farn.
rheswm.
synwyr.
y dychymyg.
yr ewylllys.
meddwl.
drychfeddwl.
cymhariaeth.
gwybodaeth.
anwybodaeth.
ynfydrwydd.
hurtrwydd.
gwendid.

PASSIONS AND EMOTIONS OF
THE MIND.

NWYDAU AC YSGOGIADAU
Y MEDDWL.

love,
envy,
hatred,
pride,
revenge,
despair,
rage,
anger,
friendship,
charity,
mercy,
compassion,
sorrow,
grief,
faith,
hope,
tranquillity,
doubt,
anxiety,
suspicion,
conscience,
courage,
timidity,
fear,
respect,
esteem,
pleasure,
mirth, gaiety,
joy, gladness,

cariad.
cenfigen.
casineb.
balchder.
dial.
anobaith.
cynddaredd.
digter.
cyfeillgarwch.
haelioni, elusen, cariad.
trugaredd.
tosturi.
tristwch.
trallod.
ffydd.
gobaith.
tawelwch.
ammheuaeth.
pryder.
drwgdyb.
cydwybod.
dewrder.
ofnusrwydd.
ofn.
parch.
bri.
pleser.
llonder, digrifwch.
hyfrydwch, llawenydd.

VIRTUES.

honesty,
truth,
honour,
fidelity, faithfulness,
gratitude,
innocence,
politeness,
piety,
modesty,
industry,
patriotism,
simplicity,
sincerity,
temperance,
carefulness, caution,
liberality,
generosity,
prudence,
patience,
goodness, kindness,
justice,

VICES.

avarice, covetousness,
 a miser,
cruelty,
falsehood,
hypocrisy,
 a hypocrite,
lying,
 a lie,
 a liar,
laziness,
intemperance,
 a drunkard,
cunning,
deceit,
cowardice,
vanity,
guilt,
 a crime,
 a theft,
 a thief,
ingratitude,

RHINWEDDAU.

gonestrwydd.
geirwired.
anrhydedd.
ffyddlondeb, ffyddlonder.
diolchgarwch.
diniweidrwydd.
moesgarwch.
duwioldeb.
gwylder.
diwydrwydd.
gwladgarwch.
symlwrwydd.
cywirdeb.
cymmedroldeb.
gofal, gwyliadwriaeth.
haelioni.
haelfrydedd.
callineb.
amynedd.
daioni, caredigrwydd.
cyfiawnder.

BEIAU.

ariangarwch, cybydd-dod.
 cybydd. cybyddion.
creulondeb.
anwired, anwiredau.
rhagrith.
 rhagrithiwr, rhagrithwyr.
celwydd.
 celwydd, celwyddau,
 celwyddwr, celwyddwyr.
diogi.
anghymmedroldeb.
 meddwyn. meddwon.
cyfrwysdra.
twyll.
annewredd.
gwagedd.
euogrwydd.
 camwedd, trosedd.
 lladrad.
 lleidr.
anniolchgarwch.

II. ADJECTIVES.¹

great, large, big,
 small, little,
 long,
 tall,
 short,
 thick,
 thin,
 broad,
 narrow,
 high,
 low,
 deep,
 shallow,
 round,
 square,
 straight,
 crooked,
 solid,
 hollow,
 full,
 empty,
 hard,
 soft,
 rough,
 smooth,
 tough,
 brittle,
 tender,
 sharp,
 blunt,
 dull,
 bright,
 dry,

unsolid, ffyrf, sylweddol.

II. ANSODDEIRIAU.¹

mawr, mawreddog.
 bychan, eiddil.
 hir.
 tal.
 byr.
 tew.
 teneu.
 llydan.
 cul.
 uchel.
 isel.
 dwfn.
 bâs.
 crwn.
 ysgwâr.
 unionsyth.
 cam.
 ceuol.
 llawn.
 gwag.
 caled.
 meddal.
 garw.
 llyfn.
 gwydn.
 brau.
 tyner, meddal.
 miniog.
 pwl.
 hurt, marwaidd,
 dysglaer.
 sych.

¹ A meaning directly opposite may be given to some of these Welsh adjectives by prefixing the syllables—*an*, *af*, and *di*, as will be seen in the examples; as meddylgar, *anf*eddylgar; glân, *a*flan; bloesg, *di*floesg.

¹ Gellir rhoddi ystyr gwrthgyferbyniol i rai o'r ansoddeiriau Seisonig trwy flaenddodi y sillafau—*un*, *in* (yr lwn a newidia i *im*, *ir*, ac *il*, o flaen *m*, *r*, *l*), neu *dis*. Yr ansoddeiriau, yn y Seisoneg, sydd yn terfynu gyda *ful*, a newidiant o *ful* i *less*; megys, *thoughtful*, *thoughtless*, fel y gwelir yn yr esamplau.

wet,		gwlyb.	
damp.		llaith.	
clean,	unclean,	glân,	aflan
dirty,		budr, aflan.	
dusty,		llychlyd.	
heavy,		trwm.	
light,		ysgafn.	
strong,		cryf.	
weak,		gwan.	
hot,		poeth.	
cold,		oer.	
warm,		cynhes.	
clear,		gloew, clir.	
cloudy,		cymylog.	
mountainous,		mynyddig.	
level,		gwastad.	
fruitful, fertile,	unfruitful,	ffrwythlawn,	anffrwythlawn.
barren,		anffrwythlawn.	
white,		gwyn.	
black,		du.	
red.		coch.	
yellow,		melyn.	
blue,		glas.	
green,		gwyrdd.	
bay, brown,		gwineu, gwineu tywyll.	
light brown, dark brown,		llwydwyn, llwyd-ddu.	
gray,		llwyd, llwydlas.	
natural,	unnatural,	naturiol,	annaturiol.
artificial,		arwynebol, celfyddydol.	
human,	inhuman,	dynol,	anaynoi.
divine,		dwyfol.	
finite, infinite,		meidrol, anfeidrol.	
mortal,	immortal,	marwol,	anfarwol.
dead,		marw.	
alive,		byw.	
manly,	unmanly,	gwrol,	anwrol.
childish,		plentynaid.	
healthy,	unhealthy,	iachus,	afiachus.
sick,		afiach.	
sore,		dolurus.	
painful,		poenus.	
sleepy;		cysglyd.	
tired,		blinedig.	

lame,		cloff.
blind,		dall.
deaf,		byddar.
dumb,		mud.
fat,		tew.
stout,		talgryf.
bald,		moel.
ugly,		hyll.
pretty,		tlws.
naked,		noeth.
tame,		dof.
wild,		gwyllt.
awkward,		afrosgo, anneheu.
skilfal,	unskilful,	{ medrus, anfedrus.
active,		{ cywrain, anghywrain.
		heinif, heini, chwim.
sweet,		melus.
nice,		nais, danteithiol, ammeuthyn.
sour,		sur.
bitter,		chwerw.
poisonous,		gwenwynig.
old,		hen.
new,		newydd.
early,		bore, cynnar.
late,		hwyr, diweddar.
fresh,		ffres.
stale,		egraidd.
past,		pasiedig.
present,		presennol.
future,		dyfodol.
frequent,	infrequent,	mynych, anfynych.
rare,		prin, anghyffredin.
few,		ychydig.
many,		llawer.
numerous,		lluosog.
several,		amryw.
each,		pob, pob un; naill.
every,		pob, pawb.
fast,		buan.
quick,		cyflym.
slow,		araf.
gradual,		graddol.

sudden,		disymmwth.	
wise,	unwise,	doeth,	annoeth.
sensible,	senseless,	synwyrol,	ansynwyrol.
intelligent,	unintelligent,	deallus,	anneallus.
clever,		medrus,	anfedruss.
stupid, foolish,		dwl, ynfyd, ffol.	
ingenious,		cywrain.	
learned,	unlearned,	dysgedig,	annysgedig.
ignorant,		anwybodus.	
good,		da.	
kind,	unkind,	hynaws, tirion,	anhynaws.
amiable,	unamiable,	hawddgar,	anhawddgar.
affectionate,		caruaid,	angharuaid.
friendly,		cyfeillgar,	anghyfeillgar.
gentle,		mwyn,	anfwyn.
merciful,	unmerciful,	trugarog,	annhrugarog.
compassionate,		tosturiol,	annhosturiol.
grateful,	ungrateful,	diolchgar,	anniolchgar.
faithful,	unfaithful,	ffyddlawn,	anffyddlawn.
just,	unjust,	cyfiawn,	anghyfiawn.
sincere,	insincere,	cywir, diffuant,	anghywir.
true,	untrue,	gwir,	anwir.
virtuous,		rhinweddol.	
humble,		isel, gostyngedig.	
courageous,		dewr.	
honourable,	dishonourable,	anrhydeddus, dianrhydeddus.	
noble,		urddasol.	
pure,	impure,	pur,	anmhur.
moral,	immoral,	moesol,	anfoesol.
religious,	irreligious,	crefyddol,	anghrefyddol.
pious,	impious,	duwiol,	annuwiol.
holy,	unholy,	sanctaid,	ansanctaid.
happy,	unhappy,	dedwydd,	annedwydd.
peaceful,		heddychlawn, anheddychlawn.	
benevolent,		cymmwynasgar,	anghymwynasgar.
innocent,		diniwed.	
contented,	discontented,	boddlawn,	anfoddlawn.
comfortable,	uncomfortable,	cysurus,	anghysurus.
pleasant,	unpleasant,	hyfryd, siriol,	anhwyfryd.
agreeable,	disagreeable,	dyddan,	annyddan.
hospitable,	unhospitable,	llettygar,	aflettygar.
bold,		eofn.	

prudent,	imprudent,	call, gofalus, anghall, anofalus.	
modest,	immodest,	gwylaidd,	anwylaidd.
severe,		garw, llym.	
merry, gay,		llawen, ysgafn.	
sad, sorrowful,		trwm, trist.	
industrious,		diwyd, gweithgar.	
persevering,		dyfal.	
careful,		gofalus,	diofal.
right,		iawn, uniawn.	
wicked, bad,		annuwiol, drwg.	
wrong,		cam, beius.	
false,		ffals.	
proud,		balch.	
cowardly,		annewr.	
timid,		ofnus.	
insolent, impudent,		taeog, digywilydd.	
mean,		isel.	
sly,		cadnoaid, ystrywus.	
cunning,		cyfrwys.	
deceitful,		twyllodrus.	
ambitious,		uchelfrydig.	
obstinate,		ystyfnig.	
mad,		gwallgofus.	
silly,		ffol.	
guilty,	unguilty,	euog,	dieuog.
quarrelsome,		amrafaelgar.	
envious,		cenfigenus.	
jealous,		eiddigeddus.	
selfish,		hunanol.	
boastful,		bostgar.	
idle, lazy,		segurlyd, diog.	
wretched,		truenus.	
curious,		hynod, od.	
ingenious,		cywrain.	
ridiculous,		digrif, chwerthinus, dirmygus.	
interesting,	uninteresting,	dyddorawl,	annyddorawl.
amusing,		difyrus,	annifyrus.
delightful,		hyfrydlawn,	anhfrydlawn.
glorious,	'nglorious,	gogoneddus,	anogoneddus.
creditable,	discreditable,	cyfrifol,	anghyfrifol.
valuable,		gwerthfawr.	
important,	unimportant,	pwysig,	anmhwysig.
useful,		defnyddiol,	annefnyddiol.
successful,	unsuccessful,	llwyddiannus,	aflwyddiannus.
thoughtful,	thoughtless,	meddylgar,	anfeddylgar.

plentiful,		cyflawnder.	
scarce,		prin.	
doubtful,		ammhëus,	diammhëus.
certain,	uncertain,	sier,	ansier.
dangerous,		peryglus,	anmheryglus.
safe,	unsafe,	diogel,	anniogel.
injurious,		niweidiol,	diniweidiol.
absent,		absennol.	
difficult,		anhawdd.	
easy (not difficult),	uneasy,	hawdd,	anhawdd.
easy (not painful),	uneasy,	esmwyth,	anesmwyth.
principal,		prif.	
personal,		personol.	
public,		cyhoeddus,	anghyhoeddus.
private,		dirgel, anghyhoedd.	
complete,	incomplete,	cyflawn,	anghyflawn.
correct,	incorrect,	cywir,	anghywir.
probable,	improbable,	tebygol,	annhebygol.
possible,	impossible,	posibl,	anmhosiibl.
cheap,		rhad.	
dear,		drud.	
fair,	unfair,	teg,	annheg.
like, similar, unlike, dissimilar,		tebyg, cyffelyb,	annhebyg, anghyffelyb.
loud, ¹		uchel, eglur, croch.	
noisy,		trystfawr.	
quiet,		dystaw.	
rich,		cyfoethog.	
poor,		tlawd.	

COMPARATIVES AND SUPERLATIVES.

IN Welsh, adjectives form their comparative by adding *ach*, and their superlative by adding *af* to the positive; as, *anwyl*, *anwylach*, *anwylaf*: or by prefixing the words *mwy*, and *mwyaf*; as, *anwyl*, *mwy anwyl*, *mwyaf anwyl*. There are some exceptions to this rule. The superlative is sometimes formed by adding *af* to the comparative; as,—

Positive.		Comparative.		Superlative.	
agos,	near;	nes,	nearer;	nesaf,	nearest.
hen,	old;	hŷn,	older;	henaf,	oldest.
mawr,	great;	mwy,	greater;	mwyaf,	greatest.

¹loud voice,
loud noise,

llais uchel.
sŵn mawr.

CANOLRADDAU AC UCHELRADDAU.

YN y Seisoneg, y mae ansoddeiriau o un sill yn ffurfio eu canolradd trwy chwanegu *r* neu *er*, a'u huchelradd trwy chwanegu *st* neu *est* at yr iselradd; megys, wise, wiser, wisest; kind, kinder, kindest. Cymherir y rhan luosocaf o ansoddeiriau, o fwy nag un sill, trwy ragddodi y geiriau *more* a *most* atynt; megys, difficult, *more* difficult, *most* difficult.

Y mae yr ansoddeiriau canlynol yn y Seisoneg, fel mewn amrywiol ieithoedd ereill, yn eithradau i'r rheol:—

<i>Iselradd.</i>		<i>Canolradd.</i>		<i>Uchelradd.</i>	
good,	da;	better,	gwell;	best,	goreu.
bad,	drwg;	worse,	gwaeth;	worst,	gwaethaf.
little,	bychan;	less,	llai;	least,	lleiaf.
much,	llawer;	more,	mwy;	most,	mwyaf.
many,	lluaws;				

III. PRONOUNS.

The first Person.

I, me,
we, us,
my, mine, my own,
our, ours, our own,

I myself, me myself,
we ourselves,

The second Person.

thou, thee,
you, ye,
thy, thine, thy own,
your, yours, your own,

you yourself,
you yourselves,

The third Person.

he, him,
his, his own,
he himself,
she, her,

III. RHAGENWAU.

Y Person cyntaf.

myfi, mi.
nyni, ni.
fy, yr eiddof, yr eiddof fy hun.
ein, yr eiddom, yr eiddom ein hunain.
myfi fy hunan, mi fy hunan.
nyni ein hunain.

Yr ail Berson.

tydi, ti,
chwi, chwydwi.
dy, yr eiddot, yr eiddot dy hun.
eich, yr eiddoch, yr eiddoch eich hun (*neu* hunain).
chwi eich hunan.
chwi eich hunain.

Y trydydd Person.

efe, ef.
ei eiddo, yr eiddo ei hun.
efe ei hunan.
hi, hithau.

her, hers, her own,
she herself,

ei, eiddi, yr eiddi ei hun.
hi ei hunan.

it, it,
its, its own,
itself,

ef, hi,
ei, yr eiddo hi *neu* ei hunan.
ei hunan.

they, them,
their, theirs, their own,

hwy, hwynt-hwy.
eu, yr eiddynt, yr eiddynt eu
hunain.

they themselves,

hwynt-hwy eu hunain.

Demonstrative Pronouns.

Rhagenwau Dangosiadol.

this, these, hwn, (*f.*) hon; y rhai hyn, y
rhai'n.

that, those, hwna, (*f.*) hona; hwnyna,
(*f.*) honyna; hwn acw, (*f.*)
hon acw.

Interrogative and Relative Pronouns.

Rhagenwau Holiadol a Pherthynasol.

who?
whom?
whose?
what?
which one? which ones?
that,
whoever, whosoever,
whatever,

pwyl? pa un? pa rai?
pwyl? pa?
eiddo pwyl? pwyl biaul?
pa beth?
pa un? pa rai?
yr hwn.
pwyl bynag.
beth bynag.

IV. THE NUMERALS.

1. The Cardinals.

one,
two,
three,
four,
five,
six,
seven,
eight,
nine,
ten,
eleven,

IV. Y RHIFOLION.

1. Y Prif-rifolion.

un.
dau, (*f.*) dwy.
tri, (*f.*) tair.
pedwar, (*f.*) pedair.
pump.
chwech.
saith.
wyth.
naw.
deg.
un ar ddeg.

twelve,
thirteen,
fourteen,
fifteen,
sixteen,
seventeen,

eighteen,

nineteen,

twenty,
twenty-one,
twenty-two,
twenty-three, &c.,
thirty,
thirty-one, &c.,

forty,
forty-one,

fifty,
sixty,
seventy,

eighty,
ninety,

a hundred,
a hundred and one,
a hundred and two,

two hundred,
two hundred and twenty-six,

a thousand,
one thousand eight hundred

and fifty-six,

a million,

once,
twice,
three times,
four times,

deuddeg.

tri ar ddeg, (*f.*) tair ar ddeg.
pedwar ar ddeg, (*f.*) pedair ar
pymtheg. [ddeg.

un ar bymtheg.

dau ar bymtheg, (*f.*) dwy ar
bymtheg.

deunaw, tri ar bymtheg, (*f.*)
tair ar bymtheg.

pedwar ar bymtheg, (*f.*) ped-
air ar bymtheg.

ugain.

un ar ugain. [ugain.

dau ar ugain, (*f.*) dwy ar

tri ar ugain, (*f.*) tair ar ugain.

deg ar ugain.

un ar ddeg ar ugain.

deugain.

un a deugain.

deg a deugain.

trigain.

deg a thrigain.

pedwar ugain.

deg a phedwar ugain.

cant.

cant ac un.

cant a dau, (*f.*) cant a dwy.

dau cant.

dau cant a chwech ar ugain.

mil.

un mil wyth cant ac un ar

bymtheg a deugain.

miliwn.

unwaith.

dwywaith.

teirgwaith.

pedair gwaith.

2. The Ordinals.

the first,
the second,
the third,
the fourth,

2. Y Rhestr-rifolion.

y cyntaf.

yr ail.

y trydydd, (*f.*) y drydedd.

y pedwerydd, (*f.*) y bedwar-
edd.

the fifth,	y pummed, (<i>f.</i>) y bummed.
the sixth,	y chweched.
the seventh,	y seithfed.
the eighth,	yr wythfed.
the ninth, &c.	y nawfed, &c.
the twentieth,	yr ugeinfed.
the twenty-first,	yr unfed ar ugain.
the twenty-second,	yr ail ar ugain.
the twenty-third,	y trydydd ar ugain, (<i>f.</i>) y drydedd ar ugain.
the thirtieth,	y degfed ar ugain, (<i>f.</i>) y ddegfed ar ugain.
the fortieth,	y deugeinfed, (<i>f.</i>) y ddeugeinfed.
the fiftieth,	y degfed a deugain, (<i>f.</i>) y ddegfed a deugain.
the sixtieth,	y trigeinfed, (<i>f.</i>) y drigeinfed.
the seventieth,	y degfed a thrigain, (<i>f.</i>) y ddegfed a thrigain.
the eightieth,	y pedwar ugeinfed, (<i>f.</i>) y bedwar ugeinfed.
the ninetieth,	y degfed a phedwar ugain, (<i>f.</i>) y ddegfed a phedwar ugain.
the hundredth,	y canfed, (<i>f.</i>) y ganfed.
the hundred and first,	y canfed ac un, (<i>f.</i>) y ganfed ac un; <i>neu</i> , y cyntaf ar ol y cant, (<i>f.</i>) y gyntaf ar ol y cant.
the thousandth,	y milfed, (<i>f.</i>) y filfed.
firstly, <i>or</i> in the first place,	yn gyntaf, <i>neu</i> yn y lle cyntaf.
secondly, <i>or</i> in the second place,	yn ail, <i>neu</i> yn yr ail lle.
thirdly, <i>or</i> in the third place,	yn drydydd, <i>neu</i> yn y trydydd lle.
fourthly, <i>or</i> in the fourth place,	yn bedwerydd, <i>neu</i> yn y pedwerydd lle.

3. Partitive Numbers, &c.

the half,
the third, *or* the third part,
the fourth, *or* fourth part,

a quarter,
a sixth.

3. Rhifolion Rhaniadol, &c.

yr hanner.
y trydydd, *neu* y drydedd ran.
y pedwerydd, *neu* y bedwaredd ran.
chwarter.
chwechfed.

a twelfth,	deuddegfed.
three fourths, <i>or</i> three quarters,	tair rhan o bedair, <i>neu</i> dri chwarter.
one and a half,	un a hanner.
a couple,	cwpwl.
a pair,	pâr.
a score,	ugain.
a dozen,	dwsin.
half-a-dozen,	hanner dwsin.
single,	sengl.
double,	dwbl.
treble, <i>or</i> threefold,	triphlyg.
fourfold,	pedwarplyg.
singly, <i>or</i> one by one,	yn sengl, <i>neu</i> un ar unwaith.
twos and twos,	bob yn ddau.
by threes, <i>or</i> in threes,	bob yn dri, <i>neu</i> yn driodd.
three at a time,	tri ar unwaith.
all at once,	y cwbl gyda'u gilydd, <i>neu</i> y cwbl ar unwaith.

V. VERBS.¹

walk,
run,
stop,
delay,

ran, run,

V. BERFAU.¹

cerdded, rhodio.
rhedeg, rhedais.
sefyll, sefais.
oedi, oedais.

¹ The past tense of Welsh verbs is formed by the addition of *ais* to the infinitive. A final vowel generally disappears before the vowel of the termination. There is no distinct form for either present or past participle. The infinitive is used for both—the difference of time being expressed by particles: as, Yr wyf *yn* dysgu—I am learning; Yr wyf *wedi* dysgu—I have learnt. Exceptions will be noted in the following list.

¹ Ffurfir modd gorphenol a chyfraniad y rhan fwyaf o'r berfau Seisonig trwy chwanegu sain *d* neu *t* at y modd presennol; megys—I love, I loved, I have loved; I learn, I learnt, I have learnt. Pan derfyna berf gyda chydysain, dodir y llafariad *e* i mewn fel cyssylltai; megys—I walk, I walked, I have walked. Y geiriau a derfynant gydag *y*, yn gyffredin, a newidiant y lythyren hono i *i* o flaen y chwanegiad o *d*; megys—I pay, I paid, I have paid.

Ond y mae dosbarth pwysig o ferfau yn yr iaith Seisonig, y rhai a osodant allan y modd gorphenol, nid trwy chwanegiad, ond trwy gyfnewidiad y llafariad wreiddiol; megys—I sink, I sank, I have sunk.

Yn y rhestr ganlynol, rhoddir modd gorphenol a chyfraniad y berfau

leap, jump,		neidio.	
crawl, creep,	crept,	ymlusgo.	
dance,		dawnsio.	
fall,	fell, fallen,	syrthio.	
rise,	rose, risen,	cyfodi,	cyfodais.
roll,		treiglo.	
sink,	sank, sunk,	soddi.	
float,		nofio, gonofio.	
flow,		lifo.	
swim,	swam, swum,	nofio.	
swing,	swang, swung,	siglo.	
slip,		llithro.	
turn,		troi.	
step,		camu.	
tread,		sathru,	sethrais.
march,		cerdded,	cerddais.
stray,		crwydro.	
shrink,	shrank, shrunk,	crebachu	
start,		cychwyn.	
ride,	rode, ridden,	marchogaeth,	marchogais.
sail,		hwylio, morio.	
hunt,		hela.	
rush,		ymwthio.	
hasten,		brysio.	
pass,		pasio.	
cross,		croesi.	
plunge,		ymsoddi.	
meet,	met,	cyfarfod,	cyfarfyddais.
come,	came, come,	dyfod,	daethym.
go,	went, gone,	myned,	aethym.
climb,		dringo.	
bring,	brought,	cludo.	
lead,	led,	arwain,	arweiniais
follow,		dilyn.	
escape,		dianc,	diengais.

hyn. Pan na roddir ond un modd, gwneir hyny am fod y ddau yr un fath; megys—*stand, stood*; *h. y., I stand, I stood, I have stood*. Gellir adnabod y berfau hyn yn rhwydd oddi wrth y lleill, os dymunir iddynt gael eu dysgu ar wahân. Y maent yn eiriau sydd yn cael eu harfer yn dra mynych; gan hyny, byddai yn dda eu hargraffu ar y cof yn fore.

Ffurir y cyfraniad presennol, yr hwn a arferir mor fynych yn y Seisoneg, trwy chwanegu y sain *ing* at y modd annherfynol; megys—I talk, I am talking, I was talking. Berfau yn meddu llafariad derfynol a'i collant, yn gyffredin, cyn cymmyrd y terfyniad hwn; megys—I smile I am smiling, I was smiling.

accompany,		cydfyned. *	
return,		dychwelyd,	dychwelais.
move,		symmud.	
drive,		gyru.	
fetch,		cyrchu.	
send,	sent,	danfon.	
travel,		teithio.	
quit,		ymadael,	ymadewais.
draw,	drew, drawn,	tynu.	
drag,		llusgo.	
guide,		tywys.	
leave,	left,	gadael,	gadewais.
fly,	flew, flown,	ehedeg,	ehedais.
yield,		ildio.	
drop,		gollwng,	gollyngais.
carry,		cario.	
ascend,		esgyn.	
descend		disgyn.	
arrive,		cyrhaeddyd,	cyrhaeddais.
live,		byw.*	
die,	died, is dead,	marw.*	
sleep,	slept,	cysgu.	
dream,	dreamt,	breuddwydio.	
drown,		boddi.	
breathe,		anadlu,	anedlais.
blow,	blew, blown,	chwythu.	
stand,	stood,	sefyll,	sefais.
sit,	sat,	eistedd.	
lie-down,	lay, lain,	gorwedd.	
lean,		pwysu.	
rest,		gorphwys.	
remain,		aros.	
eat,	ate, eaten,	bwyta,	bwyteais.
drink,	drank, drunk,	yfed,	yfais.
suck,		sugno.	
lick,		llyfu.	
swallow,		llyncu.	
bite,	bit, bitten,	brathu.	
chew,		cnoi.	
taste,		archwaethu.	
smell,		arogli.	
stink,	stank, stunk,	drewi.	

* The verbs marked with an asterisk have no past tense in *ais*. They have however, like other verbs, the past tenses formed with the auxiliary : as, Yr oeddwn yn byw = I was living.

feel,	felt,	teimlo.	
hear,	heard,	clywed,	clywais.
listen,		gwrandaw,	gwrandewais.
cry, weep,	wept,	crïo, wylo.	
smile,		gwenu.	
see,	saw, seen,	gweled,	gwelais.
look,		edrych.	
sweat,		chwysu.	
grow,	grew, grown,	tyfu.	
swell,	swelled, swollen,	chwyddo.	
hurt,		briwo.	
ache,		gwynio.	
blush,		gwrïdo.	
touch,		cyffwrdd,	cyffyrddais
bleed,	bled,	gwaedu.	

men talk,

mae dynion yn siarad, *neu* dynion a siaradant.

— speak,	—	yn llefaru.
— shout,	—	yn bloeddio.
— call,	—	yn galw.
— cry,	—	yn wylo.
— scream,	—	yn gwichian.
— shriek,	—	yn ysgrechian.
— cough,	—	yn pesychu.
— sneeze,	—	yn tisio.
— laugh,	—	yn chwerthin.
— whisper,	—	yn sisial.
— whistle,	—	yn chwibanu.
— sigh,	—	yn ocheneidio.
— groan,	—	yn griddfan.
— murmur,	—	yn grwgnach.
— sing (sang, sung),	—	yn canu.
— kiss,	—	yn cusanu.

lions roar,

rhua llewod, *neu* llewod a ruant.

bulls bellow,

buguna teirw.

cows low,

brefa gwartheg.

horses neigh,

gweryra ceffylau.

asses bray,

drygnada mulod.

pigs grunt and squeak,

rhochia moch.

dogs bark and growl, yelp and howl,

cyfartha, chwyrna, oernada, ac uda cŵn.

sheep bleet,

brefa defaid.

cats mew and purr,
geese cackle and hiss,
ducks quack,
cocks crow,
turkeys gobble,
birds chirp and sing,

mewia a chàn-chwyrna cathod.
cagla a chwythleisia gwyddau.
cwacia hwyaid.
cana ceiliogod
cega twrcïaid.
lleisia a chana adar.

it rains,
it snows,
it hails,
it freezes,
it thaws,

y mae yn gwlawio.
y mae yn bwrw eira.
y mae yn bwrw cenllusg.
y mae yn rhewi.
y mae yn meirioli.

make,
do,
act,
have,
hold,
break,
bruise,
throw,
catch,
shut,
open,
finish,
find,
force,
fix,
dip,
hide,
help,
join,
keep,
load,
divide,
pick,
put,
lay,
get,
pull,
press,
reach,
receive,
raise, lift,
shake,

made,	gwneuthur,	gwnaethym.
did, done,	gwneyd,	gwnaethym.
	gweithredu.	
	had, cael,	cefaïs.
	held, gafael.	
broke, broken,	tori.	
	ysigo.	
threw, thrown,	taflu,	teflais.
caught,	dal,	daliais.
	cau.	
	agor.	
	gorphen.	
found,	caffael,	cefaïs.
	gorfodi.	
	gosod.	
	trochi.	
hid,	cuddio.	
	helpio.	
	uno.	
kept,	cadw,	cedwais.
	llwytho.	
	rhanu,	rhenais.
	pigo.	
put,	rhoddi.	
	dodi.	
got,	cael,	cefaïs.
	tynu.	
	gwasgu.	
	cyrhaedd.	
	derbyn,	derbyniais.
	codi.	
shook, shaken,	ysgwyd,	ysgydwais.

sow,		hau,	heuais.
squeeze,		gwasgu.	
spread,		taenu.	
stretch,		estyn allan,	estynais allan.
strike,	struck,	taraw,	tarewais.
take,	took, taken,	cymmeryd,	cymmerais.
tear,	tore, torn,	rhwygo.	
tie,		rhwymo.	
twist,		plethu.	
wear,	wore, worn,	gwisgo.	
add,		chwanegu.	
kick,		cicio.	
hit, knock,		taraw,	tarewais.
beat,	beat, beaten,	curo.	
paint,		paentio.	
print,		argraffu,	argreffais.
read (read, yn caeleiseinio <i>red</i>),		darllen.	
reap,		medi.	
rear,		magu,	megais.
roast,		rhostio.	
rob,		ysbeilio.	
rub,		rhwbio.	
ruin,		andwyo.	
fight,	fought,	ymladd,	ymledtais.
save,		achub.	
scatter,		gwasgaru,	gwasgerais.
scrape,		crafu.	
seize,		cipio.	
set,	set,	gosod.	
sew,		pwytho.	
spell,		sillafu, stillebu.	
spin,	span, spun,	nyddu.	
split,		holli.	
stab,		trywanu.	
steal,	stole, stolen,	lladrata,	lladretais.
sting,	stang, stung,	colynu.	
sweep,	swept,	ysgubo.	
tire,		blino.	
wake,		deffro,	deffroais.
warm,		twymno.	
weigh,		pwysu.	
wet,		gwlychu.	
write,	wrote, written,	ysgrifenu.	
buy,	bought,	prynu.	
sell,	sold,	gwerthu.	

borrow,		benthyca,	benthyciais
spend,	spent,	gwario.	
charge,		gofyn tâl,	gofynais dâl.
cheat,		twyllo.	
earn,		ennill.	
brew,		darllaw,	darllewais.
gather,		casglu,	cesglais.
melt,		toddi.	
mend,		trwsio.	
milk,		godro,	godroais.
wash,		golchi.	
bake,		pobi.	
bind,	bound,	rhwymo.	
boil,		berwi.	
bend,	bent,	canu, plygu.	
brush,		ysgubo.	
build,	built,	adeiladu,	adeiledais.
bury,		claddu,	cleddais.
burn,		llosgi.	
choke,		tagu,	tegaais.
churn,		corddi.	
clean,		glanhau,	glanheais.
cook,		coginio.	
cool,		oeri.	
copy,		copïo.	
cover,		gorchuddio.	
cure,		gwellhau,	gwellheais.
curl,		crychu.	
work,		gweithio.	
dig,	dug,	palu,	pelais.
dry,		sychu.	
feed,	fed,	porthi.	
dress,		gwisgo.	
harden,		caledu.	
soften,		meddalu,	meddalais.
hang,	hung,	crogi.	
knit,		gwau,	gweais.
loosen,		dattod.	
lock,		cloi.	
mark,		marcio.	
measure,		mesur.	
pay,		talû,	telais.
point,		pwyntio, cyfeirio.	
poison,		gwenwynu.	
pour,		tywallt,	tywelltais.

tease,		aflonyddu.	
boast,		bostip.	
lie (untruth),		celwyddu.	
mourn,		galaru,	galerais.
tell,	told,	dywedyd,	dywedais.
bless,		bendithio.	
ask,		gofyn.	
answer,		ateb.	
beg,		cardota.	
blame,		beio.	
say,		dywedyd,	dywedais.
praise,		moliannu,	moliennais.
pray,		gweddio.	
preach,		pregethu.	
please,		boddio.	
choose,	chose, chosen,	dewis.	
thank,		diolch.	
name,		enwi.	[iais allan.
quarrel,		cweryla, syrthio allan,	syrth-
forgive,	forgave, forgiven,	maddeu,	maddeuais.
obey,		ufuddhau,	ufuddheais.
disobey,		anufuddhau,	anufuddheais.
amuse,		difyru.	
comfort,		cysuro.	
confess, own,		cyfaddef, addef.	[wedais.
contradict,		gwrthddywedyd,	gwrthddy-
mistake,	mistook, mistaken,	camgymmeryd,	camgymmer-
agree,		cytuno.	[ais.
disagree,		anghytuno.	
examine,		chwilio.	
explain,		egluro.	
invite,		gwahodd.	
persuade,		perswadio.	
profess,		proffesu.	
question,		holi.	
remind,		adgofio.	
request,		deisyf.	
address,		cyfarch, aneroh,	cyferchais.
swear,	swore, sworn,	tynghedu.	
declare,		tystio.	
deny,		gwadu,	gwedais.
command,		gorchymyn.	
convince,		argyhoeddi.	
promise,		addaw,	addewais
refuse,		gwrthod.	

dispute,		gwadu, dadleu,	gwedais,
direct,		cyfarwyddo.	[dadleuais.
offer,		cynnyg,	cynnygiais.
think,	thought,	meddwl,	meddyliais.
understand,	understood,	deall.	
believe,		credu.	
allow,		addef, goddef.	
forget,	forgot, forgotten,	anghofio.	
remember,		coffio.	
learn,		dysgu.	
teach,	taught,	addysgu.	
doubt,		ammheu,	ammheuais.
judge,		barnu,	bernaeis.
know,	knew, known,	gwybod.*	
count,		cyfrif.	
study,		efrydu.	
reflect,		mysyrio.	
consider,		ystyried,	ystyriais.
imagine,		dychymygu.	
love,		caru,	cerais.
like,		hoffi.	
esteem,		parchu,	perchais.
hope,		gobeithio.	
despise,		dirmygu.	
approve,		cymmeradwyo.	
excuse,		esgusodi.	
wish,		ewyllysio.	
want,		eisieu.*	
try,		ceisio.	
change,		newid.	
look for.		chwilio am,	chwilliais am.
care,		gofalu,	gofolais.
sin,		pechu.	
dare,		beiddio.	
fear,		ofni.	
trust,		ynddiried.	
vex,		gofidio.	
tempt,		temtio.	
cause,		achosi.	
fail,		methu.	
spoil,		andwyo.	
suit,		cyfateb.	
feel,		teimlo.	
give,	gave, given,	rhoddi.	
need,		eisieu.*	

pain,
 imitate,
 practise,
 reward,
 venture,
 alter,
 begin,
 conquer,
 contrive,
 covet,
 defend,
 appoint,
 disappoint,
 discover,
 establish,
 marry,
 value,
 behave,
 continue,
 decrease,
 increase,
 happen,
 prosper,
 persevere,
 rely upon,
 punish,
 wonder,
 determine,
 compare,
 prepare,
 decide,
 delight,
 enjoy,
 envy,
 experience,
 fancy,
 repent,
 revenge,
 exchange,
 pity,
 rejoice,
 encourage,
 excel,
 unite,
 disturb,

poeni.	
dynward.	
ymarfer.	
gwobrwyo.	
anturio.	
newid,	newidia.s.
dechreu,	dechreuais.
gorchfygu.	
llunio.	
chwennychu.	
amddiffyn.	
appwyntio.	
siomi.	
cael allan,	cefaïs allan.
sefydlu.	
priodi.	
prisio, gwerthfawrogi.	
ymddwyn,	ymddygaïs.
parhau,	parheais.
lleihau,	lleiheais.
mwyhau,	mwyheais.
dygwydd.	
llwyddo.	
dyfal-barhau,	dyfal-barheais.
ymddiried.	
cospi.	
rhyfeddu.	
penderfynu.	
cymharu,	cymheraïs
parotoi.	
penderfynu.	
difyru.	
mwynhau,	mwynheais.
cenfigenu.	
profi.	
dychymygu.	
edifarhau,	edifarheais.
dial,	dielais.
cyfnewid,	cyfnewidiaïs.
tosturio.	
llawenhau,	llawenheais.
cefnogi.	
rhagori.	
uno.	
terfysgu, aflonyddu.	

recover (get back),
recover (in health),
govern,
provide,
neglect,
intend,
attend,
satisfy,
suspect,

advise,
expect,
suffer,
prefer,
succeed,

adennill.
gwellhau, gwellheais.
llywodraethu.
darparu, darperais.
esgeuluso.
bwriadu, bwriedais.
talw sylw, telais sylw.
boddloni.
ammheu, drwg-dybied, am-
mheuais, drwg-dybiais.
cynghori.
dysgwyl, dysgwyliais.
goddef, dyoddef.
dewis.
dilyn, canlyn.

VI. ADVERBS.

when,
then,
never,
often,
seldom,
always,
sometimes,
shortly,
still,
yet,
now,
soon,
lately,
early,
already,
together,
occasionally,
immediately,
daily,
to-day,
to-morrow,
yesterday,
the day after to-morrow,
the day before yesterday,
at present,
long ago,

VI. RHAGFERFAU.

pa bryd.
y pryd hyny, y pryd hwnw.
nid byth.
yn fynych.
yn anfynych.
yn wastadol.
weithiau.
ar fyrder.
hyd yn hyn.
eto.
yn awr.
yn fuan.
yn ddiweddar.
yn fore.
yn barod.
yn nghyd.
ar brydiau.
yn ddioed.
yn ddyddiol.
heddyw.
yfory.
ddoe.
trenydd.
echdoe.
yn bresennol.
er's amser maith.

now and then,
 every other day,
 once more,
 in all my life,
 from time to time,
 the sooner the better,
 for ever,
 at first,
 at last,
 in future,
 where,
 there,
 here,
 nowhere,
 elsewhere,
 everywhere,
 aside,
 far,
 near,
 within,
 without,
 out,
 yonder,
 uphill,
 downhill,
 straight on,
 to the right,
 to the left,
 round about,
 at the top,
 at the bottom,
 in front,
 on one side,
 a long way off,
 upstairs,
 downstairs,

yes,
 no,
 not,
 why,
 only,
 how,
 quite,
 almost,

yn awr ac eilwaith.
 bob yn eildydd.
 unwaith eto.
 yn ystod fy mywyd.
 o bryd i bryd.
 goreu po cyntaf.
 am byth.
 ar y cyntaf.
 o'r diwedd.
 o hyn allan.
 pa le?
 yno, acw.
 yma.
 yn un man.
 mewn lle arall.
 yn mhob man.
 o'r neilldu.
 yn mhell.
 yn agos.
 oddi mewn
 oddi allan.
 allan.
 acw.
 ar i fynny.
 ar i waered.
 rhag blaen.
 ar y ddeheu.
 ar yr aswy.
 oddi amgylch.
 yn y pen.
 yn y gwaelod.
 yn y blaen.
 ar un ochr.
 yn mhell oddi yma.
 i fynny y grisiau.
 i lawr y grisiau.

Ië, do, oes, &c.
 nage, naddo, nac oes, &c.
 na, nac, &c.
 pa ham, p'am.
 yn unig.
 pa sut? pa fodd?
 yn gwbl.
 bron, yn mron.

scarcely,
altogether,
as,
thus,
so,
very,
rather,
suddenly,
exactly,
especially,
perhaps,
possibly,
probably,
otherwise,
however,
much,
little,
enough,
too much,
too little,
how many,
how much,
very well,
all right,
not at all,
by no means,
no more,
on the contrary,
all the same,
on purpose,
for nothing,
without stopping,
by chance,
sooner or later,

o'r braidd.
yn llwyr.
megys.
fel hyn.
felly.
yn dra.
yn hytrach.
yn ddisymmwth.
yn gwbl felly.
yn enwedigol.
efallai.
o bosibl.
yn debygol.
yn (os, pe) amgen.
pa fodd bynag.
llawer.
ychydig.
digon.
gormod.
rhy fychan, rhy ychydig.
pa nifer.
pa faint.
purion, o'r goreu.
pob peth yn iawn.
dim oll.
nid mewn un modd.
dim yn chwaneg.
ar y llaw arall.
yr un peth.
o bwrpas.
am ddim.
heb aros, yn ddiaros.
o ddamwain.
cynt neu chwed'yn.

llawer
yn hyn

uchud

VII. PREPOSITIONS.

at,
in,
into.
to,
of,
by,

VII. ARDDODIADAU.

wrth, ger, ar, &c.
yn.
mewn.
at.
o, am, &c.
gan, trwy.

for,	am.
near,	ger.
from,	oddi wrth.
after,	gwedi.
with,	gyda.
upon,	ar.
over,	dros.
under,	tan.
above,	uwch law.
below,	is law.
behind,	tu ol.
before,	tu blaen.
beneath,	oddi tan.
opposite,	cyferbyn.
towards,	tuag at.
until,	hyd.
across,	ar draws.
against,	yn erbyn.
along,	ar hyd, gyda.
beyond,	tu hwnt.
beside,	heb law.
off,	ymaith.
on,	ar.
round,	o gwmpas.
through,	trwy.
since,	er.
between,	rhwng.
amongst,	yn mhlith.
during,	tra, yn ystod.
without,	heb.
except,	oddi eithr.
according to,	yn ol.
out of,	allan o.
as far as,	cybelled ag.
with respect to,	gyda golwg ar.
far from,	yn mhell o.
over and above,	uwch law.
by the side of,	yn ochr.
instead of,	yn lie.

VIII. CONJUNCTIONS.

and,
also,

VIII. CYSSYLLTIAID.

a, ac.
hefyd, gyda hyny.

too,	hefyd.
though, although,	er, er hyny.
as,	fel.
but,	ond.
both,	yn gystal.
for,	canys.
either, or,	naill ai, ai.
if,	os.
lest,	rhag.
unless,	oni.
neither, nor,	nid, na, nac.
else,	neu, neu ynte.
because,	o blegid.
that,	mai, fel.
since,	er.
than,	na, nag.
then,	yna.
therefore,	gan hyny.
wherefore	am hyny.
yet,	eto.
nevertheless, }	
notwithstanding, }	eto, er hyn oll, er hyny.
however,	pa fodd bynag.

PART II.

RHAN II.

CONJUGATION OF VERBS.

TREIGLIAD BERFAU.

TO BE.

BOD

Indicative Mood.

Modd Mynegol.

PRESENT TENSE.

AMSER PRESENNOL.

I am good,
 You are kind,
 He is bold,
 We are sincere,
 You are just,
 They are happy,

Yr wyf yn dda.
 Yr wyt yn dirion.
 Y mae yn eofn.
 Yr ydym yn ddifffuant.
 Yr ydych yn gyfiawn.
 Y maent yn hapus.

IMPERFECT TENSE.

AMSER ANORPHENOL.

I was wicked,
 You was proud,
 He was sly,
 We were silly,
 You were selfish,
 They were lazy,

Yr oeddwn yn ddrwg.
 Yr oeddit yn falch.
 Yr oedd yn gyfrwys.
 Yr oeddym yn ffol.
 Yr oeddych yn hunanol.
 Yr oeddynt yn ddiog.

PRESENT PERFECT.

PRESENNOL PERFFAITH.

I have been prudent,
 You have been agreeable,
 He has been right,
 We have been wrong,
 You have been mad,
 They have been mean,

Mi a fum yn gall.
 Ti a fuost yn siriol.
 Efe a fu yn iawn.
 Ni a fuom yn gyfeiliornus.
 Chwi a fuoch yn wallgof.
 Hwyl a fuont yn salw.

PAST PERFECT.

AMSER TRAGORPHENOL.

I had been useful,
 You had been absent,
 He had been rich,

Yr oeddwn wedi bod yn ddefnyddiol.
 Yr oeddit wedi bod yn absennol.
 Yr oedd wedi bod yn gyfoethog

We had been poor,
You had been sad,
They had been humble,

Yr oeddym wedi bod yn dlawd.
Yr oeddych wedi bod yn drist.
Yr oeddynt wedi bod yn os-
tyngedig.

~~PRESENT~~ FUTURE.

I shall be tall,
You will be stout,
He will be short,
We shall be sleepy,
You will be tired,
They will be active,

PRESENNOL DYFODOI.

Mi a fyddaf yn dal.
Ti a fyddi yn dew.
Efe a fydd yn fyr.
Ni a fyddwn yn gysglyd.
Chwi a fyddwch yn flinedig.
Hwy a fyddant yn weithgar.

~~PAST~~ FUTURE. *Perfect*

I shall have been loved,
You will have been esteemed,
He will have been hated,
We shall have been believed,
You will have been seen,
They will have been beaten,

GORPHENOL DYFODOL. *Supra*

Byddaf wedi bod yn cael fy
ngharu.
Byddi wedi bod yn cael dy
barchu.
Bydd wedi bod yn cael ei gas-
âu.
Byddwn wedi bod yn cael ein
credu.
Byddwch wedi bod yn cael
eich gweled.
Byddant wedi bod yn cael eu
curo.

Imperative Mood. *(no 8th Sing)*

Be virtuous,
Let him be false,
Let us be wise,
Be pure,
Let them be modest,

Modd Gorchymynol.

Bydd rinweddol.
Bydded ffals.
Byddwn ddoeth.
Byddwch bur.
Byddant lednais.

Potential Mood.

PRESENT TENSE.

I may be sick,
You may be healthy,
He may be alive,
We may be dead,
You may be lame,
They may be blind,

Modd Galluogol.

AMSER PRESENNOL.

Gallaf fod yn sal.
Gelli fod yn iach.
Gall fod yn fyw.
Gallwn fod yn feirw.
Gellwch fod yn gloffion.
Gallant fod yn ddall.

IMPERFECT.

ANORPHENOL.

I might be clever,
You might be ignorant, &c.,

Gallaswn fod yn fedrus.
Gallesit fod yn anwybodus, &c.

PRESENT PERFECT.

I may have been slow,
You may have been quick, &c.,

PAST PERFECT.

I might have been,
You might have been, &c.,

Interrogative.

Am I good?
Are you downstairs?
Is he in the house?
Are we agreeable?
Will you be there?
Has he been from home?

PRESENNOL PERFFAITH.

Gallai i mi fod yn araf.
Gallai i ti fod yn fywiog, &c.

TRAGORPHENOL.

Gallasai i mi fod.
Gallasai i chwi fod, &c.

Holiadol.

A ydwyf yn dda?
A ydwyt i lawr y grisiau?
A ydyw efe yn y tŷ?
A ydym yn siriol?
A fyddwch chwi yno?
A fu efe oddi cartref?

TO HAVE.

Indicative Mood.

PRESENT.

I have some gold,
You have some tin,
He has some iron,
We have some silver,
You have some brass,
They have some lead,

IMPERFECT.

I had a coat,
You had a hat,
He had shoes,
We had gloves,
You had buttons,
They had a brush,

PRESENT PERFECT.

I have had an apple,
You have had a plum,
He has had a nut,
We have had some gooseberries,

CAEL, CAFFAEL.

Modd Mynegol.

PRESENNOL.

Y mae genyf aur.¹
Y mae genyt alcan.
Y mae ganddo haiarn.
Y mae genym arian.
Y mae genych efydd.
Y mae ganddynt blwm.

ANORPHENOL.

Bu genyf goban.
Bu genyt het.
Bu ganddo esgidiau.
Bu genym fenyg.
Bu genych fotymau.
Bu ganddynt ysgubell.

PRESENNOL PERFFAITH.

Yr ydwyf wedi cael afal.
Yr ydwyt wedi cael eirinen.
Y mae wedi cael cneuen.
Yr ydym wedi cael gooseberries.

¹ Or, "Y mae genyf fi," "Y mae genyt ti," &c.; where the repetition of the pronoun throws the emphasis more strongly on the person.

You have had some currants,
They have had some pears,

PAST PERFECT.

I had had dinner,
You had had breakfast,
He had had supper,
We had had some bread,
You had had some meat,
They had had some cheese.

PRESENT FUTURE.

I shall have tea,
You will have coffee,
He will have beer,
We shall have water,
You will have wine,
They will have milk,

PAST FUTURE.

I shall have had a spade,
You will have had a rake,
He will have had a hoe,
We shall have had hammers,

You will have had saws,
They will have had nails,

Imperative Mood.

Have that book,
Let him have a pencil,
Let us have pens,
Let them have slates,

Potential Mood.

PRESENT.

I may have a dog,
You may have a cat,

IMPERFECT.

I might have a house,
You might have friends,

PRESENT PERFECT.

I may have had books,
You may have had a letter,

Yr ydych wedi cael currants.
Y maent wedi cael gellaig.

TRAGORPHENOL.

Yr oeddwn wedi cael ciniaw,
Yr oeddit wedi cael boreubryd.
Yr oedd wedi cael swper.
Yr oeddym wedi cael bara.
Yr oeddych wedi cael cig.
Yr oeddynt wedi cael caws.

PRESENNOL DYFODOL.

Mi a gaf de,
Ti a gei goffi.
Efe a gaiff gwrw.
Ni a gawn ddwfr.
Chwi a gewch win.
Hwy a gânt laeth.

DYFODOL GORPHENOL.

Mi a fyddaf wedi cael rhaw.
Ti a fyddi wedi cael cribyn.
Efeafydd wedi cael chwyngaib.
Ni a fyddwn wedi cael morth-
wylion.
Chwiafyddwch wedi cael llifiau
Hwy a fyddant wedi cael hoel-
ion.

Modd Gorchymynol.

Cymmer y llyfr yna.
Bydded iddo gael pwyntel.
Bydded i ni gael pinau.
Bydded iddynt gael llechau.

Modd Galluogol.

PRESENNOL.

Gallaf gael ci.
Gelli gael cath.

ANORPHENOL.

Gallaswn gael tŷ.
Gallesit gael cyfeillion.

PRESENNOL PERFFAITH.

Gall fy mod wedi cael llyfrau.
Gall dy fod wedi cael llythyr.

PAST PERFECT.

I might have had some fruit,

You might have had some meat,

TRAGORPHENOL.

Gallaswn fod wedi cael ffrwyth
au.

Gallesit fod wedi cael ymborth.

TO WRITE.

Indicative Mood.

PRESENT.

I am writing to my father,
 You are writing to your father,
 He is writing to his father,
 We are writing to our father,

You are writing to your father,

They are writing to their father,

PRESENT OF CUSTOM.

I write with a quill,
 You write with a pencil,

He writes with chalk,

We write with quills,

You write with pencils,

They write with chalk,

EMPHATIC PRESENT.

Yes, I do write,
 Yes, you do write,
 Yes, he does write,
 Yes, we do write,
 Yes, you do write,
 Yes, they do write.

PRESENT INCLUDING PAST TIME.

I have been writing now two
hours,You have been writing now
two hours,

I YSGRIFENU.

Modd Mynegol.

PRESENNOL.

Yr wyf yn ysgrifenu at fynhad.
 Yr wyt yn ysgrifenu at dy dad.
 Y mae yn ysgrifenu at ei dad.
 Yr ydym yn ysgrifenu at ein
tad.

Yr ydych yn ysgrifenu at eich
tad.

Y maent yn ysgrifenu at eu tad.

PRESENNOL O ARFER.

Yr wyf yn ysgrifenu gyda phin..
 Yr wyt yn ysgrifenu gyda
phwyntel.

Y mae yn ysgrifenu gyda
chalk.Yr ydym yn ysgrifenu gyda
phinau.Yr ydych yn ysgrifenu gyda
phwyntelau.Y maent yn ysgrifenu gyda
chalk.

PRESENNOL PWYSLEISIOL.

Ydwyf, yr wyf yn ysgrifenu.
 Ydwyt, yr wyt yn ysgrifenu.
 Ydyw, y mae yn ysgrifenu.
 Ydym, yr ydym yn ysgrifenu.
 Ydych, yr ydych yn ysgrifenu.
 Ydynt, y maent yn ysgrifenu.

PRESENNOL, YN CYNNWYS YR
AMSER MYNEDOL.Yr wyf wedi bod yn ysgrifenu
bellach ddwy awr.Yr wyt wedi bod yn ysgrifenu
bellach ddwy awr.

He has been writing now two hours,	Y mae wedi bod yn ysgrifenu bellach ddwy awr.
We have been writing now two hours,	Yr ydym wedi bod yn ysgrif- enu bellach ddwy awr.
You have been writing now two hours,	Yr ydych wedi bod yn ysgrif- enu bellach ddwy awr.
They have been writing now two hours,	Y maent wedi bod yn ysgrif- enu bellach ddwy awr.

IMPERFECT.

I was writing when the boy
came in,
You were writing when the
boy came in,
He was writing when the boy
came in,
We were writing when the boy
came in,
You were writing when the boy
came in,
They were writing when the
boy came in,

IMPERFECT OF CUSTOM.

I used to write with a quill,
You used to write with a pencil,
He used to write with a reed,
We used to write with quills,
You used to write with pencils,
They used to write with reeds,

I had then been writing three
hours,
You had then been writing
three hours,
He had then been writing three
hours,
We had then been writing
three hours.

ANORPHENOL.

Yr oeddwn yn ysgrifenu pan
ddaeth y bachgen i mewn.
Yr oeddit yn ysgrifenu pan
ddaeth y bachgen i mewn.
Yr oedd yn ysgrifenu pan
ddaeth y bachgen i mewn.
Yr oeddym yn ysgrifenu pan
ddaeth y bachgen i mewn.
Yr oeddych yn ysgrifenu pan
ddaeth y bachgen i mewn.
Yr oeddynt yn ysgrifenu pan
ddaeth y bachgen i mewn.

ANORPHENOL O ARFER.

Yr oeddwn yn arfer ysgrifenu
gyda phin.
Yr oeddit yn arfer ysgrifenu
gyda phwyntel.
Yr oedd yn arfer ysgrifenu
gyda chorsen.
Yr oeddym yn arfer ysgrifenu
gyda phinau.
Yr oeddych yn arfer ysgrifenu
gyda phwyntelau.
Yr oeddynt yn arfer ysgrifenu
gyda chorsenau.

Yr oeddwn y pryd hyny wedi
bod yn ysgrifenu dair awr.
Yr oeddit y pryd hyny wedi
bod yn ysgrifenu dair awr.
Yr oedd y pryd hyny wedi bod
yn ysgrifenu dair awr.
Yr oeddym y pryd hyny wedi
bod yn ysgrifenu dair awr.

You had then been writing three hours,	Yr oeddych y pryd hyny wedi bod yn ysgrifenu dair awr.
They had then been writing three hours,	Yr oeddynt y pryd hyny wedi bod yn ysgrifenu dair awr.

I shall write tomorrow morn- ing,	Mi a ysgrifenaf bore yfory.
You will write tomorrow morn- ing,	Ti a ysgrifeni bore yfory.
He will write tomorrow morn- ing,	Efe a ysgrifena bore yfory.
We shall write tomorrow morn- ing,	Ni a ysgrifenwn bore yfory.
You will write tomorrow morn- ing,	Chwi a ysgrifenwch bore yfory.
They will write tomorrow morn- ing,	Hwy a ysgrifenant bore yfory.

I shall have written before night,	Byddaf wedi ysgrifenu cyn nos.
You will have written before night,	Byddi wedi ysgrifenu cyn nos.
He will have written before night.	Bydd wedi ysgrifenu cyn nos.
We shall have written before night,	Byddwn wedi ysgrifenu cyn nos.
You will have written before night,	Byddwch wedi ysgrifenu cyn nos.
They will have written before [night,	Byddant wedi ysgrifenu cyn [nos.

PERFECT DEFINITE.

GORPHENOL PENODOL.

I wrote yesterday to the far- mer,	Mi a ysgrifenaais ddoe at yr amaethwr.
You wrote yesterday to the farmer,	Ti a ysgrifenaist ddoe at yr amaethwr.
He wrote yesterday to the far- mer,	Efe a ysgrifennodd ddoe at yr amaethwr.
We wrote yesterday to the farmer,	Ni a ysgrifenasom ddoe at yr amaethwr.
You wrote yesterday to the farmer,	Chwi a ysgrifenasoch ddoe at yr amaethwr.
They wrote yesterday to the farmer,	Hwy a ysgrifenasant ddoe at yr amaethwr.

PERFECT DEFINITE EMPHATIC.

GORPHENOL PENODOL PWYSIG.

Yes, I did write,	Do, mi a ysgrifenaais.
-------------------	------------------------

Yes, you did write,
Yes, he did write,
Yes, we did write,
Yes, you did write,
Yes, they did write,

Do, ti a ysgrifenaist.
Do, efe a ysgrifenodd.
Do, ni a ysgrifenasom.
Do, chwi a ysgrifenasoch.
Do, hwy a ysgrifenasant.

PRESENT PERFECT.

PRESENNOL PERFFAITH.

I have written four letters,
You have written four letters,
He has written four letters,
We have written four letters,
You have written four letters,
They have written four letters,

Mi a ysgrifenaist bedwar o lythyrau.
Ti a ysgrifenaist bedwar o lythyrau.
Efe a ysgrifenodd bedwar o lythyrau.
Ni a ysgrifenasom bedwar o lythyrau.
Chwi a ysgrifenasoch bedwar o lythyrau.
Hwy a ysgrifenasant bedwar o lythyrau.

I don't know what I have written,
You don't know what you have written,
He doesn't know what he has written,
We don't know what we have written,
You don't know what you have written,
They don't know what they have written,

Nis gwn pa beth a ysgrifenaist.
Ni wyddost pa beth a ysgrifenaist.
Ni ŵyr pa beth a ysgrifenodd.
Ni wyddom pa beth a ysgrifenasom.
Ni wyddoch pa beth a ysgrifenasoch.
Ni wyddant pa beth a ysgrifenasant.

I don't know what I wrote yesterday,
You don't know what you wrote yesterday,
He doesn't know what he wrote yesterday,
We don't know what we wrote yesterday,
You don't know what you wrote yesterday,
They don't know what they wrote yesterday,

Nis gwn pa beth a ysgrifenaist ddoe.
Ni wyddost pa beth a ysgrifenaist ddoe.
Ni ŵyr pa beth a ysgrifenodd ddoe.
Ni wyddom pa beth a ysgrifenasom ddoe.
Ni wyddoch pa beth a ysgrifenasoch ddoe.
Ni wyddant pa beth a ysgrifenasant ddoe.

PAST PERFECT.

I had written before that time,	Yr oeddwn wedi ysgrifenu cyn hyny.
You had written before that time,	Yr oeddit wedi ysgrifenu cyn hyny.
He had written before that time,	Yr oedd wedi ysgrifenu cyn hyny.
We had written before that time,	Yr oeddym wedi ysgrifenu cyn hyny.
You had written before that time,	Yr oeddych wedi ysgrifenu cyn hyny.
They had written before that time,	Yr oeddynt wedi ysgrifenu cyn hyny.

TRAGORPHENOL.

Imperative Mood.

Let me write to my father,
Write to your father,
Let him write to his father,
Let us write to our father,
Write to your father,
Let them write to their father,

Modd Gorchymynol.

Ysgrifena f at fy nhad.
Ysgrifena f at dy dad.
Ysgrifened a t ei dad.
Ysgrifenu f at ein tad.
Ysgrifenu f at eich tad.
Ysgrifenu f at eu tad.

Subjunctive Mood.

PRESENT (A).

I may write if I please,
You may write if you please,
He may write if he please,
We may write if we please,
You may write if you please,
They may write if they please,

(B.)

I sit here as if I were writing,
You sit there as if you were writing,
He sits yonder as if he were writing,
We sit here as if we were writing,
You sit there as if you were writing,
They sit yonder as if they were writing,

Modd Ammodol.

PRESENNOL (A).

Gallaf ysgrifenu os dewisaf.
Gelli ysgrifenu os dewisi.
Gall ysgrifenu os dewisa.
Gallwn ysgrifenu os dewiswn.
Gellwch ysgrifenu os dewiswch.
Gallant ysgrifenu os dewisant.

(B.)

Yr wyf yn eistedd yma fel pe bawn yn ysgrifenu.
Yr wyt yn eistedd yna fel pe bait yn ysgrifenu.
Y mae yn eistedd acw fel pe bâi yn ysgrifenu.
Yr ydym yn eistedd yma fel pe baem yn ysgrifenu.
Yr ydych yn eistedd yna fel pe baech yn ysgrifenu.
Y maent yn eistedd acw fel pe baent yn ysgrifenu.

(c.)

If I had a pen, I would write,
If you had a pen, you would write,
If he had a pen, he would write,
If we had pens, we would write,
If you had pens, you would write,
If they had pens, they would write,

(c.)

Pe bâi genyf bin, mi a ysgrif-
enwn.
Pe bâi genyt bin, ti a ysgrif-
enit.
Pe bâi ganddo bin, efe a ys-
grifennai.
Pe bâi genym binau, ni a ys-
grifenem.
Pe bâi genych binau, chwi a
ysgrifenech.
Pe bâi ganddynt binau, hwy a
ysgrifenent.

PAST (A).

My friend promised that if I wrote he would write again,
Your friend promised that if you wrote he would write again,
His friend promised that if he wrote he would write again,
Our friends promised that if we wrote they would write again,
Your friends promised that if you wrote they would write again,
Their friends promised that if they wrote they would write again,

MYNEDOL (A).

Addawodd fy nghyfaill, os ys-
grifenwn y gwnai yntau ys-
grifenu drachefn.
Addawodd dy gyfaill, os ysgrif-
enit y gwnai yntau ysgrif-
enu drachefn.
Addawodd ei gyfaill, os ysgrif-
ennai y gwnai yntau ysgrif-
enu drachefn.
Addawodd ein cyfeillion, os
ysgrifenem y gwnaent hwy-
thau ysgrifenu drachefn.
Addawodd eich cyfeillion, os
ysgrifenech y gwnaent hwy-
thau ysgrifenu drachefn.
Addawodd eu cyfeillion, os ys-
grifenent y gwnaent hwy-
thau ysgrifenu drachefn.

(B.)

If there had been a pen for me, I should have written,
If there had been a pen for you, you would have written,
If there had been a pen for him, he would have written,
If there had been pens for us, we should have written.
If there had been pens for you, you would have written,
If there had been pens for

(B.)

Pe buasai yno bin i mi, buas-
wn wedi ysgrifenu.
Pe buasai yno bin i ti, buasit
wedi ysgrifenu.
Pe buasai yno bin iddo ef,
buasai wedi ysgrifenu.
Pe buasai yno binau i ni, bu-
asem wedi ysgrifenu.
Pe buasai yno binau i chwi,
buasech wedi ysgrifenu.
Pe buasai yno binau iddynt

them, they would have written.

(c.)

I was sitting here as if I had been writing,

You were sitting there as if you had been writing,

He was sitting yonder as if he had been writing,

We were sitting here as if we had been writing,

You were sitting there as if you had been writing,

They were sitting yonder as if they had been writing,

(D.)

The pen was given me that I might write with it,

The pen was given you that you might write with it,

The pen was given him that he might write with it,

The pen was given us that we might write with it,

The pen was given you that you might write with it,

The pen was given them that they might write with it,

(E.)

Perhaps I may have written too much,

Perhaps you may have written too much,

Perhaps he may have written too much,

Perhaps we may have written too much,

Perhaps you may have written too much,

hwy, buasent wedi ysgrifenu.

(c.)

Yr oeddwn yn eistedd yma fel pe buaswn wedi bod yn ysgrifenu.

Yr oeddit yn eistedd yna fel pe buasit wedi bod yn ysgrifenu.

Yr oedd yn eistedd acw fel pe buasai wedi bod yn ysgrifenu.

Yr oeddym yn eistedd yma fel pe buasem wedi bod yn ysgrifenu.

Yr oeddych yn eistedd yno fel pe buasech wedi bod yn ysgrifenu.

Yr oeddynt yn eistedd acw fel pe buasent wedi bod yn ysgrifenu.

(D.)

Rhoddwyd y pin i mi fel yr ysgrifenwn âg ef.

Rhoddwyd y pin i ti fel yr ysgrifenit âg ef.

Rhoddwyd y pin iddo ef fel yr ysgrifennai âg ef.

Rhoddwyd y pin i ni fel yr ysgrifenem âg ef.

Rhoddwyd y pin i chwi fel yr ysgrifenech âg ef.

Rhoddwyd y pin iddynt hwy fel yr ysgrifinent âg ef.

(E.)

Efallai fy mod wedi ysgrifenu gormod.

Efallai dy fod wedi ysgrifenu gormod.

Efallai ei fod wedi ysgrifenu gormod.

Efallai ein bod wedi ysgrifenu gormod.

Efallai eich bod wedi ysgrifenu gormod.

Perhaps they may have written too much,

(F.)

If I were to write to him he would come,

If you were to write to him he would come,

If he were to write to him he would come,

If we were to write to him he would come,

If you were to write to him he would come,

If they were to write to him he would come,

Efallai eu bod wedi ysgrifenu gormod.

(F.)

Pe ysgrifewnwn ato ef, efe a ddeuai.

Pe ysgrifenit ato ef, efe a ddeuai.

Pe ysgrifenai ato ef, efe a ddeuai.

Pe ysgrifenem ato ef, efe a ddeuai.

Pe ysgrifenech ato ef, efe a ddeuai.

Pe ysgrifenent ato ef, efe a ddeuai.

Infinitive Mood.

I ought to write,
You ought to write,
He ought to write,
We must write,
You must write,
They must write,

Modd Annherfynol.

Mi ddylwn ysgrifenu.
Ti ddylit ysgrifenu.
Fe ddylai ysgrifenu.
Rhaid i ni ysgrifenu.
Rhaid i chwi ysgrifenu.
Rhaid iddynt hwy ysgrifenu.

I ought to have written,

You ought to have written,
He ought to have written,
We are said to have written,
You are said to have written,

They are said to have written,

Mi ddylaswn fod wedi ysgrifenu.

Ti ddylesit fod wedi ysgrifenu.
Fe ddylasai fod wedi ysgrifenu.
Dywedir ddarfod iniysgrifenu.
Dywedir ddarfod i chwi ysgrifenu.

Dywedir ddarfod iddynt ysgrifenu.

GERUND.

While writing a letter the old man died,
Writing letters takes a great deal of time,

CYFREDIAD.

Trä yn ysgrifenu llythyr bu yr hen wr farw.
Mae ysgrifenu llythyrau yn cymmeryd llawer iawn o amser.

PART III.

RHAN III.

SIMPLE SENTENCES.

Ink is black,
 Paper is white,
 Fire is bright,
 Sugar is sweet,
 Candles are useful,
 Stone is hard,
 Mettle is heavy,
 Needles are sharp,
 Clothes are necessary,
 Bees are insects,
 Sheep are animals,
 Wells are deep,
 Grass is green,
 Slate is blue,
 Towers are high,
 Bread is food,
 Rain is water,
 Dogs are faithful,
 Houses are buildings,
 Fishes are slippery,

Gold glitters,
 Food strengthens,
 Fire warms,
 Iron rusts,
 Men die,
 Frogs hop,
 Dogs run,

A horse neighs,
 A cow lows,

BRODDEGAU SYML.

Mae inc yn ddu.¹
 Mae papyr yn wyn.
 Mae tân yn ddysglaer.
 Mae sugr yn felus.
 Mae canwyllau yn ddefnydd.
 Mae careg yn galed. [iol.
 Mae mettel yn drwm.
 Mae nydwyddau yn flaenllym.
 Mae dillad yn angenrheidiol.
 Mae gwenyn yn drychfilod.
 Mae defaid yn anifeiliaid.
 Mae ffynnonau yn ddyfnion.
 Mae gwelltglas yn wyrdd.
 Mae llechen (or yslaten) yn las.
 Mae tyrau yn uchel.
 Mae bara yn ymborth.
 Mae gwlaw yn ddwfr.
 Mae cŵn yn ffyddlawn.
 Mae tai yn adeiladau.
 Mae pysgod yn llithrig.

Mae aur yn dysgleirio.
 Mae ymborth yn cryfhau.
 Mae tân yn twymno.
 Mae haiarn yn rhydu.
 Mae dynion yn meirw.
 Mae llyffaint yn neidio.
 Mae cŵn yn rhedeg.

Mae ceffyl yn gweryru.
 Mae buwch yn brefu.

¹ Or, "Y mae inc yn ddu." The *y* in this position is indifferently expressed or omitted.

A bull bellows,
A dog barks,
A cat mews,
A bird chirps,
An ass brays,
A pig grunts,

Mae tarw yn rhuo.
Mae ci yn cyfarth.
Mae cath yn mewian.
Mae aderyn yn canu.
Mae mul yn brefu.
Mae mochyn yn rhochian

A feather is light,
A lamb is innocent,
A horse is spirited,
A knife is sharp,
A cat is sly,
A pig is dirty,
The oven is hot,
The roof is slippery,
The book is instructive,
The sheep is shorn,
The man is strong,

Mae pluen yn ysgafn.
Mae oen yn ddiniwed.
Mae ceffyl yn fywiog.
Mae cylllell yn finiog.
Mae cath yn gyfrwys.
Mae mochyn yn fudr.
Mae y pobty yn boeth.
Mae y tô yn llithrig.
Mae y llyfr yn addysgawl.
Mae y ddafad wedi ei chneifio.
Mae y dyn yn gryf.

A good man is beloved,
The bad man is hated,

Mae dyn da yn cael ei garu.
Mae y dyn drwg yn cael ei gasâu.

Faithful friends are rare,

Mae cyfeillion ffyddlawn yn anaml. [us.

A mad dog is dangerous,
The full rose is beautiful,
Ripe fruit is wholesome,

Mae ci cynddeiriog yn berygl.
Mae rhosyn llawn yn brydferth.
Mae ffrwythydd aeddfed yn iachus.

Ice is frozen water,
Hay is dried grass,

Dwfr rhewedig ydyw ia.
Gwelltglas wedi ei sychu ydyw gwair.

Green is an agreeable colour,
The sly cat is an useful animal,

Lliw dymunol ydyw gwyrdd.
Mae y gath gyfrwys yn anifail defnyddiol.

Fresh water is a wholesome drink,

Mae dwfr croew yn ddiod iachusol.

The boy's father is honest,
The queen's daughter is beautiful,

Mae tad y bachgen yn onest.
Mae merch y frenines yn harddeg.

The girl's hand is white,
The man's stick is heavy,
The pig's grunt is disagreeable,

Mae llaw yr eneth yn wen.
Mae ffôn y dyn yn drom.
Mae rhochiad y mochyn yn annymunol.

Every body's friend is nobody's friend,

Cyfaill pawb sydd gyfaill i neb.

The ceiling of the room is white,	Mae nenfwd yr ystafell yn wyn.
The property of the inhabitants is burnt,	Mae eiddo y trigolion wedi ei losgi.
The shutters of the house are painted,	Mae <i>shutters</i> y tŷ wedi eu paentio.
The value of gold is great,	Mae gwerth aur yn fawr.
My death is certain,	Mae fy marwolaeth yn sicr.
Your conduct is blameless,	Mae eich ymddygiad yn ddiargyhoedd.
Our souls are immortal,	Mae ein heneidiau yn anfarwol.
Their love is sincere,	Mae eu cariad yn ddiffuant.
His watch is wrong,	Mae ei oriadur yn anghywir.
Her money is safe,	Mae ei harian yn ddiogel.
My native land is mountainous,	Mae gwlad fy ngenedigaeth yn fynyddig.
Our father's house is clean,	Mae tŷ ein tad yn lân.
Your book is torn,	Mae eich llyfr wedi ei rwygo.
His brother's pencil is broken,	Mae pwyntel ei frawd wedi ei dori.
Her uncle is a tall man,	Dyn tal yw ei hewythr.
My father's brother is my uncle,	Mae brawd fy nhad yn ewythr i mi.
Your mother's sister's child is your cousin,	Mae merch i chwaer eich mam yn gyfnither i chwi.
Who is there?	Pwy sydd yna ?
What is your father's name?	Beth yw enw eich tad ? ¹
Whose child are you?	Plentyn pwy ydych chi ?
Who is kind?	Pwy sydd yn garedig ?
What sort of man is he?	Pa fath ddyn ydyw efe ?
Whose horse is that ?	Ceffyl pwy yw hwn yna ?
The sun lights the earth,	Mae yr haul yn goleuo y byd.
The wind dries the road,	Mae y gwynt yn sychu'r ffordd.
Drunkenness ruins thousands,	Mae meddwdod yn dinystrio miloedd.
Cattle eat grass,	Mae gwartheg yn pori glaswellt.
The hungry want food,	Mae ar y newynog eisieu ymborth.
Thieves steal our property,	Mae lladron yn dwyn ein heiddo. [tyn.
The mother kisses her child,	Mae y fam yn cusanu ei phlen-

¹ Or, Pa beth yw enw eich tad ? It is used both ways.

The boys write copies,	Mae y bechgyn yn ysgrifenu copïau.
The girls make clothes,	Mae y genethod yn gwneyd dillad.
A mill grinds corn,	Mae melin yn malu yd. [en.
The cat kills the mouse,	Mae y gath yn lladd y llygod-
The horse carries the man,	Mae y ceffyl yn cario y dyn.
The tailor alters the coat,	Mae y teiliwr yn altro y gôb.
A blacksmith shoes horses,	Mae gof yn pedoli ceffylau.
The teacher questions the scholar,	Mae yr athraw yn holi yr ysgolor.
The lightning splits trees,	Mae y mellt yn hollti coed.
Good children learn their lessons,	Mae plant da yn dysgu eu gwersi.
The servant breaks the plates,	Mae y forwyn yn tori y llestri.
The son survives his father,	Mae y mab yn goroesi ei dad.
Many insects tease men,	Mae llawer o drychfilod yn blino dynion.
The master scolds the lazy boy,	Mae y meistr yn dŵrdio y bachgen diog.
The scent of the flowers fills the air,	Mae arogl y blodau yn llenwi yr awyr.
Gutenberg discovered the art of printing,	Gutenberg a ddarganfyddodd y gelfyddyd o argraffu.
I must make haste,	Rhaid i mi frysio.
You may go,	Chwi a ellwch fyned.
Let him send his servant,	Gadewch iddo ddanfôn ei was.
The scholar should be attentive,	Dylai yr ysgolor fod yn ystyriol.
The child will play,	Fe chwery y plentyn.
Our friend might come,	Gallai ein cyfaill ddyfod.
The shepherd shall be sent,	Caiff y bugail ei ddanfôn.
He saw me start,	Efe a'm gwelodd yn cychwyn.
Can that be true?	A all hyny fod yn wir?
She can sing as well as I can,	Medr hi ganu cystal a minnau.
May I offer you a cup of tea?	A gaf fi gynnyg cwpanaid o dê i chwi?
You could do it if you would,	Chwi, allech ei wneuthur, pe inynech. [mi?
Will you come along with me?	Addeuwch chwi yn mlaen gyda
We should all be glad to see you,	Byddai yn dda genym oll eich gweled.
We don't live far from here,	Nid ydym yn byw yn mhell oddi yma.
Do you think you can finish it?	A ydych yn meddwl y gellwch ei orphen?

Useful Requests.

Have the goodness to give me
a little, *or* Give me some

bread, if you please,

butter, —

meat, —

beef, —

mutton, —

bacon, —

ham, —

fish, —

cheese, —

Will you lend me, *or* Lend
me

a book, if you please,

a pen, —

a wafer, —

a slate, —

some paper, —

a pencil, —

a sponge, —

Be so good as to bring me, *or*
Please to bring me

a knife,

a fork,

a spoon,

a plate,

a glass,

a cup,

a saucer,

a dish,

a bason,

Shall I send you some, *or* Will
you take some

potatoes,

carrots,

turnips,

tea,

coffee,

pudding,

Deisyfiadau Defnyddiol.

A wnewch chwi fod cystal a
rhoddi i mi ychydig o, *neu*
Rhoddwch i mi ychydig o
fara, os gwelwch yn dda.

ymenyn, —

gig, —

gig eidion, —

gig dafad, —

gig mochyn, —

ham, —

bysgodyn, —

gaws, —

A wnewch chwi roddi benthyg
i mi, *neu* Rhoddwch fenthyg
i mi

lyfr, os gwelwch yn dda.

ysgrifell, —

waffren, —

yslaten, —

ychydig o bapyr, —

bwyntel, —

ysbwng, —

Byddwch mor dda ag estyn i
mi, *neu* Os gwelwch yn dda
estynwch i mi

gyllell.

fforcen.

lwy.

blât.

wydryn.

gwpan.

ddysgl dê.

ddysgl:

gawg.

A gaf fi anfon i chwi ychydig
o, *neu* A gymmerwch chwi
ychydig o

bytatws.

foron cochion.

faip.

dê.

goffi.

bwdin.

On meeting.

Good morning, Sir,
How do you do, to day?
I hope you are quite well,
How is your father?
He is quite well, thank you,

Why don't you call,
My time is so much occupied,
I am always so busy,
I am very glad to see you,

How is your sister?
She is a little better, thank
you,
She goes out a little now,

My brother is not very well,
He has got a cold,
I am very sorry to hear it,

I hope he will soon recover,
I did not know he was ill,
Does he take any thing?

The doctor sees him every day,
He is in very good spirits,

But really I must go,
Excuse my leaving you,
I must say, Farewell,
Remember me to all at home,
Good morning—good evening,
I hope to see you soon again,

Requesting, and Thanking.

If you please,
If it is not too much trouble,
I hope you will excuse me,
I beg your pardon,
It is of no consequence,
Will you allow me to....?

Wrth gyfarfod.

Bore da i chwi, Syr.
Sut yr ydych chwi, heddyw?
Gobeithiaf eich bod yn iach.
Sut y mae eich tad?
Y mae yn bur iach, diolch i
chwi.

Pa ham na elwch.
Y mae fy amser mor brin.
Yr wyf yn wastad mor brysur.
Y mae yn dda iawn genyf eich
gweled.

Sut y mae eich chwaer?
Y mae hi ychydig yn well,
diolch i chwi.

Y mae hi yn myned allan
ychydig yn awr.

Nid yw fy mrawd yn bur iach.
Y mae wedi cael anwyd.

Y mae yn ddrwg iawn genyf
glywed hyny.

Gobeithiaf y gwellhâ yn fuan.
Ni wyddwn ei fod yn afiach.

A ydyw yn cymmeryd rhyw
beth?

Mae y meddyg yn ei weled bob
dydd.

Mae ei ysbrydoedd yn dda
iawn.

Ond yn wir rhaid i mi fyned.
Esgusodwch fi am eich gadael.

Rhaid i mi ddyweyd, Ffarwel.
Cofiwch fi at bawb gartref.

Bore da—prydawn da.
Gobeithiaf y caf eich gweled
yn fuan eto.

Dymuno, a Diolch.

Os gwelwch yn dda.
Os nad yw yn ormod trafferth.
Gobeithiaf yr esgusodwch fi.
Erfyniaf eich maddeuant.
Nid ydyw o un pwys.
A wnewch chwi ganiatau i mi
....?

Will you oblige me by doing....?	}	A fyddwch chwi cystal a gwneyd....?
Would you have the good- ness to....?		
Will you be so kind as to....?	}	A fyddwch chwi mor garedig a....?
Would you do me a favour?		A wnewch chwi gymmwynas i mi?
I should be so much obliged to you if....		Byddwn mor ddiolchgar i chwi pe....
You are very kind,		Yr ydych yn garedig iawn.
I am sorry to trouble you,		Y mae yn ddrwg genyf roddi trafferth i chwi.
It is not worth mentioning,		Nid yw yn werth ei grybwyll.
I am quite ashamed of myself,		Mae arnaf gywilydd o honof fy hun.
I shall be very grateful,		Byddaf yn dra diolchgar.
I am much obliged,		Yr wyf yn dra rhwymedig.
I never expected such kind- ness,		Ni ddysgwyliais erioed y fath garedigrwydd.
No trouble at all,		Nid ydyw yn un trafferth.
I shall be most happy,		Bydd yn hynod o dda genyf
It is quite a pleasure,		Y mae yn wir bleser.
You are very welcome,		Mae i chwi lawn croesaw.

Affirming, and Denying.**Sicrhau, a Gwadu.**

I'll tell you what,	Mi a ddywedaf i chwi beth.
I assure you that,	Yr wyf yn sicrhau i chwi hyny.
I promise you that,	Yr wyf yn addaw i chwi hyny.
That I can assure you of,	Gallaf eich sicrhau am hyny.
You may rely upon my word,	Gellwch ymddiried ar fy ngair.
Nothing can be truer,	Nis gall dim fod yn fwy gwir.
I say it is so,	Yr wyf yn dyweyd ei fod felly
I say it is not,	Yr wyf yn dywedyd nad ydyw.
What do you mean?	Beth ydych yn ei feddwl?
It can't be true,	Nis gall fod yn wir.
I will not believe it,	Ni choeliaf hyny.
You can please yourself,	Gellwch wneyd fel y gweloch yn dda.
It is but too true,	Y mae yn rhy wir.
Do you believe it?	A ydych yn ei goelio?
I am quite convinced,	Yr wyf wedi fy argyhoeddi yn hollol.
It is a matter of fact,	Pwnc o ffaith ydyw.
It cannot be denied,	Nis gellir ei wadu.

I am quite sure of it,
You are deceived,
It is beyond all doubt,

Upon my word,
I am persuaded of it,

Surprise, and Possibility.

What!
Indeed!
Is it possible!
You do not say so!
How can that be!
It is impossible!
I am surprised!
You astonish me!
I never heard of such a thing!

It must be a mistake,

It may be so,
It is likely,
It is not impossible,
It is quite probable,
I am not at all surprised,

No wonder,
Of course,
It was quite to be expected,

Sympathy, and Compassion.

I am very sorry,
It grieves me exceedingly,
What a pity,
It is a great trial,
It is a sad affair,
It is very hard,
It is dreadful,
Don't let it annoy you,
It is a great misfortune,
Things will soon mend,
Never despair,

Yr wyf yn eithaf sicr o hono.
Yr ydych yn cael eich twyllo.
Y mae tu hwnt i bob ammheu-
aeth.
Ar fy ngair.
Yr wyf wedi fy mherswadio o
hono.

Syndod, a Phosiblurwydd.

Beth!
Yn wir!
A ydyw yn bosibl!
Nid ydych yn dyweyd felly!
Pa fodd y gall hynny fod!
Mae yn anmhosibl!
Yr wyf wedi synu!
Yr ydych yn fy synu
Ni chlywais erioed am y fath
beth!
Mae yn rhaid mai camgym-
meriad ydyw.

Gall fod felly.
Mae yn debygol.
Nid yw yn anmhosibl.
Y mae yn eithaf tebygol.
Nid wyf mewn un modd yn
rhyfeddu.
Nid yw yn rhyfeddod
Wrth gwrs.
Yr oedd i'w lwyr ddysgwyl.

Cydymdeimlad, a Thosturi.

Y mae yn edifar iawn genyf.
Y mae yn fy ngofidio yn ddir-
Y fath resyn. [fawr.
Y mae yn brofedigaeth lem.
Y mae yn achos gofidus.
Y mae yn bur galed.
Y mae yn ofnadwy.
Na adewch iddo eich blino.
Anffawd fawr ydyw.
Daw pethau yn well yn fuan.
Na ddigalonwch byth.

Reproof, and Anger.

Oh ! for shame !
Are you not ashamed of your-
self ?

It is disgraceful !
What a shame !
How could you do it ?
You are very much to blame,
It is very naughty,
I am very much displeased
with you,
You have acted very wrong,

You had better be careful,
I have got an eye upon you,
Hold your tongue !
Silence !
Will you obey me ?
Will you do as I tell you ?

Be more careful next time,

Get out of my sight !
No reply !
Have done, I say !
I am very angry,
I am in a bad temper,
I am greatly excited,

I am quite in despair,
All is over !
I am losing all patience,
It is unbearable,
I am in despair,
Nobody cares for me !

I know no remedy,

Joy.

I am very much gratified,
It makes me very happy,

Cerydd, a Digofaint.

O ! rhag cywilydd !
Onid oes arnoch gywilydd o
honoch eich hun ?

Y mae yn warthus !
Y fath gywilydd !
Pa fodd y gallasech ei wneyd ?
Yr ydych i'ch beio yn fawr.
Y mae yn ddrwg iawn.
Yr wyf¹ wedi fy anfoddloni yn
fawr ynoch.

Yr ydych wedi gweithredu yn
dra beius.

Gwell i chwi fod yn ofalus.
Yr wyf yn cadw llygad arnoch.
Atteliwch eich tafod !
Dystawrwydd !

A wnewch chwi ufuddhau i mi ?
A wnewch chwi fel y dywedai
wrthych ?

Byddwch yn fwy gofalus y tro
nesaf.

Ewch allan o'm golwg !
Na atebwch fi !
Tewch, yr wyf yn dywedyd !
Yr wyf yn ddig iawn.
Yr wyf mewn tymmer ddrwg.
Yr wyf wedi fy nghynhyrfu yn
fawr.

Yr wyf mewn anobaith llwyr.
Y mae pob peth drosodd !
Yr wyf yn colli pob amynedd.
Y mae yn annysoddefol.
Yr wyf mewn anobaith.
Nid oes neb yn gofalu am
danaf !

Nis gwn am un feddyginiaeth.

Llawenydd.

Yr ydwyf wedi fy moddhau yn
fawr.
Y mae yn fy ngwneyd yn dra
dedwydd.

¹ Or, Yr ydwyf wedi fy anfoddloni yn fawr :—*ydwyf* is frequently used ; *wyf* being an abbreviation of *ydwyf*.

I am very glad,
It gives me the greatest pleasure,
I never was more pleased,
I am overjoyed,

I am so pleased to hear it,

How nice!
That is very agreeable!

Consultation.

What shall we do?
What is to be done?
Let me see,
How awkward!
I don't know what to do!
What would you advise me to do?
If I were in your place, I should....
If I were you,
I should say that....
I think it would be better....

What do you think of it?
That is a very good idea,
I think that is best,

I had rather....
Would it not be better?
There's nothing else to be done,
That is just my opinion,
The best way is....
We had better just try this plan,
If you take my advice,
This is what I was thinking..

Eating, and Drinking.

Are you hungry?
I am very hungry,
I have a good appetite,
I should like something to eat,

Mae yn dda iawn genyf.
Mae yn rhoddi i mi y pleser mwyaf.
Ni foddhawyd fi yn fwy erioed.
Yr wyf yn llawenhau yn ddirfawr.
Y mae mor llawen genyf ei glywed.
Mor brydferth!
Mae hyny yn dra boddhaol!

Ymgynghoriad.

Beth a wnawn?
Beth sydd i'w wneyd?
Gadewch i mi weled.
Mor drwsgl!
Nis gwn pa beth i'w wneyd!
Beth y cynghorech chwi fi i'w wneyd?
Pe buaswn yn eich lle chwi, gwnaethwn....
Pe buaswn i chwi.
Dywedwn mai....
Yr wyf yn meddwl y byddai yn well....
Beth ydychyneifeddwlo hono?
Meddwl da iawn yw hwn yna.
Yr wyf yn meddwl mai hyny sydd oreu.
Byddai well genyf....
Oni fyddai yn well?
Nid oes dim arall i'w wneyd.
Dyna yn gwbl fy syniad i.
Y ffordd oreu ydyw....
Gwell i ni brofi y cynllun hwn.
Os cymmerwch fynghynghori.
Dyma y peth yr oeddwn i yn ei feddwl....

Bwyta, ac Yfed.

A oes arnoch eisieu bwyd?
Yr wyf yn newynog iawn.
Y mae arnaf chwant bwyd.
Byddai yn ddagenyf gael rhywbeth i'w fwyta.

What will you take?
 What would you like to drink?
 Please to give me a glass of
 water?
 I am almost famished,
 Why dont you eat?
 I am doing very well, thank
 you,
 Won't you take a small piece
 more?
 No more, thank you,
 Are you thirsty?
 I am dying of thirst,
 Have you had enough?
 I have eaten very heartily,

 Let us have one more glass,

 Your health, sir!
 I feel quite refreshed,

Pa beth a gymmerwch?
 Pa beth a ddymunech i'w yfed?
 A welwch chwi yn dda rod-di i
 mi wydraid o ddwfr?
 Yr wyf bron a newynu.
 Pa ham na fwyteuach?
 Yr wyf yn gwneyd yn dda
 iawn, diolch i chwi.
 A gymmerwch chwi ddim
 dernyn bach yn chwaneg?
 Dim chwaneg, diolch i chwi.
 A ydych yn sychedig?
 Yr wyf yn marw o syched.
 A gawsoch chwi ddigon?
 Yr wyf wedi bwyta llawn
 ddigon.
 Gadewch i ni gael un gwydr-
 iaid eto.
 Iechyd da i chwi, syr.
 Yr wyf yn teimlo wedi adfywio
 yn fawr.

News.

What is the news?

 I have not heard any thing,
 Have you heard the news?
 No; what is it?
 What news can you tell me?

 What has happened?
 There is nothing new,
 There is no news,
 That is good news,
 What news is there in the paper?
 Have you seen the newspaper?
 I have read no paper to day,
 The last news I had of him
 was . . .
 Mr. G. told me that,

 I expect to hear from him every
 day,
 I have had no letter for three
 weeks,

Newyddion.

Beth ydyw y newydd [*or newyddion*]?
 Ni chlywais ddim.
 A glywsoch chwi y newydd?
 Naddo; beth ydyw?
 Pa newydd a fedrwy ei ddy-
 wedyd wrthyf?
 Beth sydd wedi dygwydd?
 Nid oes dim yn newydd.
 Nid oes dim newydd.
 Newydd da ydyw hyn yna.
 Pa newydd sydd yn y papyr?
 A welsoch chwi y newyddiadur?
 Niddarllenais un papyr heddyw
 Y newydd diweddaſ a gefais
 am dano oedd . . .
 Mr. G. a ddywedodd hyn yna
 wrthyf.
 Yr wyf yn dysgwyl clywed
 oddi wrtho bob dydd.
 Ni chefais un llythyr am dair
 wythnos.

I wrote him all the news,	Ysgrifenaïs iddo yr holl newydd.
Have you any thing to tell me,	A oes genych ddim i'w ddywedyd wrthyf?
No news is good news.	Dim newydd sydd newydd da.
How long is it since you heard?	Pafaintsydder er pan glywsoch?
How do you know that?	Pa fodd y gwyddoch hyny?
I have it on good authority,	Y mae genyf ar awdurdod da.
You may rely upon it,	Gellwch ymddiried ynddo.

Going, and coming.

Myned, a dyfod.

Where are you going?	I ba le yr ydych yn myned?
I am going home,	Yr ydwyf yn myned adref.
I was going to your house,	Yr oeddwn yn myned i'ch tŷ.
Shall we go together?	A gawn ni fyned gyda ein gilydd?
Where are you coming from?	O ba le yr ydych yn dyfod?
I have just been at my brother's?	Yr wyf newydd-fod yn nhy fy mrawd?
I was coming from church,	Yr oeddwn yn dyfod o'r eglwys
Are you going to school?	A ydych yn myned i'r ysgol?
Yes; will you come with me?	Ydwyf; a ddeuwch gyda mi?
I am thinking of taking a walk,	Yr ydwyf yn meddwl myned i roi tro.
I am just going for a walk,	Yr wyf ar fyned i roi tro.
Will you take a turn with me?	A gymmerwch chwi dro gyda mi?
With great pleasure; which way are you going?	Gyda phleser mawr; pa ffordd yr ydych yn myned?
I will come wherever you please,	Mi a ddeuaf pa le bynag a ddewisoch.
Let us take this path,	Gadewch i ni gymmeryd y llwybr hwn.
We will go into the fields,	Ni a awn i'r caeau.
Will your brother come along?	A ddaw eich brawd yn mlaen?
He was obliged to go home,	Yroedd dan orfod i fyned adref.
Shall we call upon your friend?	A gawn ni alw ar eich cyfaill?
With pleasure; it is quite in our way,	Gyda phleser; y mae yn gwbl ar ein ffordd.
Is Mr. B. at home?	A ydyw Mr. B. gartref?
Yes; please to walk in,	Ydyw; gwelwch yn dda ddyfod i mewn.
No; he is just gone out,	Nac ydyw; y mae newydd fyned allan.
Which way did he go?	Pa ffordd yr aeth?

He went down the road,	Aeth i lawr y ffordd.
He took the first turn on the right,	Cymmerodd y tro cyntaf ar y ddeheu.
He did not tell me which way he was going,	Ni ddywedodd wrthyfpaaffordd yr oedd yn myned.
In that case we must go without him,	Felly rhaid i ni fyned hebddo.
When will he be in?	Pa bryd y bydd efe i mewn?
He said nothing when he went out,	Ni ddywedodd ddim pan yr aeth allan.
Come here to me,	Deuwch yma ataf fi.
Go to your father,	Ewch at eich tad.
Go and fetch the book,	Ewch i geisio y llyfr.
Come, and bring it with you,	Deuwch, a deuwch âg ef gyda chwi.
Come to me before you go home,	Deuwch attaf fi cyn yr eloch adref.

Some Conversational Expressions.

I say! *or* Listen!
 I want to tell you something,
 I have a word to say to you,
 I want to speak with you,
 Are you at leisure?
 I will not detain you long,
 What is it you want?
 I wish to ask you,
 I am not speaking to you,
 Did you speak to me?
 What do you say?

Why don't you answer?
 Are you deaf?
 Don't you hear me?
 Are you listening?
 Do you understand?
 I perfectly understand,
 Let me hear you repeat it,

Do you speak English?
 Very little,

Ymadroddion arferedig mewn Ymddyddanion.

Gwrandewch!
 Mae arnaf eisieu dywedyd rhywbeth wrthyich.
 Mae genyf air i'w ddywedyd wrthyich.
 Mae arnaf eisieu siarad gyda chwi.
 A oes genych hamdden?
 Ni wnaf eich dal yn hir.
 Pa beth sydd arnoch ei eisieu?
 Yr wyf yndymunogofyni chwi.
 Nid ydwyf yn siarad â chwi.
 A ddarfu i chwi siarad â mi?
 Pa beth yr ydych yn ei ddywedyd?
 Paham nad atebwch?
 A ydych yn fyddar?
 Onid ydych yn fy nghlywed?
 A ydych yn gwrandaw?
 A ydych yn deall?
 Yr ydwyf yn deall yn berffaith.
 Gadewch i mi eich clywed yn ei ailadrodd.
 A ydych yn siarad Seisoneg?
 Ychydig iawn.

I understand a little, but cannot speak it, Speak louder: I can't hear you,	Yr wyf yn deall ychydig, ond nis gallaf ei siarad. Siaredwch yn uwch: nis gallaf eich clywed.
Don't speak so loud, Do you think I am deaf?	Peidiwch a siarad mor uchel. A ydych yn meddwl fy mod yn fyddar?
Hold your tongue! You talk too fast, I can't understand you, What do you mean? I can't speak plainer, Who told you so? Somebody informed me of it, What is that for? I beg your pardon, sir, It was quite accidental, I did not intend it, I hope you will excuse me, There is no need of apology, You are very kind, Do you know Mr. B.? I know him by sight,	Atteliwch eich tafod. Yr ydych yn siarad yn rhy gyf- Nis gallaf eich deall. [lym. Pa beth yr ydych yn ei feddwl? Nis gallaf siarad yn eglurach. Pwyddywedodd wrthy chfelly? Rhywun a'm hysbysodd o hyny I ba beth y mae hyn yna? Erfyniaf eich maddeuant, syr. Yr oedd yn hollol ddamweiniol Nid oeddwn yn ei fwriadu. Gobeithiaf yr esgusodwch fi. Nid oes angen am esgusawd. Yr ydych yn garedig iawn. A ydych yn adnabod Mr. B.? Yr wyf yn ei adnabod o her- wydd ei weled.
I have never spoken to him, He is an acquaintance of mine,	Ni bum erioed yn siarad âg ef. Mae efe yn un o'm cydnabod.

Age.

What is your age?
How old are you?
What is your father's age?
How old is his son?
I am twelve years old,
He is two years and three
months old,
My father is near forty,
You will soon be sixteen,

When is your birthday?

To-day is father's fiftieth birth-
day,
He does not look so old,

He appears much younger,

Oedran.

Beth yw eich oedran [or oed]?
O ba oedran yr ydych?
Beth yw oedran eich tad?
Beth yw oedran ei fab? [oed.
Yr wyf yn ddeuddeng mlwydd
Mae efe yn ddwy flwydd a thri
mis o oed.
Mae fy nhad agos yn ddeugain.
Byddwch yn fuan yn un ar
bymtheg.
Pa bryd y mae eich dydd genid
[or dydd genedigaeth]?
Heddyw yw hanner canfed
dydd genid fy nhad.
Nid yw yn edrych mor hen a
hyny. [angach.
Mae yn edrych yn llawer ieu-

I thought he was older,

Yr oeddwn yn tybio ei fod yn henach.

He bears his age very well,
How old may your uncle be?
He is not so old as my father,
He is about thirty-five years of age,

Mae yn cario ei oed yn dda.
Beth all fod oed eich ewythr?
Nid yw cyn hyned a fy nhad.
Y mae o ddeutu pymtheng mlwydd ar ugain oed.

He is quite a young man yet,
A man of about sixty,
He is on this side of forty,
He will never see seventy again,
He is beginning to grow old,
You have aged very much lately,

Nid yw ond dyn ieuanc eto
Dyn o ddeutu trigain oed.
Y mae yr ochr hon i ddeugain.
Ni wel ddeg a thrigain eto.
Y mae yn dechreu heneiddio.
Yr ydych wedi heneiddio yn fawr yn ddiweddar.

Are you sure she is not more than eighteen,

A ydych yn siwr nad ydyw hi dros ddeunaw oed?

I took her for four-and-twenty at least,

Yr oeddwn yn ei rhoi yn bedair ar ugain o leiaf.

When was your birthday?

Pa bryd yr oedd eich dydd genid chwi?

In what year were you born?
That makes you now just twelve,

Yn mha flwyddyn y'ch ganwyd?
Y mae hyn yn eich gwneyd yn ddeuddeg yn mron.

When you are twenty-one you will be of age,

Byddwch yn dyfod i'ch oed pan yn un ar ugain.

A baby only a few weeks old,

Plentyn ond ychydig wythnosau o oedran.

A man in the prime of life,
That infirm old man is a great age,

Dyn yn mlodau ei fywyd.
Mae'r hen ŵr methiant yna yn hen iawn.

The freshness and vigour of youth,

Gwiwdra a chryfder ieuenctyd.

The Time.

What o'clock is it?

What time is it?

Would you please to tell me what o'clock it is?

It is one o'clock,

Dear me; I did not think it was so late,

Is your watch right?

It is a quarter past one,

It is nearly half-past-twelve,

Yr Amser.

Beth yw hi ar y gloch?

Pa amser ydyw hi?

A fyddwch chwi cystal a dywedyd i mi beth yw hi ar y

Mae yn un o'r gloch. [gloch?

Gwarchod fi; ni feddyliais ei bod mor hwyr.

A ydyw eich *watch* yn gywir?

Mae yn chwarter wedi un.

Mae yn agos i hanner awr wedi deuddeg.

It has just struck seven,
It is just going to strike,
The half-hour has just struck,

It wants a quarter to two,
It is ten minutes to three,
It is exactly eleven o'clock,
Then it is time to go to bed,

It is nearly midnight,
It will soon strike twelve,
It is upon the stroke of three,
Do you hear it striking?

My watch has stopped,
Your clock is too fast,
Your clock is too slow,
It can't be so late,
It is yet quite early,
Do you know what time it is?
I don't know exactly,
Look at your watch,
I forgot to wind it up,
What o'clock is it by you?

Does your's go well?

It is out of order,
It stops sometimes,
It loses a quarter of an hour
every day,
It gains a good deal,
Perhaps it wants cleaning,

The spring is broken,
Wind up the clock,
The weights are quite down,

Y mae newydd daro saith.
Mae hi yn myned i daro.
Mae hi wedi taro yr hanner
awr.

Mae chwarter rhyngddi a dau.
Mae o fewn deng mynyd i dri.
Mae hi yn union un ar ddeg.
Mae hi felly yn amser myned
i'r gwely.

Mae hi agos yn hanner nos.
Hi dery deuddeg yn fuan.
Mae hi ar daro tri.
A ydych yn ei chlywed hi yn
taro?

Mae fy *watch* wedi sefyll.
Mae eich cloc yn rhy fuan.
Mae eich cloc yn rhy araf.
Nis gall fod mor hwyr.
Mae hi yn gynnar iawn eto.
A wyddoch chwi beth yw yr
Nis gwn yn iawn. [amser?
Edrychwch ar eich *watch*.
Anghofiais ei dirwyn i fyny.
Beth yw hi ar y gloch gyda
chwi?

A ydyw yr eiddoch chwi yn
myned yn dda?

Y mae allan o hwyl.
Mae hi yn sefyll weithiau.
Y mae yn colli chwarter awr
bob dydd.

Y mae yn ennill cryn lawer.
Hwyrach fod arni eisieu e'
glanhau.

Mae'r *spring* wedi tori.
Dirwynwch y cloc i fyny.
Mae y pwysau yn y gwaelod.

The Weather.

Yr Hin.

How is the weather?
What sort of weather is it?
Do you think it will be fine?

Do you think it will clear up?

Sut y mae'r hin?
Pa fath hin [*ordywydd*] ydyw?
A ydych yn meddwl y bydd
yn brâf [*or deg*]?
A ydych yn meddwl y gwnaiff
ymgodi?

It looks very heavy,

We shall have more rain,
How heavy the clouds are!

It is fine weather!
We have had bad weather
lately,

We shall have a fine day,
The sun is quite warm,
I am afraid it will be showery,

There is a thick mist,
It is very hot,
It is excessively cold,
How cold it is,
I am shivering with cold,
I am almost starved,
My teeth are chattering with
cold,

What a high wind there is!
How hard it blows,
It is raining now,
It has rained,
It is going to rain,
We shall have a fall of snow,
The snow lay a foot deep,

What large flakes!
It has been snowing these four
hours,
It is clearing a little now,

It is freezing hard,
The ground is quite frozen,

The pavement is slippery,
There has been a very hard frost,
Take care you don't fall,
It is beginning to thaw,
The ice is breaking up,
It is hailing; *or* It hails,
Hailstones are falling,
There was a violent hailstorm,
It is raining very fast,

Mae hi yn edrych yn drymaidd
iawn.

Ni gawn chwaneg o wlaw.
Mor drymion y mae y cy-
mylau!

Mae hi yn hin brâf [*or deg*]
Cawsom hin anffafriol yn ddiw-
eddar.

Cawn ddiwrnod brâf.
Mae yr haul yn gynhes iawn.
Mae arnaf ofn y bydd yn
gawodog.

Mae hi yn niwlog iawn.
Mae hi yn boeth iawn.
Mae hi yn oer anghyffredin.
Mor oer y mae hi!

Yr ydwyf yn crynu gan anwyd.
Yr ydwyf yn mron starfio.
Mae fy nannedd yn ymguro
gan anwyd.

Mor uchel y mae'r gwynt?
Mor arw y mae hi yn chwythu!
Mae hi yn gwlawio yrŵan.
Mae hi wedi gwlawio.
Mae hi yn myned i wlawio.
Cawn ddisgynfa o eira.

Yr oedd yr eira yn droedfedd
o ddyfn.

Y fath fflochenau mawrion!
Y mae wedi bod yn bwrw eira
er's pedair awr.

Mae hi yn clirio ychydig yn
bresennol.

Y mae hi yn rhewi yn galed.
Mae y ddaiar wedi rhewi yn
galed.

Mae y palmant yn llithrig.
Mae rhew caled iawn wedi bod.
Cymmerwch ofal rhag syrthio.
Mae hi yn dechreu meirioli.
Mae yr ia yn dechreutori ifyny
Mae hi yn bwrw cenllysg.
Y mae cenllysg yn disgyn.
Bu ystorm enbydus o genllysg.
Mae hi yn gwlawio yn ddwys.

There is thunder in the air,
Did you see the lightning?
What loud thunder!
What vivid lightning!
What stormy weather!
The flash of lightning and the
 peal of thunder,
What a pleasant breeze!
I felt some drops of rain,

The weather is very uncertain,
A little rain will do good.
Were you out in that shower?

I sheltered under a tree,
When does the moon change?

It is only in its first quarter,

When will the moon be full?

What bright moonlight!
How thick the stars are!
It is very dirty,
The roads are exceedingly
 dusty,
It is very bad walking,
This warm weather is very
 oppressive,
What beautiful weather for
 the harvest!

The Visit.

There is a knock at the door,
Somebody knocked,
Go and see who it is,
Go and open the door,
It is Mrs. B.
Is Mr. C. at home?
Yes: please to walk in,

I am very glad to see you,

It is such a long time since I
 have seen you,

Y mae taranau yn yr awyr.
A welsoch chwi y mellt.
Mor gryfion y mae'r taranau!
Mor gyflym y mae'r mellt!
Mor ystornus y mae'r tywydd!
Fflachiad y fellten a thwrf y
 daran.

Y fath awel hyfryd!
Teimlais ychydig o ddefnynau
 o wlaw. [iawn.

Y mae y tywydd yn ansefydlog
Gwna ychydig o wlaw ddaioni.
A oeddych chwi allan ar y
 gawod hono?

Mi a ymochelais dan goeden.
Pa bryd y mae y lleuad yn
 newid?

Nid yw ond yn ei chwarter
 cyntaf.

Pa bryd y bydd y lleuad yn
 llawn?

Mor ddysglaeryw goleu y lloer!
Mor aml y mae y ser!
Y mae hi yn fudr iawn.

Y mae y ffyrdd yn llychlyd
 iawn. [gerdded.

Y mae hi yn ddrwg iawn i
Y mae y tywydd poeth yma yn
 drymaidd iawn.

Y fath dywydd hyfryd i'r cyn-
 auaf!

Yr Ymweliad.

Y mae cnoc ar y drws.
Y mae rhywun wedi curo.
Ewch ac edrychwch pwy ydyw.
Ewch ac agorwch y drws.
Mrs. (Meistres) B. ydyw hi.
A ydyw Mr. C. gartref?
Ydyw: dewch i mewn, os gwel-
 wch yn dda.

Y mae yn dda iawn genyf eich
 gweled.

Y mae llawer o amser er pan
 welais chwi.

You so seldom call,
 I can't tell you how pleased I
 am to see you,
 Put a chair for Mrs. B.
 Won't you take a seat?
 Will you stay and take a little
 dinner with us?
 Thank you; but it is impossi-
 ble,
 I must hasten home,
 I only just came in to say 'How
 do you do?'

Must you really go then?
 They expect me at home,
 What a short stay you make!
 What a hurry you are in!
 Can't you stay a little longer?

I have other places to call at,

I am sorry you are obliged to
 leave,

I will stay longer another time,
 I hope to see you again soon,

The Breakfast.

Have you breakfasted?
 Not yet,
 You have come in time,
 Will you take breakfast with
 us?

Breakfast is ready,
 Come to breakfast,
 Call your father,
 Put chairs to the table,

Now take your seats,

Do you drink tea or coffee?

I'll take some coffee, please,

Do you take sugar?

Yr ydych yn gaiw mor anaml.
 Nid allaf ddywedyd pa mor
 dda ydyw genyfeich gweled.
 Rhowch gadair i Mrs. B.
 A wnewch chwi ddime eistedd?
 A wnewch chwi aros i gym-
 meryd tipyn o ginio gyda ni?
 Diolch i chwi; ond y mae hyny
 yn anmhosibl.
 Rhaid i mi frysio gartref.
 Ni ddaethym i mewn ond yn
 unig i ofyn 'Sut yr ydych
 chwi.'

A raid i chwi fyned, ynte?
 Maent yn fy nysgwyl gartref.
 Yr ydych yn aros ychydig!
 Yr ydych ar frys!
 A fedrwch chwi ddim aros
 ychydig yn rhagor?
 Mae genyf leoedd ereill i alw
 ynddynt.
 Mae yn ddrwg genyf fod yn
 rhaid i chwi fyned.
 Mi arosaf yn hwy dro arall.
 Yr wyf yn gobeithio y cafeich
 gweled eto yn fuan.

Y Boreubryd.

A ydych wedi bregwesta?
 Naddo eto.
 Daethoch yn yr amser.
 A gymmerwch chwi fregwest
 gyda ni?
 Mae bregwest yn barod.
 Deuwch i fregwest.
 Gelwch ar eich tad.
 Rhoddwch gadeiriau wrth y
 bwrdd.
 Yn awr cymmerwch eich eis-
 teddleoedd.
 Pa un ai tê ai coffi y byddwch
 chwi yn arfer ei yfed?
 Cymmeraf goffi, os gwelwch
 yn dda.
 Afyddwch yn cymmeryd sugr?

Shall I give you milk?
What shall I offer you?
Here! hand this to John,

Which do you like best?
Pass the bread this way,
A little butter, please,

Is your coffee agreeable?
It is very nice, thank you,
Shall I give you a little more
sugar?

Is it sweet enough?
Make yourself at home.
No ceremony!
I have no tea-spoon,
Will you take an egg?
The coffee is very strong,
The water is boiling,
Won't you take another cup?

Try this tea,
I can safely recommend it,
You have not done yet!
I have eat quite enough,
What a small eater you are!

The Dinner.

What time do we dine to day?

We are to dine at two o'clock,

Dinner is ready,
Come to dinner,
The dinner is getting cold,
What shall I help you to?
Will you take beef or mutton?

Which do you prefer?
I should like a little lamb,
This fowl looks very nice,

Which part do you like best?
I have no choice,
Shall I send you a wing?

A gaf fi roddi llefrith i chwi?
Beth gaf fi ei gynnyg i chwi?
Hwdiweh! estynweh hwn i
John.

Pa un sydd oreu genych?
Anfonweh y bara y ffordd yma.
Ychydig o ymenyn, os gwel-
weh yn dda.

A yw eich coffi wrth eich bodd?
Mae yn bur dda, diolch i chwi.
A gaf fi roddi i chwi ychydig
chwaneg o sugr?

A ydyw yn ddigon melus?
Gwnewch eich hunan gartref.
Dim seremoni!

Nid oes genyf lwy dê.
A gymmerweh chwi wŷ?
Mae y coffi yn gryf iawn.
Mae y dwfr yn berwi.

Oni chymmerweh chwi gwpan-
aid arall?

Profweh y tê yma. [rus.
Gallaf ei ganmawl yn ddibet-
Ni orphenasoch yn barod!
Bwyteis lawn ddigon.
Y fath fwytâwr bychan ydych.

Y Ciniaw.

Pa bryd y byddwn yn ciniawa
heddyw?

Yr ydym i giniawa ddau o'r
gloch.

Mae ciniaw yn barod.
Deuwch i giniaw.

Mae y ciniaw yn oeri.
Beth a gaf fi ei roddi i chwi?
Pa un ai cig eidion ai cig dafad
a gymmerweh?

Pa un sydd oreu genych?
Dewiswn gael ychydig o *lamb*.
Mae y cyw yma yn edrych yn
dda iawn.

Pa ran sydd oreu genych?
Nid oes genyf ddewisiad.
A gaf fi roddi aden i chwi?

Thank you, I will take a cut from the breast, What shall I send you? Help yourselves, Don't wait to be asked,	Diolch i chwi, cymmeraf dder- yn oddi ar y fron. Beth a gaf fi ei ddanfoni chwi? He'piwch eich hunain. Peidiwch ag aros nes y gofynir i chwi.
Would you like some fat? Not any fat for me, thank you,	A ddewisech chwi gig bras? Dim cig bras i mi, diolch i chwi.
I prefer the lean, A little gravy, if you please,	Gwell genyf y cig cul. Ychydig o <i>gravy</i> , os gwelwch yn dda.
Do you like it well done?	A ydych yn ei ddewis wedi gwneyd yn drwm?
I am not particular, Shall I help you to a bone? What do you think of the beef? It is excellent, I enjoy my dinner very much,	Nid yw o fawr bwys genyf. A gaf fi anfon asgwrn i chwi? Beth yw eich barn am y cig Mae yn rhagorol. [eidion? Yr wyf yn mwynhau fy nghin- iauw yn fawr iawn.
It is exceedingly good, Please to pass the potatoes, [tato?	Mae yn dda rhagorol. Estynwch y pytatws, os gwel- wch yn dda. [ten?
May I trouble you for a po- May I assist you to some greens?	A gaf fi eich trwblo am byta- A gaf fi estyn i chwi rai o'r <i>greens</i> ?
Cut me a piece of bread, Shall I help you to some vegetables?	Torwch i mi ddarn o fara. A gaf fi estyn i chwi rai o'r llysiau?
Please to pass the mustard,	Anfonwch y mwstard, os gwel- wch yn dda.
May I trouble you for the salt?	A gaf fi eich trwblo am yr halen?
A glass of water, please,	Gwydraid o ddwfr, os gwel- wch yn dda.
What will you take to drink? Will you take some beer? Thank you, I prefer water,	Beth a gymmerwch i'w yfed? A gymmerwch chwi gwrw? Diolch i chwi, mae yn well genyf ddwfr.
What will you take now? May I send you a small piece more?	Beth a gymmerwch yn awr? A allaf fi anfon deryn bach yn chwaneg i chwi?
Not any more, thank you, I have made a very comfortable dinner,	Dim chwaneg, diolch i chwi. Gwnaethym giniaw cysurus iawn.

You have not done already,
Not a bit more, thank you,

Ni orphenasoch yn barod.
Dim untamaid chwaneg, diolch
i chwi.

I have greatly enjoyed my
Ask a blessing, [dinner,
Return thanks,

Mwynheais fy nghiniaw yn
Gofnwech fendith. [fawr.
Rhoddwch ddiolch.

At Tea.

Is tea ready?
Have you taken in the tea
things?
Tea is on the table,
They are waiting for you,
I am coming,
Does the water boil?
Where is the tea?
Put four spoonsful into the
pot,
Let it stand,
Has it stood long enough?
How many cups do we want?

We are short of a saucer,
Ring the bell,
Bring some more water,
Is the bread and butter cut?

You have no spoon,
Hand the bread and butter
round,
Do you take milk?
May I give you sugar?
No sugar for me, thank you,
Is your tea sweet enough?
Is it to your liking?
It is very good, thank you,
How strong the tea is!
Do you like the flavour?
I will thank you for a little
more milk,
Please to pass your cups,

Hand the plate this way,
Half a cup for me, please.

With De.

A ydyw tê yn barod?
A gymmerasoch chwi y pethau
tê i mewn?
Y mae tê ar y bwrdd.
Y maent yn aros am danoch.
Yr ydwyf yn dyfod.
A ydyw y dwfr yn berwi?
Pa le y mae y tê?
Rhoddwch lonaid llwy bedair
gwaith yn y pot.
Gadewch iddo sefyll.
A ydyw wedi sefyll digon?
Pa nifer o gwpanau sydd ar-
nom eu heisieu?
Yr ydym yn fyr o ddysgl dê.
Cenwch y gloch.
Deuwch a rhagor o ddwfr.
A ydyw y bara ac ymenyn
wedi ei dori?
Nid oes genych lwy.
Estynwch y bara a'r ymenyn
o gwmpas.
A ydych yn cymmeryd llefrith?
A allaf roddi sugr i chwi?
Dim sugr i mi, diolch i chwi.
A yw eich tê yn ddigon melus?
A ydyw wrth eich bodd?
Mae yn dda iawn, diolch i chwi.
Mor gryf y mae y tê!
A ydyw ei flas wrth eich bodd?
Diolchaf i chwi am ychydig
yn chwaneg o lefrith.
Gwelwch yn dda estyn eich
cwpanau.
Estynwch y plâd y ffordd yma.
Hanner cwpanaid i mi, os
gwelwch yn dda.

Touch the bell,	Cyffyrddwch â'r gloch.
Bring some more bread and butter,	Deuwch âg ychwaneg o fara ac ymenyn.
Be as quick as possible,	Byddwch mor gyflym ag y mae yn bosibl.
We are waiting for it,	Yr ydym yn aros am dano.
Take the plate along with you,	Cymmerwch y plâd gyda chwi.
Won't you take another cup?	Oni chymmerwch chwi gwpanaid arall?
I should rather not, thank you,	Gwell genyf beidio, diolch i chwi.
I have had three cups,	Cefais dair cwpanaid.
I never take more than three cups,	Ni byddaf byth yn cymmeryd mwy na thair cwpanaid.
This is very good tea,	Tê da iawn ydyw hwn.
Where do you buy your tea at?	Yn mha le yr ydych yn prynu eich tê? [B—.
I buy it at B—'s shop,	Yr wyf yn ei brynu yn siop
Have you all done?	A ydych oll wedi darfod.
You may take the things away,	Gellwch gymmeryd y pethau ymaith.

The School.

Yr Ysgol.

Are you going to school?	A ydych yn myned i'r ysgol?
I am afraid we shall be late,	Mae arnaf ofn y byddwn yn hwyr.
Has the bell rung?	A ganodd y gloch?
The bell has rung this quarter of an hour,	Mae y gloch wedi canu er's chwarter awr.
Let us make haste,	Gadewch i ni frysio.
Do you know your lesson?	A ydych yn medru eich gwers?
I think I do,	Yr wyf yn meddwl fy mod.
Can you say your lesson?	A fedrwch chwi ddyweyd eich gwers?
I have said my lesson,	Yr wyf wedi dyweyd fy ngwers.
How many mistakes did you make?	Pa faint o gamgymeriadau a wnaethoch?
I said it without a single mistake,	Dywedais hi heb wneyd un camgymeriad.
How is it you have not learned your lesson?	Pa sut yr ydych heb ddysgu eich gwers?
I forgot to learn it,	Anghofiais ei dysgu.
I had no time,	Nid oedd genyf amser.
When did you learn your lesson?	Pa bryd y dysgasoch eich gwers?

I learnt it last night,
Was it difficult?
I could not learn it,
It is too hard,
What a long lesson!
I shall never learn it,
Try your best,
Learn it again,
You don't half know it,
I can't learn it any better,
Go and sit down,
Where shall I sit?
Sit by me,
Go and sit on the form,
A little lower down,
A little further,
Go to your place,
Who is making a noise?
Make less noise,
Don't shake the table,
Stand up in class,
Go down to the bottom,
It is very badly said,

I shall be obliged to punish
you,
Now get your slates,
Have you all got pencils?

Clean your slates,
Now let us do some sums,

I cannot find my copy book,
Some one has taken it,

Where did you leave it?
I left it on the desk,
I have lost my pen,
You are always losing some-
Here it is, [thing,
You dropt it on the ground,
Put my book on the shelf,
The leaves are coming out,
It wants binding,
Now come and read,

Dysgais hi neithiwr.
A oedd hi yn anhawdd?
Ni fedrwn ei dysgu.
Mae hi yn rhy galed.
Y fath wers hir!
Nid allaf byth ei dysgu.
Ymdrechwch eich goreu.
Dysgwch hi eto.
Nid ydych yn hanner ei medru.
Nid allaf ei dysgu yn well.
Ewch ac eisteddwch i lawr.
Pa le y caf eistedd?
Eisteddwch yn fy ymyl i.
Ewch ac eisteddwch ar y fainc.
Ychydig yn is i lawr.
Ychydig yn mhellach.
Ewch i'ch lle.
Pwy sydd yn gwneyd trwst?
Gwnewch lai o drwst.
Peidiwch ag ysgwyd y bwrdd.
Sefwch i fyny yn ddosbarth.
Ewch i lawr i'r gwaelod.
Y mae wedi ei dywedyd yn
wallus iawn.
Byddaf o dan rywmau i'ch
ceryddu chwi.
Yn awr cymmerwch eich llechi.
A oes gan bob un o honoch
bwyntel?
Glanhewch eich llechi.
Yn awr gadewch i ni wneyd
rhai symiau.
Nis gallaf gael fy nghopy-book.
Mae rhyw un wedi ei gymmer-
yd.
Yn mha le y gadawsoch ef?
Gadewais ef ar y ddesk.
Yr ydwyf wedi colli fy ysgrifell.
Yr ydych yn wastadol yn colli
Dyma fe. [rhywbeth.
Gollyngasoch ef ar y llawr.
Rhoddwch fy llyfr ar yr astell.
Mae y dalenau yn dyfod allan.
Mae arno eisieu ei rwy mo.
Deuwch i ddarllen yn awr.

What shall we read?
 Bring your Bibles,
 I don't know where mine is,
 It is upon the table,
 Did you leave it in your box,

Have you got it?
 Look for it,
 You must find it,
 I have got it,
 Where was it?
 I found it under the form,
 Read a little slower,
 Don't read so fast,
 Keep your stops,
 You read all in the same tone,

That will do,
 Shut your books,
 I want to ask you some questions,
 Are we to take our places?

Answer in turns,
 It is my turn now,
 One at a time!
 Take time to think,
 I shall know it in a moment,
 Don't answer at random,
 You can do very well if you like,

Silence! there must be no talking,

May I wash my hands?
 Would you please to forgive me?

I will never do it again,
 I did not mean to do it,

I am very sorry for it,

It shall not happen again,
 Would you please to tell me how to do this?

Beth a ddarllenwn?
 Deuwch â'ch Beiblau.
 Ni wn pa le y mae fy un i.
 Y mae ar y bwrdd.
 A adawsoch chwi ef yn eich box?

A gawsoch chwi ef?
 Chwiliwch am dano.
 Mae'n rhaid i chwi ei gael.
 Mi a'i cefais.
 Yn mha le yr oedd?
 Cefais ef o dan y fainc.
 Darllenwch dipyn yn arafach.
 Peidiwch a darllen morgyflym.
 Cedwch yr attalnodau.
 Yr ydych yn darllen y cwbl yn unllais.

Gwnaiff y tro fel yna.
 Cauwch eich llyfrau.
 Mae arnaf eisieu gofyn i chwi rai cwestiynau.
 A ydym i gymmeryd ein lle-oedd?

Atebwch bob yn ail.
 Fy nhro i sydd yn awr.
 Un ar unwaith!
 Cymmerwch amser i feddwl.
 Byddaf yn ei wybod yn union.
 Peidiwch ag ateb ar amcan.
 Gellwch wneyd yn eithaf os dewiswch.

Gosteg! rhaid i chwi beidio a siarad.

A allaf olchi fy nwyllaw?
 A welwch chwi yn dda faddeu i mi?

Ni wnaif hynny byth eto.
 Nid oeddwn yn bwriadu ei wneyd.

Y mae yn bur ddrwg genyf o'r achos.

Ni chaiff ddygwydd eto.
 A welwch chwi yn dda ddweyd wrthyf sut y mae gwneyd hyn?

Can't you manage it yourself? Oni fedrwech chwi ei wneyd eich hunan?

I have tried my best, Sir, Yr wyf wedi ymdrechu fy ngoreu, Syr.

I cannot understand this, Nis gallaf ddeall hyn.
This is very difficult, Y mae hyn yn bur anhawdd.
It is almost time to go out, Y mae agos yn amser i fyned allan.

It is near twelve o'clock, Y mae yn agos i ddeuddeg o'r gloch.

Put your books by, Rhoddwch eich llyfrau heibio.
Now you may go, Gellwch fyned yn awr.

A Pen.

Is that a good pen?
It writes rather thick,
Shall I mend your pen for you?

Would you please to mend this pen?

Have you a penknife?

Is it sharp?

This pen won't write a bit,

Why don't you mend it?

I have no knife,

My knife won't cut,

It is quite blunt,

Shall I make a pen for you?

I should be much obliged to you,

Will you have it hard or soft?

I like rather a hard pen,

It is a little too hard,

How do you like it?

It writes beautifully,

It is rather broad-pointed,

It is too fine,

The slit is too long,

Try it again,

Is it better now?

What a beautiful pen!

Do you like steel-pens?

I prefer quills.

Pin, Ysgrifell.

A ydyw hwn yna yn bin da?

Mae yn ysgrifenu yn lled dew.

A gaf fi wella eich pin i chwi?

A welwch chwi yn dda wella y pin hwn?

A oes genych gyllell?

A ydyw hi yn finiog?

Nid ysgrifenu y pin hwn o gwbl.

Pa ham na wellhewch chwi ef?

Nid oes genyf gyllell.

Ni thyr fy nghyllell i.

Y mae hi yn hollol ddiffin.

A gaf fi wneyd pin i chwi?

Byddwn yn ddiolchgar iawn i chwi.

Pa un ai yn feddal ai yn galed y cymmerwch ef?

Gwell genyf bin lled galed.

Y mae ychydig yn rhy galed.

Pa sut y mae yn eich boddio?

Y mae yn ysgrifenu yn rhagorol.

Y mae braidd yn flaen-llydan.

Y mae yn rhy flaen-fain.

Mae yr hollt yn rhy hir.

Profwch ef eto.

A ydyw yn well yn awr?

Y mae yn bin rhagorol!

A fyddwch chwi yn hoffi pinau

Gwell genyf *quills*. [dur?

Writing a letter.

I have got a letter to write,
 Who to? (To whom?)
 Who are you writing to?
 I want to write a few lines to
 my father,
 Have you any letter paper?
 I wish you would give me a
 sheet,
 This letter must go to-day,

What day of the month is it?
 It is the twenty-ninth,
 To-morrow is the first,
 Have you almost finished?
 It is nearly post time,

I am going to sign my name,

Have you any thing to say?

Send my kind regards,
 Where is the blotting paper?

What is the direction?

Have you folded up the letter?
 Is it not too heavy?
 Give me a wafer,
 Have you no sealing wax?
 There, you have blotted it,
 Put a stamp on,
 Now I have done,
 Take it to the post,
 I am afraid it will be too late,
 Lose no time,

Ysgrifenu llythyr.

Mae genyflythyr i'w ysgrifenu.
 At bwy?
 At bwy yr ydych yn ysgrifenu?
 Y mae arnaf eisieu ysgrifenu
 ychydig linellau at fy nhad.
 A oes genych bapyr llythyr?
 Byddai yn dda genyf pe rhodd-
 ech i mi *sheet* [len].
 Mae'n rhaid i'r llythyr yma
 fyned heddyw.

Pa ddydd o'r mis ydyw?
 Y nawfed ar ugain ydyw.
 Yfory ydyw y cyntaf.
 A ydych agos wedi gorphen?
 Y mae yn mron yn amser y
 post.
 Yr wyf yn myned i arwyddo fy
 enw.

A oes genych rywbeth i'w
 ddyweyd?
 Anfonwch fy nghofion caredig.
 Pa le y mae y *blotting paper*
 [sugn-bapyr]?
 Beth yw y *direcsiwn* [cyfeir-
 iad]?

A blygasoch chwi y llythyr?
 Onid ydyw yn rhy drwm?
 Rhoddwch i mi *wafer* [lethen].
 Onid oes genych gŵyr selio?
 Wel! dyna chwi wedi ei flotio.
 Rhoddwch lythyrnod arno.
 Yn awr yr wyf wedi gorphen.
 Ewch âg ef i'r post. [hwyr].
 Mae arnaf ofn y bydd yn rhy
 Na chollwch ddim amser.

The Morning.

What! not up yet?
 You are up already!
 What an early riser you are!
 I have been up this hour,
 I generally rise early,

Y Bore.

Beth! heb gyfodi eto?
 Yr ydych wedi cyfodi yn barod!
 Y fath gyfodwr bore ydych!
 Yr wyf wedi cyfodi er's awr.
 Byddaf yn gyffredin yn cyfodi
 yn fore.

It is a very good habit,
How did you sleep last night?
Did you sleep well?
Very well. I never awoke all
night,

I feel quite fresh this morning,

And you, how did you sleep?

Not very well,
I could not get to sleep,
I never closed my eyes all
night,
I had such a fearful dream,

What did you dream about?

What a fine morning it is!
This is a lovely morning,
What a delightful day!
Shall we take a short walk?
We have plenty of time,
Breakfast will not be ready for
an hour,

We shall have an appetite,
What time did the sun rise?
It rises about four,
How fresh every thing looks!

What a delicious smell!
The dew is still on the ground,
It will be a warm day,

The Evening.

It begins to grow late,
It is getting quite dark,

How short the days are getting!

The long evenings are ap-
proaching,
Light the candles,
Close the shutters,
Pull down the blind,
Draw the curtains,

Arferiad da iawn ydyw.
Pa fodd y cysgasoch neithiwr?
A ddarfu i chwi gysgu yn dda?
Yn dda iawn. Ni ddeffroais
drwy y nos.

Yr wyf yn teimlo wedi adfywio
yn gwbl y bore yma.

A chwithau, pa fodd y darfu i
chwi gysgu?

Nid yn dda iawn.
Ni fedraswn ddechreu cysgu.
Ni chauais fy llygaid drwy y
nos.

Cefais y fath freuddwyd dy-
chrynllyd.

Am ba beth yr oeddych yn
breuddwydio?

Y fath fore hyfryd ydyw!
Y mae hwn yn fore anwy..
Y fath ddiwrnod hyfryd!
A gawn ni gymeryd tro byr.
Mae genym ddigon o amser.
Ni bydd bregwest yn barod
am awr.

Ni a gawn chwant at fwyd.
Pa bryd y cododd yr haul?
Y mae yn codi tua phedwar.
Mor siriol y mae pob peth
yn edrych!

Y fath arogl peraid!
Mae y gwllith eto ar y ddaiar.
Bydd yn ddiwrnod cynhes.

Y Prydnawn:

Y mae yn dechreu hwyrhau.
Y mae yn myned yn dywyll
iawn.

Mor fyr y mae y dyddiau yn
myned!

Y mae y prydawniau hirion
yn nesáu.

Goleuwch y canwyllau.

Cauwch y shutters.

Tynwch i lawr y blind.

Tynwch y curtains.

It is almost supper time, We shall soon be going to bed,	Mae hi agos yn amser swper. Byddwn yn fuan yn myned i'r gwely.
Is Mr. A. come home? Mr. A. has not come in yet, He is generally in early,	A ddaeth Mr. A. gartref? Ni ddaeth Mr. A. i mewn eto. Mae yn gyffredin i mewn yn gynnar. [danc.]
We must sit up for him, He keeps late hours, I don't think he will be long,	Rhaid i ni eistedd i fyny am. Mae yn cadw oriau hwyrion. Nid wyf yn meddwl y bydd yn hir.
It is about his time, What time do you go to bed?	Y mae hi o gwmpas ei amser. Pa amser y byddwch yn myned i'r gwely?
Generally about eleven, We never go to bed before ten,	Yn gyffredin tuag un ar ddeg. Ni byddwn byth yn myned i'r gwely cyn deg.
Did you hear a knock? Go and see, I think that was his knock,	A glywsoch chwi gnoc? Ewch ac edrychwch. Yr wyf yn meddwl mai ei gnoc ef oedd hwnyna.
Yes; it is he, I hope I have not kept you waiting,	Ië; efe ydyw. Yr wyf yn gobeithio na ched- wais chwi yn dysgwyl.
Just in time, Have you had supper?	Yn uniawn i'r amser. A gawsoch chwi swper?
It is a beautiful evening, How did you enjoy your walk to-night?	Y mae hi yn noswaith hyfryd. Pa fodd y darfu i chwi fwyn- hau eich tro heno?
Delightful. Very pleasant, Are you tired?	Yn hyfryd. Yn bleserus iawn. A ydych wedi blino?
Not very, Won't you sit down and rest?	Nid llawer. Oni eisteddwch chwi i lawr i orphwys?
No, thank you. I will go to bed,	Na wnaf, diolch i chwi. Mi a äf i'r gwely.
It is late, It is time to go to bed, Where is my candle?	Y mae hi yn hwyr. [gwely. Y mae hi yn amser myned i'r Pa le y mae fy nghanwyll?
Are the doors fastened?	A ydyw y drysau wedi eu sichrau?
Good night,	Nos da'wch.

The Spring.

It will soon be spring,

Y Gwanwyn.

Bydd yn wanwyn yn fuan.

Spring is come,
What a lovely spring!
How early the spring is this
year!
We have had little winter,
It is a very mild spring,
The season is very backward,

How backward every thing is,
The trees are budding,
How fast everything grows!

The hedges are getting quite
thick,
How nice and green the trees
look!

The fruit trees are covered with
blossoms,
The grass looks very well,

The flowers are peeping out,
The days begin to lengthen,

We are taking tea without
candles,
We can do without fire,
It is too warm for fire,

The Summer.

We shall have a hot summer,
What cold weather in summer!
Who would think this was
summer?

We have had but little summer
this year,
It is very sultry,
Have you cut your hay yet?

They are making hay,
When do you carry?
The hay harvest has begun,

We shall be mowing to-morrow,
I have a good crop of hay,
All the hay is down,

Y mae y gwanwyn wedi dyfod.
Y fath wanwyn hyfryd!
Mor gynnar y mae y gwanwyn
y flwyddyn hon! [auaf.
Ni chawsom ond ychydig o
Mae yn wanwyn tyner iawn.
Y mae y tymmor yn ddiwedd-
ar iawn.

Mor bell yn ol y mae pob peth!
Y mae y coed yn blaguro.
Mor gyflym y mae pob peth
yn tyfu!

Mae y gwrychoedd yn myned
yn dewion iawn.
Mor dlws a gwyrdd y mae y
coed yn edrych!

Mae y coed ffrwythau wedi eu
gorchuddio â blodau.
Mae y glaswellt yn edrych yn
dda iawn.

Mae y blodau yn tarddu allan.
Mae y dyddiau yn dechreu
hwyhau.

Yr ydym yn cymmeryd tê heb
ganwyllau.

Gallwn wneyd heb dân.
Mae hi yn rhygynhes i gael tân.

Yr Haf.

Ni a gawn haf poeth.
Y fath dywydd oer yn yr haf!
Pwy a feddyliai mai haf ydyw
hwn?

Nid ydym wedi cael ond ychydig o haf y flwyddyn hon.

Y mae hi yn fwl iawn.
A ydych wedi tori eich gwair
bellach?

Y maent yn trin gwair.
Pa bryd y byddwch yn cario?
Mae y cynauaf gwair wedi
dechreu.

Byddwn yn lladd yfory.
Y mae genyf gnwd da o wair
Y mae yr holl wair i lawr.

We are in the dog-days,
The roads are very dusty,
How sweet the flowers smell!

The longest day will soon be
here,

The summer is almost over,
What a short summer we have
had!

The days are already getting
shorter,

Do you like warm weather?

Yes; it agrees with me very
well.

I wish it were always summer,

Yr ydym yn nyddiau y cŵn.
Mae y ffyrdd yn llychlyd iawn.
Mor beraidd y mae y blodau
yn arogl!

Bydd y dydd hwyaf yma yn
fuan.

Mae yr haf drosodd o'r bron.
Y fath haf byr yr ydym wedi
ei gael!

Y mae y dyddiau yn byrhau
yn barod.

A ydych chi yn hoffi tywydd
cynhes?

Ydwyf; y mae yn dygymmod
â mi yn dda iawn.

Dymunwn iddi fod yn haf
gwastadol.

The Autumn.

Summer is over,
The leaves are beginning to fall,
The leaves are turning colour,
The grain is quite ripe,
The wheat harvest has begun,

Have you seen any corn cut
yet?

He has mowed all his barley,
We shall be reaping to-morrow,
The corn is light in the ear,

It is a heavy crop,
There is plenty of straw,
The harvest moon is full,

If the weather holds,
We shall have all the oats in
to-day,

The days are getting shorter,
The mornings begin to be
cold,

The evenings are getting
longer,

It is dark at six o'clock,

Y Cynauaf.

Mae yr haf drosodd.
Mae y dail yn dechreu syrthio.
Mae y dail yn troi eu lliw.
Mae y grawn yn hollolaeddfed.
Mae y cynauaf gwenith wedi
dechreu.

A welsoch chi ryw ŷd wedi
ei dori eto?

Mae wedi lladd ei holl haidd.
Byddwn ni yn medi yfory.

Y mae yr ŷd yn ysgafn yn y
dwysen.

Y mae yn gnwd trwm.

Y mae digon o wellt.

Y mae y lleuad gynauaf yn
llawn.

Os deil y tywydd.

Ni a gawn yr holl geirch i
mewn heddyw.

Mae y dyddiau yn byrhau.

Mae y boreuau yn dechreu
oeri.

Mae y prydawniau yn myned
yn hwy.

Mae hi yn dywyll chwech o'r
gloch.

We shall soon want fire,
Fire begins to be a comfort,

Bydd arnom eisieu tân yn fuan.
Mae tân yn dechreu bod yn
gysur.

The Winter.

Winter is coming,
How cold it is getting!
How dismal everything looks!

The trees and hedges are quite
bare,

Which do you like best, winter
or summer?

I like one as well as the other,
I am only comfortable at the
fire,

The shortest day is past,
I wish it were Christmas!

The river is frozen over,
Can you skate?

Does the ice bear?

The ice is two inches thick,

The frost lasted three weeks,
It was bitterly cold,
I wish winter was over,

It is too wet to go out,

One is obliged to stop in-doors,
What a clear starlight night!
I am sure it will freeze,
We have had a very severe
winter,

The weather is very mild,
We have had no winter at all,

The Fire.

Light the fire,
Is the fire lit?
Is there a good fire?
Put a little coal on the fire,
What a poor fire!
Stir the fire

Y Gauaf.

Mae y gauaf yn dyfod.
Mor oer y mae hi yn myned
Mor bruddaidd y mae pob petŷ
yn edrych!

Y mae y coed a'r gwrychoedŷ
yn hollol lwm.

Pa un ydych yn ei hoffi fwyaf,
y gauaf ynte yr haf?

Mae cystal genyf yn ail a'r llall.
Nid wyf yn gysurus ond wrth
y tân.

Mae y dydd byraf wedi passio.
Dymunwn iddi fod yn Nadolig.

Mae yr afon wedi rhewi drosti.
A fedrwrch chwi *skatio*?

A ydyw y rhew yn dal?

Mae y rhew yn ddwy fodfedd
o drwrch.

Parhaodd y rhew dair wythnos.
Yr oedd hi yn oer erwinol.

Dymunwn i'r gauaf fod dros-
odd.

Mae hi yn rhy wlyb i fyned
allan.

Mae yn rhaid i un aros yn y tŷ.
Y fath noswaith glir serenog!

Yr wyf yn sier y bydd iddi rewi.
Ni a gawsom auaf i'lym iawn.

Mae y tywydd yn dyner iawn.
Ni chawsom auaf o gwbl.

Y Tan.

Cynneuwch y tân.
A ydyw y tân wedi ei gynneu?
A oes yna dân da?
Rhoddwch ychydig lo ar y tân.
Y fath dân gwael!
Cynhyrfwch y tân.

Rake the ashes out,
Give me the poker,
Ring the bell for some coal,
Throw some small coal on the
back,
You have left the fire go out,

It is not quite out,
Go to get wood,
It must be lit again,
Come and make up the fire,
Make a good blazing fire,
Where are the tongs?
Go and fetch the bellows,
Blow the fire,
Don't blow too hard,

Have you seen the shovel?
Put some lumps on in front,

It is beginning to draw,
There will soon be a good fire,
Don't put too much on at first,

The room is full of smoke,
It begins to blaze,
Leave off blowing,
Sweep the hearth,
What a nice fire!
Let us sit by the fireside,

Who will sit in the corner?
I like to sit in front of the fire,

Throw a log of wood on,
Is the chimney clean?
When was it swept last?

The chimney is on fire!
Put your feet on the fender,

Rake the fire out,
Take off the lumps,
See that every spark is out,

Rhaciwch y lludw allan.
Rhoddwch i mi y *poker*.
Cenwch y gloch am ychydig lo.
Teflwch ychydig o lo mân y
tu cefn.

Yr ydych wedi gadael i'r tân
fyned allan.

Nid yw yn gwbl allan.
Ewch i geisio coed.
Rhaid ei gynneu eto.
Deuwch agnewch y tân ifyny.
Gnewch dân da goleu.
Pa le y mae yr efail?
Ewch i geisio y fegin.
Chwythwch y tân.

Peidiwch a chwythu yn rhy
galed.

A welsoch chwi y rhaw dân?
Rhoddwch ychydig o glapiau
ar y tu blaen.

Y mae yn dechreu tynu.
Bydd yma dân da yn fuan.
Peidiwch a rhoddi gormod
arno ar y cyntaf.

Mae yr ystafell yn llawn o fŵg.
Mae yn dechreu fflamio.
Gadewch heibio chwythu.
Ysgubwch yr aelwyd.
Y fath dân hyfryd!
Gadewch i ni eistedd wrth y
tân.

Pwy a eistedd yn y gongl?
Byddaf yn hoffi eistedd o flaen
y tân.

Teflwch ddarn o bren arno.
A ydyw y simne yn lân?
Pa bryd yr ysgubwyd hi ddiw-
eddaf?

Mae y simne ar dân!
Rhoddwch eich traed ar y
fender.

Rhaciwch y tân allan. [arno.
Cymmerwch y clapiau oddi
Edrychwch ar fod pob gwreich-
ionen allan.

To ask the Way.

Which is the way to . . . ?
Is this the nearest road to . . . ?
Am I going the right way to . . . ?

Does this road lead to . . . ?
Can you tell me the way to . . . ?

Which is my best way to go to . . . from here?

You have quite mistaken the way,

You are going quite wrong,

Which way ought I to go?

Go straight on,
You can't miss the way,
Take the first turning on the left,

Turn to the right,
Follow this path; it will take you there,

About how far is it?

Is it far from here?

Have I far to go?

Not much more than a mile,
About three miles and a half,
I don't think it is a mile,

It is full six miles,
You will come to a cross road,
Which way should I turn?

I ofyn y Ffordd.

Pa un yw y ffordd i . . . ?
Ai hon yw y ffordd agosaf i . . . ?
A ydwyf yn myned y ffordd iawn i . . . ?

Aywy ffordd hon yn arwaini . . . ?
A fedrwch chwi ddyweyd wrthyf y ffordd i . . . ?

Pa un yw fy ffordd oreu i fyned i . . . oddi yma?

Yr ydych yn hollol wedi camgymmeryd y ffordd.

Yr ydych yn myned yn hollol o chwith.

Pa ffordd y dylwn fyned?

Ewch rhag eich blaen.

Nid ellwch fethu y ffordd.

Cymmerwch y troad cyntaf ar y chwith.

Trowch ar y ddeheu.

Dilynwch y llwybr yma; efe a'ch cymmer yno.

O ddeutu pa mor bell ydyw?

A ydyw yn mhell oddi yma?

A oes genyf ffordd bell i fyned?

Nid llawer mwy na milltir.

O ddeutu tair milltir a hanner.

Nid wyf yn meddwl ei bod yn filltir.

Mae hi yn llawn chwe milltir.

Chwi a ddeuwch at groesffordd.

Pa ffordd y dylwn droi?

To change Money.

Have you got change?
Can you change me a sovereign?

Can you give me change for a shilling?

I don't think I can,

I can give you two sixpences,

I have no copper,

Do you want any silver?

I newid Arian.

A oes genych newid?
A fedrwch chwi newid sovren [penadur] i mi?

A fedrwch chwi roddi newid i mi am swllt?

Nid wyf yn meddwl y medraf.

Medraf roddi i chwi ddau chwecheiniog.

Nid oes genyf bres. [Ion?

A oes arnoch eisieu arian gwyn-

No; I want gold,
Go and change it at the next
shop,
I have not got change,
I will go and try,
Have you got it changed?
Yes; here is the change,
Where did you get it,
Is this a good shilling?
This does not seem a good one,

Let me look at it,
Sound it,
It does not sound well,
I think it is a bad one,

It is good for nothing,
Take it back,
Are the rest good?
I think they are,
There is a good deal of bad
money about,

To enquire for any one.
Do you know any body here of
the name of N—?
Is there not a Mr. N— living
somewhere here?
I know him perfectly well,

I don't know any body of that
name,
Yes; I believe there is,
Do you know him?
Yes; there is a person of that
name,
Can you tell me where he lives?

Does he live far from here?

Whereabouts does he live?
He lives close by,
That is his house, straight be-
fore you,
He lives in Castle street,

Nac oes; mae arnaf eisieu aur.
Ewch a newidiwch ef yn y siop
nesaf.

Nid oes genyf newid.
Mi a äf ac a geisiaf.
A gawsoch chwi ei newid?
Do; dyma y newid.
Yn mha le y cawsoch ef?
A ydyw hwn yn swllt da?
Nid ydyw hwn yn ymddangos
yn un da.

Gadewch i mi edrych arno.
Swniwch ef.
Nid yw yn swnio yn dda.
Yr wyf yn meddwl ei fod yn
un drwg.

Nid yw yn dda i ddim.
Cymmerwch ef yn ol.
A ydyw y gweddili yn dda?
Yr wyf yn meddwl eu bod.
Mae llawer iawn o arian drwg
o gwmpas.

I ymofyn am unrhyw un.
A ydych yn adnabod unrhyw
berson yma o'r enw N—?
Onid oes yma un, Mr. N—, yn
byw yn rhywle yma?
Yr wyf yn ei adnabod yn ber-
ffaith dda.

Nid wyf yn adnabod unrhyw
berson o'r enw yna.
Oes; yr wyf yn credu fod.
A ydych yn ei adnabod ef?
Oes; y mae yma person o'r
enw yna.

A fedrwrch chwi ddyweyd wrth-
yf pa le y mae yn byw?
A ydyw efe yn byw yn mhell
oddi yma?

Tua pha le y mae yn byw?
Y mae yn byw yn ymyl.
Dyna ei dŷ, yn uniawn o'ch
blaen.
Mae yn byw yn Heol y Castell.

He lives about five minutes'	Mae yn byw o ddeutu taith
walk from here,	pum mynyd oddi yma.
Can you direct me to his	A fedrwech chwi fy nghyfeirio
house?	i'w dŷ?
Which way had I better go?	Pa ffordd fyddai oreu imi fyned?
I am going that way myself,	Yr wyf yn myned y ffordd yna
	fy hunan.
I will accompany you,	Mi a ddeuaf gyda chwi.
I will show you where he lives?	Mi a ddangosaf i chwi pa le y
	mae yn byw.
There he is, standing at the	Dacw fo, yn sefyll wrth y
door,	drws.

Sewing.

I want a needle,
What are you going to sew?

I am going to mend my gown,
Will you lend me your thimble?

This needle is too fine,
Have n't you got a larger?
Here is another,
Thread it,
This thread will not go through
the eye,
Take this black thread,
Have you any worsted?
What do you want it for?
To darn my stocking,
Will black do?
I have n't got any other,
This colour will not do,
It is too dark,
It is too light,
Have you finished your apron?

Not quite,
I have n't put the strings to it,

I had something else to do,

What have you been doing?
I have been hemming a pocket
handkerchief,

Gwnio.

Mae arnaf eisieu nydwydd.
Beth yr ydych yn myned i'w
wnio? [ngown.
Yr wyf yn myned i drwsio fy
A roddwch chwi fenthyg eich
gwniadur i mi? [fain.
Mae y nydwydd hon yn rhy
Onid oes genych un fwy?
Dyma un arall.
Rhoddwch edaf ynddi.
Nid ä yr edaf hon drwy y
llygad.
Cymmerwch yr edaf ddu yma.
A oes genych ddim *worsted*?
I ba beth ymae arnocheieisieu?
I frodio fy hosan.
A wna du y tro?
Nid oes genyf ddim arall.
Ni wna y lliw hwn y tro.
Y mae yn rhy dywyll.
Y mae yn rhy oleu.
A ydych wedi gorphen eich
arffedog?
Nid yn gwbl.
Nid wyf wedi rhoddi y llinyn-
au wrthi.
Yr oedd genyf ryw beth arall
i'w wneyd.
Beth a fuoch chwi yn ei wneyd?
Bûm yn hemio cadach poced.

I shall be glad if you would stitch a collar for me,	Byddai yn dda genyf pe gwnaech bwytho coler i mi.
Have you set the buttons?	A ydych wedigosod y botymau?
Please to mend my gloves,	A welwch chwi yn dda drwsio fy menyg?
One stitch in time saves nine,	Mae un pwyth mewn pryd yn arbed naw.

The Fruit-garden.

Yr Ardd-ffrwythau.

Will you take a turn in the garden?	A gymmerwch chwi dro yn yr ardd?
With great pleasure,	Gyda phleser mawr.
Is there much fruit this year?	A oes llawer o ffrwythau y flwyddyn hon?
There is a good show of blos- som,	Y mae llawer iawn o flodau yn ymddangos.
All the apple buds are blighted,	Y mae holl flodau yr afalau wedi eu deifio.
How this tree is loaded!	Fel y mae y pren hwn wedi ei lwytho!
This is a very good year for currants,	Mae hon yn flwyddyn dda am <i>gurrants</i> .
Gather some of those straw- berries,	Cesglwch rai o'r mefus yna.
Are the cherries ripe yet?	A ydyw y <i>cherries</i> yn aeddfed bellach?
How nice and red they look!	Mor nais a chochion y maent yn edrych!
Can't you reach them?	Oni fedr wch chwi eu hestyn?
They want picking,	Mae arnynt eisieu eu pigo.
Shake that apple tree,	Ysgydwch y pren afalau yna.
This tree bears well,	Mae y pren hwn yn cynnyrchu yn dda.
How thick they are!	Mor dewion y maent!
What a quantity of fruit you have!	Y fath doraeth o ffrwyth sydd g nych!
I shall be happy to share it with you,	Bydd yn dda genyf ei ranu gyda chwi.
Is your garden as large as this?	A ydyw eich gardd chwi gym- maint a hon? [fechan.
I have but a small garden,	Nid oes genyf fi ond gardd
This is a bad year for grapes,	Mae hon yn flwyddyn wael am rawnwin.
They have generally failed,	Maent wedi methu bron yn mhob man.

These trees want pruning,
 When did you graft them?
 I intend planting more,
 Have you got any stocks?
 Will they bear moving?
 You had better transplant some
 of these,

The Flower-garden.

You have not seen my flowers,
 Come and have a look at my
 flowers,
 How are your flowers getting
 on?
 They look well,
 These are very pretty,

The garden begins to look
 pleasant,
 The roses are all out,
 What flower is this?
 What is the name of this
 flower?

Are you fond of violets?
 What a delicious smell!
 How sweet it smells!
 You have a fine bed of gilli-
 flowers,
 May I pluck a rose?
 Gather a nosegay to take home,

Take care of the thorns,
 There is no rose without thorns,
 This is a fine one,
 Don't crush it,
 You keep your garden very
 clean,
 You have a fine collection of
 flowers,
 The walks are not in good
 order,

Mae ar y coed hyn eisieu eu
 tocio.
 Pa bryd y darfu i chwi eu
 himpio?
 Yr wyf yn bwriadu planu
 chwaneg.
 A oes genych wreiddiau?
 A oddefant eu symmud?
 Gwell i chwi drawsblanu rhai
 o'r rhai hyn.

Yr Ardd-flodau.

Nid ydych wedi gweled fy
 mlodau.
 Deuwch a chymmerwch olwg
 ar fy mlodau.
 Pa fodd y mae eich blodau yn
 myned yn mlaen?
 Maent yn edrych yn dda.
 Mae y rhai hyn yn brydferth
 iawn.
 Mae yr ardd yn dechreu edrych
 yn hyfryd.
 Mae y rhosynau i gyd allan.
 Pa flodeuyn yw hwn?
 Beth yw enw y blodeuyn hwn?

A ydych yn hoff o *violets*?
 Y fath arogl peraidid!
 Mor hyfryd y mae yn arogl!
 Mae genych wely braf o *gilli-
 flowers* [blodau Gorphenaf].
 A allaf fi dynu rhosyn?
 Cesglwch flodeu-glwm i'w
 gymmeryd gartref.
 Cymmerwch ofal rhag y pigau.
 Nid oes un rhosyn heb bigau.
 Mae hwn yn un braf.
 Peidiwch ei wasgu.
 Yr ydych yn cadw eich gardd
 yn lân iawn.
 Mae genych gasgliad hardd o
 flodau.
 Nid yw y rhodfeydd mewn
 trefn dda.

They want rolling,
A garden is very expensive,
What a beautiful colour!
Put this in your coat,
What is it we smell?
Do you smell the sweet briar?

Cut me a slip,
Give me a sprig,
I should like some of the seed,
Where did you get the seed?
Would you like a slip?
It was given me by a gardener,
Do you leave them out in the
winter?

They are very hardy,
They can't bear the cold,
It requires great care,
We water them every day,

The Kitchen-garden.

Where is the kitchen-garden?
Now I must see your kitchen-
garden,
How green everything looks
after the rain!
We wanted it very much,

A little rain would do good,
How fast everything grows!

When did you plant potatoes?
How do your potatoes get on?

Are the potatoes sound?
They are rather watery,
What a quantity of cabbage!
We use a great many in the
family,

Have you gathered peas yet?
There is a good crop of beans,
I am very fond of them,
Your peas are early,
What a fine bed of onions!

Mae arnynt eisieu eu rowlio.
Mae gardd yn gostus iawn.
Y fath liw prydferth!
Rhoddwch hwn yn eich côb.
Beth yr ydym yn ei aroglï?
A ydych chiwi yn aroglï y fieren
bêr?

Torwch i mi sprigyu.
Rhoddwch i mi frigyn.
Dymunwn gael peth o'r hâd.
Yn mha le y cawsoch yr hâd?
A hoffech chiwi sprigyn?
Rhoddwyd ef i mîgan arddwr.
A ydych yn eu gadael allan
yn y gauaf?

Maent yn galed iawn.
Nis gallant oddef yr oerni.
Mae yn gofyn gofal mawr.
Yr ydym yn eu dyfrhau bob
dydd.

Yr Ardd-egin.

Yn mhaley mae yr ardd-egin?
Yn awr rhaid i mi gael gweled
eich gardd-egin.

Mor wyrdd y mae pob peth
yn edrych ar ol y gwlaw!
Yr oedd arnom angen mawr
am dano.

Gwnai ychydig o wlaw ddaioni.
Mor gyflym y mae pob peth
yn tyfu?

Pa bryd y planasoch bytatws?
Pa fodd y mae eich pytatws
yn dyfod yn mlaen?

A ydyw y pytatws yn iach?
Y maent yn lled ddyfrllyd.
Y fath doraeth o gabbage!
Yr ydym yn defnyddio llawer
iawn yn y teulu.

A ydych wedi hel pys eto
Mae yma gnwd da o ffa.
Yr wyf yn hoff iawn o honynt.
Mae eich pys yn gynnar
Y fath wely braf o winwyn!

They want thinning,	Mae arnynt eisieu eu teneuo.
These cabbages have no hearts,	Nid oes gan y <i>cabbage</i> hyn galonau.
Where are the carrots?	Pa le y mae y moron?
What turnips are these?	Pa faip yw y rhai hyn?
I don't like that sort,	Nid wyf yn hoffi y math yna.
They are the most profitable,	Hwy yw y rhai mwyaf proffit-iol.
The lettuces are over yonder,	Mae y <i>lettuce</i> drosodd acw.
They are the other side of the garden,	Maent yr ochr arall i'r ardd.
When shall you be raising potatoes?	Pa bryd y byddwch yn codi pytatws? [i'w tori.
The cauliflowers are fit to cut,	Mae y <i>cauliflowers</i> yn barod
The peas are already a good size,	Mae y pys yn barod o faintioli da.
Have you begun gardening yet?	A edrych wedi dechreu garddu eto?
Is it not rather early?	Onid yw hi braidd yn gynnar?
I have got everything in,	Yr wyf wedi cael pob peth i mewn.
I will wait for the fine weather,	Mi a arosaf am y tywydd teg.

The Road.

Y Ffordd.

Will you come for a walk?	A ddeuwch chwi am dro?
Lét us go for a walk,	Gadewch i ni fyned am dro.
It will be pleasant walking,	Bydd yn bleserus i gerdded.
The rain has laid the dust,	Mae y gwaw wedi gostwng y llwch.
How dusty the roads are!	Mor llychlyd y mae y ffyrdd!
Dust is better than mud,	Mae llwch yn well na dlad.
It is very dirty,	Y mae yn fudr iawn.
We must pick our way,	Rhaid i ni bigo ein ffordd.
Walk on your toes,	Cerddwch ar flaenau eich traed.
Turn up your trousers,	Trowch i fyny eich trousers.
Hold up your dress,	Deliwch i fyny eich gwisg.
Don't splash so,	Peidiwch a <i>splashio</i> fel yna.
Are you ready to start?	A ydych yn barod i gychwyn?
Yes; make haste,	Ydwyf; brysiwch.
Don't be long,	Peidiwch a bod yn hir.
I am waiting for you,	Yr wyf yn aros am danoch.
I will be with you in a minute,	Byddaf gyda chwi mewn mynyd.
Now I am ready,	Yn awr yr wyf yn barod.
Which way shall we go?	Pa ffordd y cawn ni fyned?

Whichever way you like,
Let us go across the fields,

Is n't the grass wet?
We can keep on the path,
Had we better take an umbrella?

Perhaps it would be safer,
Let us go through the wood,

We shall be sheltered from
the sun,
Let us walk in the shade,

Which is the path?
Let us take this footpath,

We will not go very far,
I must not be long away,

How far shall we go?
We will turn back soon,
Let us return the nearest way,

I want to be home in good
time,
It is quite early yet,
This is a very pleasant road,
What a nice walk we have
had!

Do you feel tired?
I am not tired,
We shall be home in half an
hour,
My feet are quite blistered,

You are a poor walker!
I am not such a good walker
as you,
I can walk any distance,

Shall we run?
I am quite out of breath,
Here we are again !,

Pa ffordd bynag a ddewisoch.
Gadewch i ni fyned ar draws
y caeau.

Onid yw y glaswellt yn wlyb?
Gallwn gadw ar y llwybr.
Afyddai yn well i ni gymmeryd
umbrella?

Efallai y byddai yn fwy diogel.
Gadewch i ni fyned drwy y
coed.

Cawn ein cysgodi rhag yr haul.
Gadewch i ni gerdded yn y
cysgod.

Pa un yw y llwybr?
Gadewch i ni gymmeryd y
llwybr troed yma.

Nid awn yn mhell iawn.
Rhaid i mi beidio bod yn hir
i ffordd.

Pa mor bell y cawn ni fyned?
Ni a drown yn ol yn fuan.
Gadewch i ni ddychwelyd y
ffordd agosaf.

Mae arnaf eisieu bod gartref
mewn amser da.
Mae hi yn gynnar iawn eto.
Mae hon yn ffordd hyfryd iawn.
Y fath dro hyfryd yr ydym
wedi ei gael!

A ydych yn teimlo yn flinedig?
Nid wyf yn flinedig.
Byddwn gartref yn mhen han-
ner awr.

Mae fy nhraed wedi hollo.
flistro.

Yr ydych yn gerddwr gwael!
Nid wyf y fath gerddwr da a
chwi.

Medraf gerdded unrhyw bell-
der.

A gawn ni redeg?
Yr wyf yn gwbl allan o anadl.
Dyma ni yma eto!

At a Draper's shop.

Let us go a-shopping,
Do you want to buy anything?

Will you come with me to the
shop?

I want to buy something,

Would you please to show me
some ribbons?

What colour do you wish?

Let me see some,

This is too narrow,

Have n't you got any wider?

Not quite so dark,

This is too light,

How much is this a yard?

It is twopence halfpenny a
yard,

Is that the lowest price?

Can't you take any less?

We never make two prices,

It is not worth so much,

This is quite the fashion,

Don't you think it is too dear?

They are all of the same price,

I will take these,

Would you like to see any
more?

Show me some stockings,

These are not warm enough,

They are the finest lamb's wool,

I prefer worsted,

How do you sell them?

They are eighteen pence a pair,

Have you any a size larger?

I think these will fit you,

Mewn siop Brethynwr.

Gadewch i ni fyned i siopa.

A oes arnoch eisieu prynu
rhywbeth?

A ddeuwch chwi gyda mi i'r
siop?

Mae arnaf eisieu prynu rhyw-
beth.

A welwch chwiyn ddaddangos
i mi ychydig o ribanau?

Pa liw yr ydych yn ei
ddewis?

Gadewch i mi weled rhai.

Mae hon yn rhy gul.

Onid oes genych rai lletach?

Nid yn hollol mor dywyll.

Mae hon yn rhy oleu.

Pa faint y llath yw hon?

Mae yn ddwy geiniog a dimai
y llath.

Ai dyna y pris isaf?

Oni fedrwech chwi gymmeryd
llai?

Nid ydym byth yn gwneyd dau
bris.

Nid yw yn werth cymmaint.

Dyma yn gwbl y ffasiwn.

Onid ydych yn meddwl ei fod
yn rhy ddrud?

Maent oll o'r un bris.

Mi a gymmeraf y rhai hyn.

A ddewisech chwi weled
rhagor?

Dangoswch i mi hosanau.

Nid yw y rhai hyn yn ddigon
cynhes.

Y maent o'r gwlan ŵyn goreu.

Gwell genyf *worsted*.

Sut yr ydych yn eu gwerthu?

Maent yn ddeunaw ceiniog y
pâr.

A oes genych rai un radd yn
fwy?

Yr wyf yn meddwl y gwna y
rhai hyn eich fficio.

- Do they shrink in washing? A ydynt yn myned i mewn wrth eu golehi?
- I will not give more than fifteen pence, Ni roddaf chwaneg na phymtheg ceiniog.
- I can't take it—it is too little, Nis gallaf ei gymmeryd—mae yn rhy fychan.
- I hope you will favour me with your custom another time, Mi a obeithiaf y ffafriwch # â'ch cwsmeriaeth dro eto.
- Show me some cloth, if you please, Dangoswch i mi frethyn, os gwelwch yn dda.
- I want some cloth for a coat, Mae arnaf eisieu brethyn at gôb.
- Do you wish for the best? A ydych yn dymuno y brethyn goreu?
- How much a yard is the best? Pa faint y llath yw y goreu?
- We have it from ten shillings to two pounds, Mae genym beth o ddeg swllt i ddwy bunt.
- We have some very good at fifteen shillings, Mae genym beth da iawn am bymtheg swllt.
- We have different prices, Mae genym wahanol brisiau.
- This is a very fine cloth, Mae hwn yn frethyn main iawn.
- Do you think this would wear well? A ydych yn meddwl y gwisga hwn yn dda?
- It feels nice and soft, Mae yn teimlo yn nais ac ystwyth.
- I should like a little heavier cloth rather, Dewiswn frethyn ychydig yn drymach yn hytrach.
- This is a summer cloth, Brethyn haf ydyw hwn.
- How much cloth does it take to make a coat? Pa faint o frethyn a gymmer i wneyd côb.
- It takes exactly two yards, Fe gymmer ddwy lath union.
- I must have a waistcoat too, Mae yn rhaid i mi gael gwas-cod hefyd.
- Will you have the waistcoat off the same piece? A gymmerwch chwi y wascod o'r un darn?
- No: I think I will have the waistcoat to match the trousers, Na wnaif: yr wyf yn meddwl y cymmeraf y wascod i gyfateb i'r trousers.
- Have you any pretty patterns? A oes genych chwi ddim patrymau tlysion?
- Show me some coloured woollens, Dangoswch i mi frethynau llw.
- There is plenty of choice, Dyna ddigon o ddewis.
- Will this wash? A wna hwn olchi?
- Is this a fast colour? A ydyw hwn yn lliw a saif?

I want something that washes,	Mae arnaf eisieu rhywbeth a olcha.
This colour is too dark,	Mae y lliw hwn yn rhy dywyll.
I don't like this pattern,	Nid wyf yn hoffi y patrwn hwn.
This will soon get dirty,	Fe ä hwn yn fudr yn fuan.
It will wash and look like new,	Efe a olcha ac a edrych fel newydd.
Cut me off enough for a trousers and waistcoat,	Torwch i mi ddigon at <i>drousters</i> a gwascod.
Put trimmings also,	Rhoddwch <i>drimmings</i> hefyd.
Some silk lining for the coat,	Ychydig o <i>lining</i> sidan i'r gôb.
What buttons do you like?	Pa fotymau a ddewiswch?
I prefer cloth buttons,	Gwell genyf fotymau brethyn.
Don't let them be too large,	Na adewch iddynt fod yn rhy fawr.
Is there anything else?	A oes rhywbeth arall?
Nothing more to-day,	Dim chwaneg heddyw.
Where shall I send them?	I ba le y caf eu danfon?
Send them to the tailor,	Anfonwch hwynt i'r teiliwr.
Let me have the bill,	Gadwch i mi gael y <i>bill</i> [dyleb].
I think you are dear,	Yr wyf yn meddwl eich bod yn ddru.
I could not sell for less,	Nid allwn werthu am lai.
You know I am a good customer,	Yr ydych yn gwybod fy mod yn gwsmer da.
I always ask the lowest price,	Byddaf yn wastad yn gofyn y pris isaf.
Have you receipted the bill?	A ydych chwi wedi llawnodi y <i>bill</i> [dyleb]?
Here it is. I am much obliged to you.	Dyma fo. Yr wyf yn dra rhwymedig i chwi.

At a Hatter's shop.

I want a hat,
 Show me some hats, if you please,
 Allow me to take the size of your head,
 What price do you wish?
 I should like a pretty good one,
 This is fourteen shillings,

Mewn siop Hetiwr.

Mae arnaf eisieu het.
 Dangoswch i mi rai hetiau, os gwelwch fod yn dda.
 Caniatewch i mi gymmeryd maintioli eich pen.
 Pa bris ydych yn ei ddewis?
 Dewiswn gael un led dda.
 Mae hon yn bedwar swllt ar ddeg.

That is more than I intended giving,	Mae hyny yn fwy nag y bwr- iedais ei roddi.
Have n't you got any cheaper?	Onid oes genych rai rhatach?
Here is one I can sell for ten shillings,	Dyma un y gallaf ei gwerthu am ddeg swllt.
This brim is too broad,	Mae y cantel yma yn rhy lydan.
The crown is too high,	Mae y coryn yn rhy uchel.
I don't like the shape,	Nid wyf yn hoffi y ffurf.
It is rather too large,	Mae hi braidd yn rhy fawr.
Please to try this one on,	Gwelwch yn dda dreio hon.
I think this will suit you,	Yr wyf yn meddwl y gwna hon eich tro.
That becomes you very well,	Mae honyna yn gweddu i chw' yn dda iawn.
I like this; what is the price?	Yr wyf yn hoffi hon; beth yw y pris?
The band is rather wide,	Mae y <i>band</i> braidd yn llydan.
When can you send it home?	Pa bryd y gallwch ei danfon gartref?
I will send it immediately,	Mi a'i danfonaf yn ddioedi.
I shall rely upon you,	Mi a ymddiriedaf ynoch.

With a Tailor.

Gyda Theiliwr.

Will you take my measure for a coat?	A gymmerwch chwi fy mesur i am gôb?
I want you to measure me,	Mae arnaf eisieu i chwi fy mesur i.
How will you have it made?	Pa fodd y cymmerwch ei gwneyd?
Make it as they wear them now,	Gwnewch hi fel y maent yn eu gwisgo yn awr.
Measure me for a waistcoat too,	Mesurwch fi am wascod hefyd.
How long will you have it?	Pa mor laes y mynwch hi?
Don't let it come down quite so low,	Na adewch iddi ddyfod i lawr yn llawn mor isel.
They wear them long now,	Y maent yn eu gwisgo yn llaes yrŵan.
That's the fashion now,	Dyna y ffasiwn yn awr.
Yes; but it is a ridiculous fashion,	Ië; ond y mae hi yn ffasiwn ffol.
Make the buttons of the same stuff,	Gwnewch y botymau o'r un defnydd.
Do you like pockets in your trousers?	A ydych yn dewis pocedau yn eich trousers?

Put one on each side,	Rhoddwch un ar bob ochr.
Don't make the trousers too tight in the legs,	Na wnewch y <i>trousers</i> yn rhy dŷnion yn y coesau.
When can I have them?	Pa bryd y gallaf eu cael?
Can I have them this week?	A allaf fi eu cael yr wythnos hon?
You shall have them by the end of the week,	Cewch hwynt erbyn diwedd yr wythnos.
They will be ready next week,	Byddant yn barod yr wythnos nesaf.
Let me have them before the Sabbath,	Gadewch i mi eu cael cyn y Sabbath.
You shall be sure to have them,	Byddwch yn sicr o'u cael.
Have you brought my coat?	A ddaethoch chwi a fy nghôb?
Yes, Sir: here it is,	Do, Syr: dyma hi.
You are a man of your word,	Yr ydych yn ddyn i'ch gair.
Let me try it,	Gadewch i mi ei threio.
Let us see how it fits me,	Gadewch i ni weled pa fodd y mae hi yn fy ffitio.
The sleeves are too long,	Mae y llewys yn rhy hirion.
They wear them long now, Sir,	Maent yn eu gwisgo yn hir yrŵan, Syr.
It is tight under the arms,	Mae hi yn dŷn o dan y breichiau.
It seems rather long,	Mae hi yn ymddangos braidd yn hir.
How does it fit behind?	Pa fodd y mae hi yn ffitio y tu ol?
Are there any wrinkles between the shoulders?	A oes yna grychiadau rhwng yr ysgwyddau?
It fits you beautifully,	Mae hi yn eich ffitio yn rhagorol.
It could not fit better,	Nis gallasai ffitio yn well.
The trousers are tight round the middle,	Mae y <i>trousers</i> yn dŷnion o gwmpas y canol.
I should like them a little shorter,	Dymunwn hwy ychydig yn fyrach.
Take them home and alter them,	Cymmerwch hwynt gartref, a chysnewidiwch hwynt.
Let me have them back soon,	Gadewch i mi eu cael yn ol yn fuan.
You shall have them this evening,	Cewch hwynt y prydnewn heddyw.
Don't disappoint me,	Peidiwch fy siomi.
I will take care not to do so,	Cymmeraf ofal rhag gwneyd.

With a Shoemaker.

Gyda Chrydd.

- Have you any nice softleather? A oes genych ddim lledr nais ystwyth?
- I have just had in a fresh supply, Yr wyf newydd gael cyflenwad ffres i mewn.
- Then measure me for a pair of shoes, Felly mesurwch fi am bâr o esgidiau.
- Make them large enough, Gwnewch hwynt yn ddigon o faint.
- Let them be easy, Gadewch iddynt fod yn esmwyth.
- I like a shoe to fit well, Byddaf yn hoff o esgid yn ffitio yn dda.
- What kind of toes do you like? Pa fath flaenau fyddwch chwi yn eu dewis?
- Do you like the toes round or square? Pa un ai yn grwn ai yn sgwâr y byddwch yn dewis y blaenau?
- I don't like narrow toes, Nid wyf yn hoff o flaenau cul.
- Make the heels rather high, Gwnewch y sodlau yn lled uchel.
- Would you please to try them, A welwch chwi yn dda eu treio?
- Let me see them, Gadewch i mi eu gweled.
- Have you got a shoehorn? A oes genych chwi gorn esgid?
- They are too small, Maent yn rhy fychain.
- I cannot get my foot in, Nis gallaf gael fy nhroed i mewn.
- They pinch my toes, Maent yn gwasgu fy mysedd.
- They are not large enough, Nid ydynt yn ddigon o faint.
- I cannot wear them, Nis gallaf eu gwisgo.
- They will come to your feet, Hwy a ddeuant at eich traed.
- But I don't choose to be lamed in the mean time, Ond nid wyf yn dewis cael fy nghloff i yn y cyfamser.
- I cannot walk in them, Nis gallaf gerdded ynddynt.
- I do not want to get corns, Nid oes arnaf eisieu cael cynn.
- This is not good leather, Nid yw hwn yn lledr da.
- The soles are too thin, Mae y gwadnau yn rhy deneu.
- Put good stout soles, Rhoddwch wadnau cryfion da.
- Would you like nails in the heels? A ddewisoch chwi hoelion yn y sodlau?
- I am sure these were never made for me, Yr wyf yn sicr na wnaed y rhai hyn erioed i mi.
- Take them away, and make me another pair, Cymmerwch hwynt ymaith, a gwnewch bâr arall i mi.
- Let me have them as soon as possible, Gadewch i mi eu cael mor fuan ag y mae yn bosibl.

I have got some boots that want mending,	Mae genyf fotasau ag sydd eisieu eu trwsio.
They are cracked at the side,	Maent wedi crecio yn yr ochr.
Put a neat piece on,	Dodwch ddarn taclus arno.
They want soling and heeling,	Mae arnynt eisieu eu gwadnu a'u sodli.
Send them all home together,	Danfonwch hwynt gartref i gyd gyda'u gilydd.

At a Grocer's shop.

Mewn siop Grocer.

Have you any good tea?	A oes genych dê da?
Will you have it all black?	A gymmerwch chwi ef oll yn ddu?
I prefer it mixed,	Gwell genyf ef wedi ei gym- mysgu.
How much is it a pound?	Pa faint y pwys ydyw?
The best is five shillings a pound,	Mae y goreu yn bum swllt y pwys.
We have some very good at four shillings,	Mae genym beth da iawn am bedwar swllt.
What is the price of green tea?	Beth ydyw pris tê gwyrdd?
That is a little dearer,	Mae hwnw ychydig yn ddrut- ach.
I will take a quarter of four shilling black,	Cymmeraf chwarter o dê du pedwar swllt.
I hope it will be better than the last,	Yr wyf yn gobeithio y bydd yn well na'r diweddaf.
This is a beautiful tea,	Mae hwn yn dê rhagorol.
I am sure you will like the flavour,	Yr wyf yn sier y byddwch yn hoffi ei flas.
We have some excellent coffee,	Mae genym goffi rhagorol.
Do you recommend it?	A ydych yn ei ganmawl?
I am sure you will like it,	Yr wyf yn sier yr hoffwch ef.
Will you have it whole or ground?	A gymmerwch chwi ef yn gyfan, ynte wedi ei falu?
Please to give me half a pound of fresh ground coffee?	Gwelwch yn dda rod-di i mi hanner pwys o goffi newydd ei falu.
I want some sugar too,	Mae arnaf eisieu sugr hefyd.
Do you wish it white or brown?	A ydych yn ei ddewis yn wyn ynte yn goch?
I will take a pound of each,	Mi a gymmeraf bwys o bob un.
The white is seven pence, and the brown four pence, a pound,	Mae y gwyn yn saith geiniog, a'r coch yn bedair ceiniog, y pwys.

I thought sugar was getting up,	Yr oeddwn yn meddwl fod sugr yn codi.
Tea is getting cheaper,	Mae tê yn dyfod yn rhatach.
They have lessened the duty,	Maent wedi lleihau y <i>duty</i> .
What else shall I have the pleasure of serving you with?	Pa beth arall y caf y pleser o'i estyn i chwi?
I think I want some spices,	Yr wyf yn meddwl fod arnaf eisieu <i>spices</i> .
Give me an ounce of pepper,	Rhoddwch i mi wns o bupur.
I want some mustard too, and salt,	Mae arnaf eisieu mwstard hefyd, a halen.
Don't you want any candles?	Onid oes arnoch eisieu canwyllau?
Well, you may give me a couple of pounds,	Wel, gellwch roddi i mi gwpl o bwysi.
How many in the pound?	Pa nifer yn y pwys?
I generally burn sixes,	Byddaf yn gyffredin yn llosgi chwechau.
Are they not rather yellow?	Onid ydynt yn lled felynion?
Tie them up carefully,	Rhwymwch hwynt i fyny yn ofalus.
Mind you don't break them,	Gofalwch na thorwch hwynt.
Have you any good soap?	A oes genych ddim sebon da?
I should like a few pounds of soap,	Mi a ddymunwn ychydig o bwysi o sebon.
Give me half a pound of yellow soap,	Rhoddwch i mi hanner pwys o sebon melyn.
That will be all now,	Dyna fydd y cwbl yn awr.
I don't want anything else,	Nid oes arnaf eisieu dim arall.
Pack it all up, and send after me directly,	Paciwch y cwbl i fyny, ac anfonwch ar fy ol yn ddioedi.
How much does it come to?	I ba faint y mae yn dyfod?
I have not made out the bill,	Nid wyf wedi gwneyd allan y <i>bill</i> [dyleb].
Send the bill along with it,	Anfonwch y dyleb gydag ef.
Put it down to my account,	Rhoddwch ef i lawr at fy nghyfrif i.
I shall not pay you now,	Ni thalaf i chwi yn awr.
That is of no consequence,	Nid yw hyny o un pwys.
I will send to fetch it,	Anfonaf i'w geisio.
I will call for it on my way back,	Mi alwaf am dano ar fy ffordd yn ol.
I will leave it here for a short time,	Mia'i gadawaf yma am ychydig amser.
Will it be in your way?	A fydd ef ar eich ffordd?

Please to put it on oneside for me,	Gwelwch yn dda ei rod-di o'r naill du i mi.
You had better let me send it,	Gwell i chwi adael i mi ei ddanfôn.
I will not trouble you,	Ni roddaf y drafferth i chwi.
It is no trouble at all,	Nid yw yn un trafferth o gwbl.
It will be at home as soon as you,	Bydd gartref cyn gynted a chwithau.

At a Baker's shop.

Mewn siop Pobydd.

How often do you bake?	Pa mor fynych yr ydych yn crasu?
The oven is heated every morning,	Mae y pobdy yn cael ei dwymno bob bore.
How much a bushel is flour?	Pa faint y pwysel ydyw blawd?
What is the price of flour now?	Beth yw pris blawd yn awr?
How many pounds of flour do you give for a shilling?	Pa sawl pwys o flawd yr ydych yn ei rod-di am swllt?
Wheat is getting up,	Mae gwenith yn codi.
Bread will soon be dear,	Bydd bara yn ddrud yn fuan.
What is the price of the quartern loaf?	Beth yw pris y <i>quartern loaf</i> ?
Have you any fresh bread?	A oes genych chwi fara ffres?
This was baked yesterday,	Mae hwn wedi ei grasu ddoe.
This is quite warm from the oven?	Mae hwn yn gynhes o'r pobdy.
I want a loaf of stale bread,	Mae arnaf eisieu torth o hen fara.
This is not a very good colour,	Nid yw hwn yn lliw da iawn.
Have you any barley bread?	A oes genych chwi fara haidd?
It is rather heavy,	Y mae yn lled drwm.
Is n't it a little close,	Onid yw braidd yn ddwys?
The barm was not good,	Nid oedd y burym yn dda.
It did not rise very well,	Ni chododd yn dda iawn.
This loaf is quite burnt,	Mae y dorth hon wedi hollol losgi.
Give me another instead,	Rhoddwch i mi un arall yn ei lle.
It was well kneaded,	Yr oedd wedi ei thyfino yn dda.
The dough looked very well,	Yr oedd y toes yn edrych yn dda iawn.
Have you any nice cakes?	A oes genych chwi gacenau nais?
Give me a pound of biscuits,	Rhoddwch i mi bwys o <i>fiscuits</i> .

At a Bookseller's shop.

Have you any new books?

What new books have you got?

What is the last publication?

Have you seen this?

No: what is it?

It is a schoolbook,

What is it about?

It is intended to teach the

Welsh to speak English,

What do you think of it?

I perfectly approve of the ob-
ject,

The plan seems simple,

Have you sold many?

It is only just out,

I think it will sell,

What is the price of it?

It is only a shilling,

That seems very cheap,

We hope to sell a great many,

What works on poetry have
you?

I will just look round the
shelves,

Have you a history of Wales?

Here is one ready bound,

I only wanted it in boards,

I can sell you this very cheap,

This is a very nice copy,

It is very neatly bound,

What do you ask for it?

I will let you have it for fifteen
shillings,

That certainly is not dear,

However, I will not take it
now,

Mewn siop Llyfrwerthwr.

A oes genych chwi lyfrau new-
yddion?

Pa lyfrau newyddion sydd
genych?

Beth yw y llyfr diweddaf?

A welsoch chwi hwn?

Naddo: beth ydyw?

Llyfr ysgol ydyw.

Yn nghylch pa beth y mae?

Mae wedi ei fwriadu i ddysgu

y Cymry i siarad Seisoneg.

Beth ydych yneifeddwlo hono?

Yr wyf yn hollol gymmerad-
wyo yr amcan.

Ymddengys y cynllun yn syml.

A ydych wedi gwerthu llawer?

Nid yw ond newydd ddyfod
allan.

Yr wyf yn meddwl y gwertha.

Beth ydyw ei bris?

Nid yw ond swllt.

Ymddengys hyn yn rhadiawn.

Yr ydym yn gobeithio gwerthu
llawer iawn.

Pa weithiau ar farddoniaeth
sydd genych?

Mi a edrychaf o gwmpas y
silffoedd.

A oes genych hanes Cymru?

Dyma un wedi ei rwymo yn
barod.

Nid oedd arnaf ei eisieu ond
mewn byrddau.

Gallaf werthu hwn i chwi yn
rhadiawn.

Mae hwn yn gopi hardd.

Mae wedi ei rwymo yn dlws
iawn.

Beth ydych yn ei ofyn amdano?

Gadawaf i chwi ei gael am
bymtheg swllt.

Yn sicr nid yw hyn yn ddrud.

Pa fodd bynag, ni chymmeraf
ef yn awr.

I want a commentary on the Bible,	Mae arnaf eisieu esboniad ar y Beibl.
Here is one in seven volumes,	Dyma un mewn saith cyfrol.
How much a volume is it?	Pa faint y gyfrol ydyw?
I could sell it you in sheets for one and ninepence a volume.	Medrwn ei werthu yn <i>sheets</i> am swllt a naw ceiniog y gyfrol.
What would you charge for binding it?	Beth a ofynech am ei rwymo?
What kind of binding do you wish?	Pa fath rwymiad ydych yn ei ddymuno?
How would you like it bound?	Pa fodd y dymunech chwi gael ei rwymo?
What would you charge for binding it in calf?	Beth a ofynech am ei rwymo mewn croen llo?
It would be two shillings a volume,	Byddai yn ddau swllt y gyfrol.
That is more than the price of the book,	Mae hyny yn fwy na phris y llyfr.
I could bind them in cloth for half the money,	Medrwn eu rhwymo mewn llian am hanner yr arian.
What's the reason binding is so dear?	Beth yw y rheswm fod rhwymo mor ddrud?
Could you not do them for less?	Oni fedrech chwi eu gwneyd am lai?
That is the lowest price,	Dyna yw y pris isaf.
Will you have the edges gilded?	A fyfych chwi euro yr ymylau?
I prefer marbled edges,	Gwell genyf ymylau wedi eu <i>marblo</i> .
Please to show me some writing paper,	Gwelwch yn dda ddangos i mi ychydig o bapyr ysgrifenu.
Is it note or letter paper you want?	Pa un ai papyr nodyn ai papyr llythyr sydd arnoch ei eisieu?
This is too thick,	Mae hwn yn rhy dew.
I want a good hard paper,	Mae arnaf eisieu papyr da caled.
Will you have it blue or cream colour?	Pa un ai glas ai lliw hufen y cymmerwch ef?
How much will you take?	Pa faint a gymmerwch?
You may give me two quires,	Gellwch roddi i mi ddau <i>quire</i> .
You had better take a ream,	Gwell i chwi gymmeryd <i>ream</i> .
Would it be any cheaper?	A fyddai beth yn rhatach?
Do you make any allowance?	A ydych yn gwneyd rhyw os-tyngiad?

How much a hundred are envelopes?	Pa faint y cant yw <i>envelopes</i> ?
We have them at all prices,	Mae genym rai bob prisiau.
These are three-pence a packet,	Mae y rhai hyn yn dair ceiniog y sypyn.
How many are there in a packet?	Pa nifer sydd mewn sypyn?
They are made up in packets of a quarter of a hundred.	Maent wedi eu gwneyd i fyny yn sypynau o chwarter cant.
Please to give me a sheet of paper,	Gwelwch yn dda roddi i mi <i>sheet</i> o bapyr.
I want an envelope,	Mae arnaf eisieu <i>envelope</i> .
Please to stamp it,	Gwelwch yn dda ei <i>stampio</i> .
A ha'porth (halfpennyworth) of paper, please,	Gwerth dimai o bapyr, os gwelwch yn dda.
How many steel pens for a penny?	Pa nifer sydd o binau dur am geiniog?
Please to give me a steel pen and a holder,	Gwelwch yn dda roddi i mi bin dur a <i>holder</i> .
Have you not got any others?	Ai nid oes genych rai ereill?
I don't like this one,	Nid yw hwn yn fy moddio.
This is not a good one,	Nid yw hwn yn un da.
They write very well,	Maent yn ysgrifenu yn dda iawn.

With a Laundress.

I have got some linen to wash,	Mae genyf lieiniau i'w golchi.
I have some clothes that want washing,	Mae genyf ddillad ag sydd eisieu eu golchi.
Be pleased to send those things to the wash,	Gwelwch yn dda ddanfon y pethau yna i'r olchfa.
I have put some things aside to be washed,	Yr wyf wedi dod rhai pethau o'r naill du i gael eu golchi.
I have made out a list,	Yr wyf wedigwneydallan restr.
Wash them carefully,	Golchwch hwynt yn ofalus.
I am very particular about my shirts,	Yr wyf yn fanwl iawn yn nghylch fy nghrysau.
I shall have more next time,	Bydd genyf chwaneg y tro nesaf.
When do you want them back?	Pa bryd y mae arnoch eu heisiau yn ol?
Be sure to let me have them on Saturday,	Byddwch yn sier o adael i mi eu cael ddydd Sadwrn.
Here is the list,	Dyma y rhestr.
See whether it is correct,	Edrychwch a ydyw hi yn gywir.

Gyda Golchyddes.

No, Sir; there is a stocking missing,	Nacydyw, Syr; mae yna hosan ar ol.
There it is upon the chair,	Dyna hi ar y gadair.
Bring back the list with you,	Deuwch â'r rhestr yn ol gyda chwi.
Put plenty of starch in the collars,	Rhoddwch ddigon o <i>starch</i> yn y colerau.
You have made a mistake,	Yr ydych wedi gwneyd cam-gymmeriad.
This handkerchief is not mine,	Nid fy eiddo i yw y cadach poced hwn.
There are two things wanting,	Mae yma ddau beth yn eisieu
This is not my mark,	Nid fy marc i yw hwn.
You have not washed this well,	Nid ydych wedi golchi hwn yn dda. [<i>stiff</i>].
This collar is not stiff enough,	Nid yw y goler hon yn ddigon
The shirts are badly ironed,	Mae y crysau wedi eu haiarnu yn ddrwg.
This is singed,	Mae hwn wedi ei <i>singio</i> .
The fronts are not well done,	Nid yw y <i>fronts</i> wedi eu gwneyd yn dda.
You have washed these things very well,	Yr ydych wedi golchi y pethau hyn yn dda iawn.
You may come again next week,	Gellwch ddyfod eto yr wythnos nesaf.

Hiring a Man-servant.

Cyflogi Gwas.

I have heard you want a servant,	Mi glywais fod arnoch eisieu gwas.
Yes: who sent you to me?	Oes: pwy a'ch anfonodd ataf?
Who can recommend you?	Pwy a all roddi gair da i chwi?
Mr. A., with whom I lived three years,	Mr. A., gyda yr hwn y bûm fyw dair blynedd.
I know him very well,	Yr wyf yn ei adnabod yn dda iawn.
What can you do?	Beth fedrwrch chwi ei wneyd?
I can turn my hand to any thing,	Gallaf droi fy llaw at unrhyw beth.
Have you been accustomed to out-door work?	A ydych wedi arfer â gwaith allan?
I worked several years on a farm,	Bûm yn gweithio amryw flyneddoedd ar dyddyn.
Are you a married man?	A ydych yn ŵr priod?
Can you take care of a horse?	A fedrwrch chwi gymmeryd gofal ceffyl?

What kind of a gardener are you?	Pa fath arddwr ydych?
I was considered a pretty good one,	Yr oeddwn yn cael fy ystyried yn un lled dda.
Can you read and write?	A fedrwch chwi ddarllen ac ysgrifenu?
I can read, Sir, but I cannot write,	Mi fedraf ddarllen, Syr, ond nid allaf ysgrifenu.
Can you speak English?	A fedrwch chwi siarad Seis-Medraf, ychydig. [oneg?
Yes, a little,	
Do you understand buying and selling?	A ydych yn deall prynu a gwerthu?
Can you make a good bargain?	A fedrwch chwi wneyd bargaen dda?
Do you know the value of cattle?	A ydych yn gwybod gwerth anifeiliaid?
What wages do you want?	Pagyflogsyddarnoch ei eisieu?
I had twenty pounds a year in my last place,	Yr oeddwn yn cael ugain punt yflwyddyn yn fy llediwedda.
That is a good deal,	Mae hyny yn llawer.
If you suit me, I will give you the same,	Osgwnewch fy moddio, rhoddaf i chwi yr un faint.
I will give you a month's trial,	Rhoddaf i chwi fis o brawf.

Hiring a Maid-servant.**Cyflogi Morwyn.**

Do you know of a good servant?	A wyddoch chwi am forwyn dda?
I am going to part with my servant,	Yr wyf fi yn myned i ymadael â fy morwyn.
I can't suit myself with a servant,	Nis gallaf foddio fy hun â morwyn.
I will send one to you,	Mi a ddanfonaf un i chwi.
I shall be much obliged to you,	Byddaf yn rhwymedig iawn i chwi.
Do you want a place, Mary?	A oes arnoch eisieu lle, Mary?
Yes, ma'am; I am looking out for one,	Oes, ma'am: yr wyf yn chwilio am un.
Do you know any one who wants a servant?	A wyddoch chwi am ryw un sydd eisieu morwyn?
Go to Mrs. B.,	Ewch at Mrs. B.
Please, ma'am, Mrs. A. told me you wanted a servant,	Gyda'ch cenad, ma'am, dywedodd Mrs. A. wrthyf fod arnoch eisieu morwyn.
So I do. Where were you last?	Felly y mae arnaf. Yn mha le y buoch ddiwedda.

What was your last place?
 I was cook at Mrs. C.'s,
 Why did you leave?
 How long were you there?
 I was there more than two
 years,
 Will Mrs. C. give you a cha-
 racter?
 I have a written character from
 her,
 Let me see it,
 What places have you been in
 before?
 What wages do you ask?
 Mrs. C. gave me twelve
 pounds,
 Are you quick at your needle?
 I can do plain sewing,
 Are you fond of children?
 I think you will suit me,
 You may come to-morrow,

With a Doctor.

What is the matter?
 Send for the doctor,
 I am not at all well,
 I feel very unwell,
 I am very ill,
 Where do you feel pain?
 I am in great pain,
 I have a pain in the stomach,
 My head aches,
 I have got the toothache,
 I am quite giddy,
 I can hardly stand,
 I feel extremely weak,
 I am all of a tremble,
 There is a singing in my ears,
 How were you taken ill?

When did you first feel poorly?

Beth oedd eich lle diweddaf?
 Coges oeddwn gyda Mrs. C.
 Pa hamy darfui chwiymadael?
 Pa hyd y buoch yno?
 Mi fûm yno fwy na dwy flyn-
 edd.
 A rydd Mrs. C. garitor i
 chwi?
 Y mae genyf garitor ysgrifen-
 edig oddi wrthi.
 Gadewch i mi ei weled.
 Pa fath leoedd y buoch yn-
 ddynt o'r blaen?
 Pa gyflog yr ydych yn ei ofyn?
 Yr oedd Mrs. C. yn rhoddi
 i mi ddeuddeg punt.
 A ydych yn fedrus gyda'ch
 nydwydd?
 Mi fedraf wneyd gwniadwaith
 cyffredin.
 A ydych yn hoff o blant?
 Yr wyf yn meddwl y gwnewch
 fy moddio.
 Gallwch ddyfod yfory.

Gyda Meddyg.

Beth ydyw y mater?
 Anfonwch am y meddyg.
 Nid wyf o lawer yn iach.
 Yr wyf yn teimlo yn wael iawn.
 Yr wyf yn glaf iawn. [poen?
 Yn mha le yr ydych yn teimlo
 Yr wyf mewn poen mawr.
 Mae genyf boen yn fy nghylla.
 Mae cur yn fy mhen.
 Mae y ddannodd arnaf.
 Yr wyf yn benysgafn iawn.
 Ni fedraf braidd sefyll.
 Yr wyf yn teimlo yn wan iawn.
 Yr wyf yn crynu i gyd drosof.
 Y mae swm yn fy nghlustiau.
 Pa sut y cymmerwyd chwi yn
 glaf?
 Pa bryd y teimlasoch gyntaf
 yn wael?

How long have you been un- well?	Pa hyd yr ydych wedi bod yn glâf?
It began the day before yes- terday,	Dechreuodd echdoe.
I was quite well this morning,	Yr oeddwn yn hollol iach y bore heddyw.
I think I have taken cold,	Yr wyf yn meddwl fy mod wedi cymmeryd anwyd.
Have you taken any medicine,	A ydych wedi cymmeryd dim meddyginiaeth?
No: I put my feet in hot water,	Naddo: mi a roddais fynhraed mewn dwfr poeth.
Did you sweat much?	Addarfuich wichwysullawer?
Yes: I perspired profusely,	Do; mi chwysais yn drwm.
Are you in pain now?	A ydych mewn poen yn awr?
I have a terrible headache,	Mae genyf waew dychrynlyd yn fy mhen.
I have a sore throat,	Mae fy ngwddf yn ddolurus.
I feel very sick,	Yr wyf yn teimlo yn sal iawn.
Have you had any relief?	A gawsoch chwi ddim es- mwythdra?
Yes: I vomited a little just now,	Do; mi gyfogais ychydig gyn- neu.
How is your appetite?	Pa fodd y mae eich chwant at fwyd?
I cannot eat any thing,	Ni fedraf fwyta unrhyw beth.
I have not eat (eaten) any thing for two days,	Ni fwyteis ddim er's deu- ddydd.
My appetite is pretty good,	Mae fy chwant at fwyd yn lled dda.
I have a pain in my chest,	Mae genyf boen dan fy mron.
It arises from indigestion,	Mae yn codi oddi ar gam- dreuliad.
I am troubled with flatulency,	Yr wyf yn cael fy mhoeni gan wynt.
You must not eat so much,	Mae yn rhaid i chwi beidio bwyta cymmaint.
You ought to take more exer- cise,	Dylech gymmeryd mwy o ym- arferiad.
Your stomach is loaded,	Mae eich cylla yn llwythog.
Let me see your tongue?	Gadewch i mi weled eich tafod?
Your tongue is foul,	Mae eich tafod yn ddrwg.
You have got a bad tongue,	Mae genych dafod drwg.
You will have to take some medicine,	Bydd yn rhaid i chwi gymmer- yd rhyw feddyginiaeth.

I will send you something to take,	Mi a anfonaf rywbeth i chwi i'w gymmeryd.
Let me feel your pulse,	Gadewch i mi deimlo curiad eich gwaed.
Your pulse is rather irregular,	Mae curiad eich gwaed braidd yn afreolaidd.
You are a little feverish,	Yr ydych yn lled boeth.
You must have something cooling,	Mae yn rhaid i chwi gael rhywbeth i'ch oeri.
Is my illness dangerous?	A yw fy afiechyd yn beryglus?
No; not if you take care of yourself,	Nac ydyw; os cymmerwch ofal o honoch eich hun.
What am I to do?	Beth yr ydwyf i'w wneyd?
Take the medicine I shall send you,	Cymmerwch y feddyginiaeth a anfonaf i chwi.
Be sure to keep yourself warm,	Byddwch yn sicr o gadw eich hunan yn gynhes.
Must I stay in bed?	A raid i mi aros yn y gwely?
You had better not get up till I see you again,	Gwell i chwi beidio codi hyd nes y gwelaf chwi eto.
How did you sleep last night?	Pa fodd y darfu i chwi gysgu neithiwr?
What kind of a night have you had?	Pa fath noswaith a gawsoch chwi?
Did you sleep well last night?	A ddarfu i chwi gysgu yn dda neithiwr? [iawn.
I have had a very good night,	Yr wyf wedi cael noswaith dda
I never slept a moment all night,	Ni chysgais fynydyn drwy y nos.
How do you feel this morning?	Pa fodd yr ydych yn teimlo y bore yma?
I am much better.	Yr wyf yn llawer gwell.
I feel much refreshed,	Yr wyf yn teimlo wedi adfywio yn fawr.
Has the medicine operated?	A ydyw y feddyginiaeth wedi gweithredu?
All danger is over,	Mae pob perygl drosodd.
You will soon recover,	Chwi a iachewch yn fuan.
In a few days you will be quite well,	Yn mhen ychydig ddyddiau chwi fyddwch yn gwbl iach.

On taking a Journey.

When do you start?
I shall be starting to-morrow morning,

Ar gymmeryd Taith.

Pa bryd yr ydych yn cychwyn?
Byddaf yn cychwyn bore yfory.

Where are you going to?	I ba le yr ydych yn myned?
I am going to London,	Yr wyf yn myned i Lundain.
Is there any thing I can do for you?	A oes rhywbeth a allaf ei wneyd i chwi?
Have you any errands?	A oes genych ryw negesau?
You are very kind,	Yr ydych yn garedig iawn.
When do you intend leaving?	Pa bryd yr ydych yn bwriadu ymadael?
I set out this very evening,	Yr wyf yn eychwyn allan y prydnewn hwn.
How do you go?	Pa fodd yr ydych yn myned?
Part of the way by coach, and the rest by rail,	Rhan o'r ffordd gyda'r cerbyd, a'r gweddill gyda'r rheilffordd.
What time shall you arrive?	Pa amser y cyrhaeddwch?
The train gets in at three o'clock in the morning,	Mae y <i>train</i> yn cyrhaedd dri o'r gloch yn y bore.
Do you intend being away long?	A ydych yn bwriadu aros yn hir?
I shall be back in a fortnight,	Byddaf yn ol yn mhen pythefnos.
I may be a few days longer,	Gallaf fod ychydig ddyddiau yn hwy.
I shall return as soon as possible,	Mi a ddychwelaf mor fuan ag y bydd yn bosibl.
How shall I write to you?	Pa fodd y gallaf ysgrifenu atoch?
You can write to me at the York Hotel,	Chwi a ellwch ysgrifenu ataf i'r York Hotel.
Have you packed up?	A ydych wedi pacio i fyny?
No: but I must make haste,	Naddo; ond y mae yn rhaid i mi frysio.
Have you much luggage?	A oes genych lawer o <i>luggage</i> ?
Yes; I have a great deal,	Oes; y mae genyf lawer iawn.
If you don't take care you will be too late,	Os na chymmerwch ofal chwi fyddwch yn rhy hwyr.
I must go,	Rhaid i mi fyned. [aniad?
Did you not hear the whistle?	Oni chlywsoch chwi y chwib-
Good bye!	Byddwch wych!
Farewell! A pleasant journey.	Ffarwel! Siwrnai bleserus.

On the Journey.

Ar y Daith.

Are you going to Liverpool?	A ydych yn myned i Lerpwl?
Do you go all the way to London?	A ydych yn myned yr holl ffordd i Lundain?

No; I get out at Birmingham,	Nac ydwyf; yr wyf yn myned allan yn Birmingham.
We shall travel together as far as that,	Ni gawn deithio gyda ein gil- ydd cyn belled a hyny.
Then I shall have the pleasure of your company,	Felly, caf y pleser o'ch cym- deithas.
That will be very agreeable,	Bydd hyny yn hyfryd iawn.
Good company shortens the journey,	Mae cymdeithas dda yn byr- hau y daith.
I don't like travelling by my- self,	Ni byddaf yn hoff o deithio wrthyf fy hunan.
It is very pleasant to have some one to talk to,	Mae hi yn bleserus iawn cael rhywun i siarad âg ef.
How far is it from here to Chester?	Pa mor bell yw hi oddi yma i Gaerlleon?
They call it sixty miles,	Maent yn ei gyfrif yn drigain milltir.
I believe we are about two miles and a half off,	Yr wyf yn credu ein bod tua dwyt filltir a hanner oddi yno.
I did not know we were so near,	Nid oeddwn yn gwybod ein bod mor agos.
I thought it was much further,	Yr oeddwn yn meddwl ei fod yn bellach o lawer.
We shall be there in a quarter of an hour,	Byddwn yno yn mhen chwarter awr.
Are n't we rather behind time?	Onid ydym braidd ar ol amser?
Yes: we ought to have arrived this hour,	Ydym: dylasem fod wedi cyr- haedd er's awr.
We are half an hour later than usual,	Yr ydym hanner awr hwyrach nag arferol.
The roads are very heavy,	Mae y ffyrdd yn drymion iawn.
What a bad state the roads are in!	Y fath gyflwr drwg y mae y ffyrdd ynddo!
The roads want mending,	Mae ar y ffyrdd eisieu eu trwsio.
I should be glad if we were there!	Byddai yn dda genyf pe bydd- em yno!
Is that London we see in the distance?	Ai Llundain yw yr hyn a welwn yn y pelllder
Have you ever been there be- fore?	A fuoch chiw erioed yno o'r blaen?
Yes, many times. I lived there several years,	Do, lawer gwaith. Mi fûm yn bywyno amryw flyneddoedd.
Then you know this road very well, [station?	Felly, yr ydych yn adnabod y ffordd hon yn dda.
What is the name of the next	Beth yw enw y station nesaf?

Do we pass through....?

No; we leave it on the left,

We stop at Windsor,

Shall we have to travel all night?

No; we shall sleep at Birmingham,

I prefer travelling by day,

What a flat country this is!

I don't see any hills,

What a beautiful country!

We change horses here,

It is beautiful weather for travelling,

The dust is rather annoying,

I always sit with my back to the engine,

How quick we are going!

The trees seem to fly past,

This carriage shakes a good deal,

They are slackening speed,

We are almost arrived,

We are close by,

Five minutes more and we shall be there,

I am so glad we are arrived,

Travelling is very fatiguing,

I shall be so glad to get to bed,

A ydym yn myned drwy...?

Nac ydym; yr ydym yn ei adael ar y chwith.

Yr ydym yn aros yn Windsor.

A raid i ni deithio drwy y nos?

Na raid; cawn gysgu yn Birmingham.

Gwell genyf deithio yn y dydd.

Y fath wlad wastad ydyw hon

Nid wyf yngweled dim bryniau.

Y fath wlad brydferth!

Yr ydym yn newid ceffylau yma.

Y mae hi yn dywydd hyfryd i deithio.

Mae y llwch yn lled boenus.

Byddaf yn wastad yn eistedd a fy nghefn at y peiriant.

Mor gyflym yr ydym yn myned!

Mae y coed yn ymddangos fel yn ehedeg heibio.

Mae y cerbyd hwn yn ysgwyd llawer iawn.

Maent yn arafu.

Yr ydym o'r braidd wedi cyr-

Yr ydym yn ymyl. [haedd.

Pum mynyd eto, a ni a fyddwn yno.

Mae mor dda genyf ein bod wedi cyrhaedd.

Mae teithio yn flinedig iawn.

Bydd mor dda genyf gael myned i'r gwely.

An Inn.

Do you know of a good inn?

Which is the best inn?

Can you recommend me to an inn?

There are several very good ones here,

The Bee is a very good one,

I should go to the White Lion if I were you,

Gwestty.

A wyddoch chwi am inn [westty] dda?

Pa un yw yr inn oreu?

A fedrwch chwi fy nghyfarwyddo i inn?

Mae yma amryw o rai da iawn.

Mae y Bee yn un dda iawn.

Mi a awn i i'r White Lion pe byddwn i chwi.

In what street is it?	Yn mha heol y mae hi?
I will take you there if you like,	Mi a'ch cymmeraf yno os dewiswch.
This is a nice looking house,	Tŷ â golwg dda arno yw hwn.
This looks clean and comfortable,	Mae hwn yn edrych yn lân a chysurus.
Let us try this one,	Gadewch i ni edrych hwn.
Have you a spare room?	A oes genych ystafell wag?
Can we sleep here to-night?	A allwn ni gysgu yma heno?
Have you a couple of beds?	A oes genych chwi gwpl o welyau?
Let us have a good fire,	Gadewch i ni gael tân da.
We want some supper,	Mae arnom eisieu swper.
What can we have for supper?	Beth a allwn ni ei gael i swper?
What can you give us to eat?	Beth a ellwch ei roddi i ni i'w fwyta?
There is nothing ready,	Nid oes dim yn barod.
I have a cold leg of mutton,	Mae genyf <i>leg o futton</i> oer.
Boil a few potatoes,	Berwch ychydig o bytatws.
I have got a tremendous appetite,	Mae genyf chwant cryf at fwyd.
I don't know when I have been so hungry,	Ni wn pa bryd y bûm mor newynog.
Don't be long, for we want to go to bed,	Na fyddwch yn hir, gan fod arnom eisieu myned i'r gwely.
Are our rooms ready?	A ydyw ein hystafelloedd yn barod?
Are the beds made?	A ydyw y gwelyau wedi eu gwneyd?
Where are the candles?	Yn mha le y mae y canwyllau
We want to start early in the morning,	Mae arnom eisieu cychwyn yn gynnar yn y bore.
Be sure to call me in good time,	Byddwch yn sicr o fy ngalw mewn amser prydawn.
What time would you like to be called?	Pa amser y dymunech chwi gael eich galw?
Call me as soon as you get up,	Gelwch fïmorfuan ag ycodwch.
We want to start at seven o'clock,	Mae arnom eisieu cychwyn saith o'r gloch.
I will take care to awake you,	Mi a gymmeraf ofal i'ch deffro.
Knock at my door,	Curwch wrth fy nrws.
Don't go away till I answer,	Pediwch a myned ymaith nes yr atebaf.
I should like my bill to-night,	Mi hoffwn gael fy <i>mill</i> heno.

Let me have the bill,	Gadewch i mi gael y <i>bill</i> .
How much do I owe you ?	Pa faint sydd arnaf i chwi ?
What is your charge for supper ?	Pa faint yr ydych yn ei ofyn am swper ?
Beds are two shillings a night,	Mae gwelyau yn ddau swllt y nos.
Here is your bill, Sir,	Dyma eich <i>bill</i> , Syr.
What does it come to ?	I ba faint y mae yn dyfod ?
How much am I in your debt ?	Pa faint yr wyf yn eich dyled ?
Have you included the wine ?	A ydych wedi cyfrif y gwin ?
Yes, Sir; it is all there,	Ydwyf, Syr; mae y cwbl yna.
It seems a good deal,	Y mae yn ymddangos yn llawer iawn.
Your prices are high,	Mae eich prisiau yn uchel.
Does this include servants ?	A ydyw hyn yn cynnwys y gweinidogion ?
No, Sir; servants are a shill- ing a day extra,	Nac ydyw, Syr; y mae y gwein- idogion yn swllt y dydd yn chwaneg.
Here is a five pound note,	Dyma bapyr pum punt.
Let me have the change soon,	Gadewch i mi gael y newid yn fuan.
I think you will find that right, Sir	Yr wyf yn meddwl y cewch chwi hynyna yn iawn, Syr.

CONTENTS.—CYNNWYSIAD.

PART I.

RHAN I.

			Page.
I. SUBSTANTIVES,		I. ENWAU CEDYRN,	9
1. Of the World in general, ...		1. Am y Byd yn gyffredinol, ...	9
The Metals,		Y Meteloedd,	10
The Elements,		Yr Elfenau,	10
Points of the Compass, ...		Pwyntiau y Compawd, ..	10
The Weather,		Y Tywydd,	10
2. Of Man,		2. Am Ddyn,	11
The human Body,		Y Corff dynol,	11
Diseases,		Clefydau,	13
Remedies,		Meddyginiaethau,	13
3. Kindred and Relations, ...		3. Tylwyth a Pherthynasau, ...	14
Titles,		Teitlau,	15
4. Clothing, &c.,		4. Dillad, Gwisgoedd, &c... ..	15
Used by Men,		A arferir gan Ddynion, ..	15
Used by Women,		A arferir gan Ferched, ...	15
5. Food,		5. Ymborth,	16
Flesh meat,		Cigfwyd,	16
Vegetables,		Llysiau,	17
Fruit, &c.		Ffrwythau, &c.	17
Spices,		Spices,	18
Meals,		Prydiau,	19
Table requisites,		Pethau y Bwrdd,	19
6. Quadrupeds,		6. Anifeiliaid Pedwar-carnol, ...	19
Domestic Animals,		Anifeiliaid dof,	19
Wild Animals,		Anifeiliaid gwylltion, ...	20
7. Birds,		7. Adar,	20
8. Fishes and Insects,		8. Pysgod a Phryfaid,	21
Reptiles,		Ymlusgiaid,	22
9. Of a City or Town,		9. Am Ddinas neu Dref,	22
10. Of a House,		10. Am Dy,	23
11. Of Furniture,		11. Am Ddodrefn,	24
12. Of the Country,		12. Am y Wlad,	26
Implements,		Offer Amaethyddiaeth, ...	27
Tools and Instruments, ..		Arfau ac Offerynau,	27
Trees,		Prenau,	28
Flowers,		Blodau,	29
13. Of a School,		13. Am Ysgol,	29

14. Of Countries and People, ...	14. Am Wledydd a Phobl, ...	32
15. Trades and Professions, ...	15. Galwedigaethau, ...	33
16. Terms used in Trade, ...	16. Geiriau arferedig mewn masnach, ...	34
Money, ...	Arian bathol, ...	35
Weights, ...	Pwysau, ...	35
Measures, ...	Mesur, ...	35
17. Of Time, ...	17. Am Amser, ...	35
The Seasons, ...	Y Tymmorau, ...	36
The Months of the Year, ...	Misoedd y Flwyddyn, ...	36
The Days of the Week, ...	Dyddiau yr Wythnos, ...	36
18. Abstract Subjects, ...	18. Enwau Dansoddol, ...	37
Religion, ...	Crefydd, ...	37
The Mind, ...	Y Meddwl, ...	38
Passions and Emotions of the Mind, ...	Nwydau ac ysgogiadau y Meddwl, ...	39
Virtues, ...	Rhinweddau, ...	40
Vices, ...	Beiau, ...	40
II. ADJECTIVES, ...	II. ANSODDEIRIAU, ...	41
Comparatives and Superlatives, ...	Canolraddau ac Uchelraddau, ...	47
III. PRONOUNS, ...	III. RHAGENWAU, ...	47
Personal Pronouns, ...	Rhagenwau personol, ...	47
Demonstrative Pronouns, ...	Rhagenwau dangosiadol, ..	48
Interrogative and Relative Pronouns, ...	Rhagenwau holiadol a pherthynasol, ...	48
IV. THE NUMERALS, ...	IV. Y RHIFOLION, ...	48
The Cardinals, ...	Y Prif-rifolion, ...	48
The Ordinals, ...	Y Rhestr-rifolion, ...	49
Partitive Numbers, &c. ...	Rhifolion rhaniadol, ...	50
V. VERBS, ...	V. BERFAU, ...	51
VI. ADVERBS, ...	VI. RHAGFERFAU, ...	61
VII. PREPOSITIONS, ...	VII. ARDDODIADAU, ...	63
VIII. CONJUNCTIONS, ...	VIII. CYSSYLLTLAID, ...	64

PART II.

RHAN II.

CONJUGATION OF VERBS, ...	TREIGLIAD BERFAU, ...	66
---------------------------	-----------------------	----

PART III.

RHAN III.

1. SIMPLE SENTENCES, ...	1. BRODDEGAU SYML, ...	78
2. Useful Requests, ...	2. Deisyfiadau defnyddiol, ...	82
3. On meeting, ...	3. Wrth gyfarfod, ...	83
4. Requesting, and Thanking, ...	4. Dymuno, a Diolch, ...	83
5. Affirming, and Denying, ...	5. Sicrhau, a Gwadu, ...	84
6. Surprise, and Possibility, ...	6. Syndod, a Phosiblurwydd, ...	85

7. Sympathy, and Compassion,	7. Cydymdeimlad, a Theosturi,	85
8. Reproof, and Anger,	8. Cerydd, a Digofaint, ...	86
9. Joy,	9. Llawenydd,	86
10. Consultation,	10. Ymgynghoriad,	87
11. Eating, and drinking, ...	11. Bwyta, ac yfed,	87
12. News,	12. Newyddion,	88
13. Going, and coming,	13. Myned, a dyfod,	89
14. Some Conversational Expressions,	14. Ymadroddion arferedig mewn Ymddyddanion,	90
15. Age,	15. Oedran,	91
16. The Time,	16. Yr Amser,	92
17. The Weather,	17. Yr Hin,	93
18. The Visit,	18. Yr Ymweliad,	95
19. The Breakfast,	19. Y Boreubryd,	96
20. The Dinner,	20. Y Ciniaw,	97
21. At Tea,	21. Wrth De,	99
22. The School,	22. Yr Ysgol,	100
23. A Pen,	23. Ysgrifell,	103
24. Writing a letter,	24. Ysgrifenu llythyr, ...	104
25. The Morning,	25. Y Bore,	104
26. The Evening,	26. Y Prydnawn,	105
27. The Spring,	27. Y Gwanwyn,	106
28. The Summer,	28. Yr Haf,	107
29. The Autumn,	29. Y Cynauaf,	108
30. The Winter,	30. Y Gauaf,	109
31. The Fire,	31. Y Tân,	109
32. To ask the Way,	32. I ofyn y Ffordd,	111
33. To change Money,	33. I newid Arian,	111
34. To enquire for any one, ...	34. I ymofyn am unrhyw un,	112
35. Sewing,	35. Gwnïo,	113
36. The Fruit-garden,	36. Yr Ardd-frwythau, ...	114
37. The Flower-garden,	37. Yr Ardd-flodau,	115
38. The Kitchen-garden,	38. Yr Ardd-gegin,	116
39. The Road,	39. Y Ffordd,	117
40. At a Draper's shop,	40. Mewn siop Brethynwr,	119
41. At a Hatter's shop,	41. Mewn siop Hetiwr, ...	121
42. With a Tailor,	42. Gyda Theiliwr,	122
43. With a Shoemaker,	43. Gyda Chrydd,	124
44. At a Grocer's shop,	44. Mewn siop Grocer, ...	125
45. At a Baker's shop,	45. Mewn siop Pobydd, ...	127
46. At a Bookseller's shop, ...	46. Mewn siop Llyfrwerthwr,	128
47. With a Laundress,	47. Gyda Golchyddes,	130
48. Hiring a Man-servant, ...	48. Cyflogi Gwas,	131
49. Hiring a Maid-servant, ...	49. Cyflogi Morwyn,	132
50. With a Doctor,	50. Gyda Meddyg,	133
51. On taking a Journey,	51. Ar gymmeryd Taith, ...	135
52. On the Journey,	52. Ar y Daith,	136
53. An Inn,	53. Gwestty,	138

LLYFRAU YN Y WASG GAN T. GEE, DINBYCH.

Y Gwyddoniadur Cymreig: neu Gylch Gwybodaeth Gyffredinol. Dan olygiad y Parch. J. PARRY, Bala. Cynnwysa Gorph cyflawn o Wybodaeth Ysgrhythrol a Duwinyddol; Dosbarthiad Beirniadol o Eiriau y Beibl yn ol eu gwahanol ystyrion; Daearyddiaeth Ysgrhythrol; yr Anifeiliaid, yr Ehedaiad, Pysg, Llysiau, &c., a enwir yn y Beibl; Hynafiaethau; Arferion a Defodau Dwyreiniol; Hanes Eglwysig; Hanes Enwadau a Chymdeithasau Crefyddol; Golwg gryno a chynnwysfawr ar agwedd Cristionogaeth trwy y Byd; Bywgraffyddiaeth Grefyddol; Crefyddau y Byd—eu hanes, eu daliadau, a phrif wrthddrychau eu haddoliad; a llawer o wybodaeth gyffredinol yn terfynu ar y materion hyn.

Cyhoeddir yn rhanau deufisol, 1s. yr un; yn hanner cyfrolau, 6s. 6c.; yn gyfrolau mewn byrddau, 14s. Y mae Cyf. vi. allan o'r wasg, a rhan 74.

Testament yr Ysgol Sabbathol: yn cynnwys y Cyfeiriadau Cyflawnaf; Nodiadau Beirniadol, Eglurhaol, a Daearyddol; sylwadau ar eiriau ac arferion, &c., &c.; ynghyd â Thraethawd yn egluro amcan, materion, ac ieithwedd, &c., pob llyfr. Mae ei faintioli yn gymmhwys i'r llogell. Gan amryw o weinidogion. Mewn rhanau, 1s. Y mae rhan 14eg allan o'r wasg. Cyhoeddwyd Cyf. i. yn Gorphenaf, 1866, pris 9s. mewn byrddau; hanner rhwym, 10s.; rhwym, 11s.; gydag ymylau goreuredig, 14s. 6c.

Llyfrau a gyhoeddwyd yn ddiweddar.

The Myvyrian Archaiology of Wales: sef, casgliad o Gofion Hanesyddol. allan o hen Lawysgrifau. Ail argraffiad cyflawn idyw o'r gwaith mawr cenedlaethol, gan OWEN JONES (*Owain Myfyr*), EDWARD WILLIAMS (*Iolo Morganwg*), a WILLIAM OWEN (*Idrison*,—y Dr. W. O. Pughe), yr hwn a gyhoeddwyd mewn tair cyfrol fawr wythblyg. Gwerthid y tair cyfrol hyn 60 o flynyddoedd yn ol, am *dri gini*; ond yr oedd yn ammhossibl cael copi cyflawn o hono yn ddiweddar am lai nag o *ddeg i ugain gini*. Yn awr yn barod mewn llian hardd, pris P.2.

Pregethau y diweddar Barch. John Jones, Tal-y-Sarn. Dan olygiad y Parch. G. PARRY, Llanrwst. Cyhoeddwyd y gwaith mewn rhanau, pris 6s. 6c. Y mae darlun o'r Awdwr yn y rhifyn ddiweddar, ynghyd â Thraethawd Arweiniol gan y Parch. G. PARRY. Mewn byrddau, pris 8s.

Corph o Dduwinyddiaeth. Gan G. CHRISTIAN KNAPP, D. D., Athraw duwinyddol yn athrofa Halle. Wedi ei gyfieithu i'r Gymraeg. Mewn 9 o ranau, pris 9s. 9c.; 11s. 6c. byrddau; 12s. 6c. hanner rhwym; 13s. 6c. rhwym.

Gwaith Gurnal, yn gyflawn mewn un gyfrol; sef, Y Cristion mewn cyflawn Arfogaeth. Cyfieithedig gan y Parch. T. JONES. Pris 10s. yn rhanau; byrddau, 11s. 6c.; hanner rhwym, 12s. 6c.; rhwym, 13s. 6c.

Hanes y Merthyron. Argraffiad cyflawn o'r gwaith a ysgrifenyddwyd gan y diweddar Barch. THOMAS JONES, o Ddinbych. Y mae y llyfr hwn yn cynnwys Hanes yr Eglwys hefyd hyd y Diwygiad Protestanaidd. Pris 15s. yn rhanau; byrddau, 16s. 6c.; hanner rhwym, 17s. 6c.; rhwym, 19s. Un gyfrol.

Y mae y tri Gwaith uchod o'r un faintioli a llythyren.

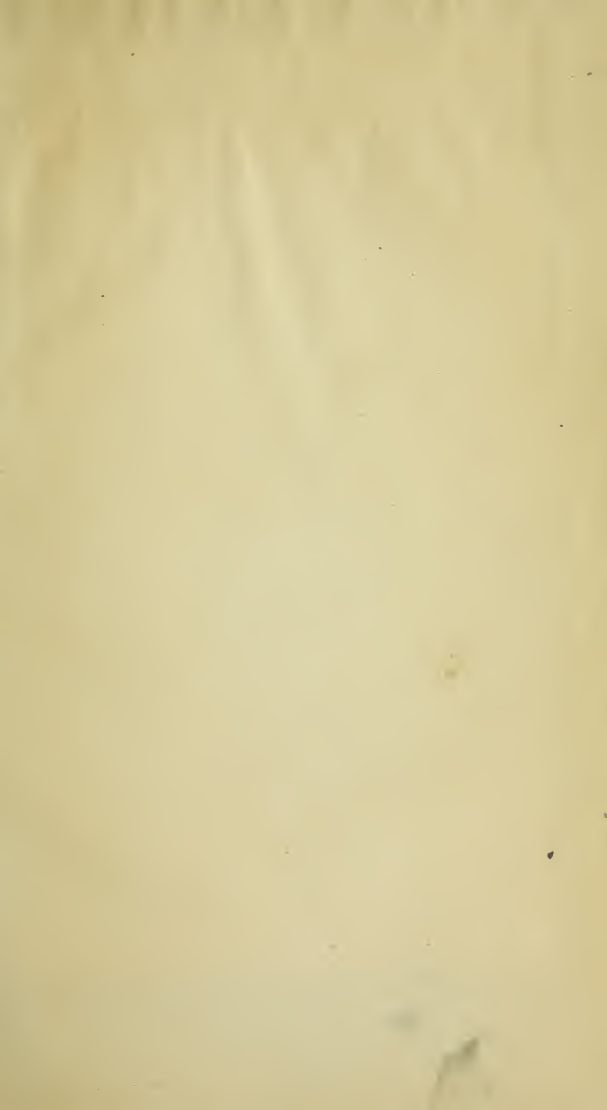
Emmanuel. Gan G. HIRAETHOG. Cyf. i. pris 4s., a chyf. ii., pris 5s. mewn byrddau.

Banau Duwinyddiaeth (*Outlines of Theology*). Gan y Parch. A. A. Hodge, America. Mewn rhanau, pris 7s.; mewn byrddau, 8s.; hanner rhwym, 9s.; rhwym, 10s.

Llawlyfr yr Ysgol Sabbathol. Pris 1s. 9c. papyr; 2s. 3c. byrddau. Os gyda Hyfforddwr y Parch. T. Charles, Y Cyffes Ffydd, a Rheolau yr Ysgol Sabbathol—ris 3s. mewn llian.

Oriau gyda Paul: (yr *Horæ Paulineæ*), neu Ddangosiad o Wirionedd yr Ysgrhythrau Hanesyddol am yr Apostol Paul. Gan y Parch. W. PALEY, D.D. Gyda Rhagdraethawd gan y Parch. HUGH JONES Llanerchymedd. Pris 1s. 6c. mewn byrddau; 1s. 6c. mewn papyr.

Person Crist, ac Athrawiaethau y Grefydd Gristionogol. Gan y Parch. W. Chamberlain, M.A., Bolton. Byrddau, pris 4s.

BOSTON COLLEGE

3 9031 01184110 3

PB2125.P55

159103

English-Welsh handbook;

Author

Llawiadur i'r Iaith Sei-

Title

PB2125
.P55

BOSTON COLLEGE LIBRARY

UNIVERSITY HEIGHTS

CHESTNUT HILL, MASS.

Books may be kept for two weeks and may be renewed for the same period, unless reserved.

Two cents a day is charged for each book kept overtime.

If you cannot find what you want, ask the Librarian who will be glad to help you.

The borrower is responsible for books drawn on his card and for all fines accruing on the same.

